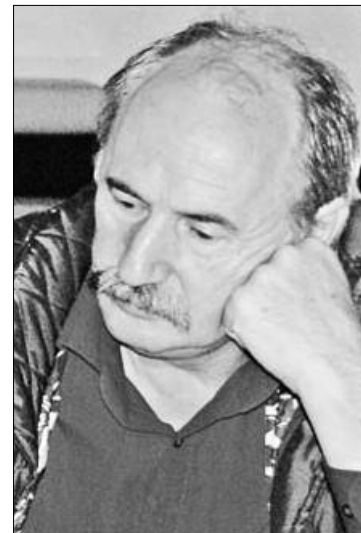

Cultura și cultura de masă

Dacă ar fi să caracterizez epoca modernă, atunci aș spune că ea stă sub semnul a două culturi: a *culturii înalte* și a *culturii de masă*. Și de bună seamă că nu sunt primul care remarcă existența în modernitate a celor două culturi paralele. Afirm acest lucru fiind conștient de faptul că însuși termenul „*cultură de masă*” pare a fi o contradicție în termeni. Dacă o operă, un eveniment, o publicație este *de cultură*, atunci ea *nu este de masă*, și asta pentru că la nivelul masei organul numit spirit nu prea există. La teatru se duc doar iubitorii de teatru, într-o expoziție intră mai ales cei cărora pictura le spune ceva, o carte sau o revistă literară este citită mai cu seamă de cei care au o sensibilitate pentru literatură. Opera, fie ea teatrală, plastică, literară sau muzicală, are un public *al ei*, unul relativ restrâns, sensibil și inițiat, care nu poate fi niciodată foarte larg, *de masă*. În această epocă, *de masă* sunt manelele și telenovelele, ca unele ce împlinesc gustul celor mai mulți. *De masă* sunt filmele indiene și filmele comerciale americane, care fac bani din naivitatea majorității. *De masă* este cultura de amatori, Cântarea României socialiste, să spunem, care, propunându-și să manipuleze masele, trebuia să se exprime și să gândească la nivelul maselor.

Față de această situație, va trebui să acceptăm că există două moduri de a fi ale culturii, poate chiar două culturi. De o parte avem *cultura înaltă* (*high culture*), superioară, cultă, destinată spiritelor educate, competente cultural, iar de cealaltă parte *cultura joasă* (*low culture*), *de masă*, uneori trivială, care satisface gustul și așteptările modeste ale celor mai mulți. Ceea ce le diferențiază este, desigur, *valoarea*: vorbim despre cultura înaltă pentru că ea produce *opere de valoare*, iar despre cultura joasă pentru că aceasta produce *opere modeste valoric, pseudovaloric*.

Cele două culturi există în același timp și în mod paralel, în sensul că nu se confundă valoric una cu alta, deși produsele subculturale – *cultura kitsch* a prostului gust – este prezentată de multe ori drept cultură înaltă.

Existența celor două culturi arată că însăși creativitatea noastră are două modalități de expresie: una cultă, înaltă, iar alta joasă, de masă. Noi producem deopotrivă opere de cultură înaltă și opere de cultură de masă, opere culte și opere populist-maneliste; opere universale și localisme de succes, opere pentru puținătatea aplauzelor și opere pentru stadioanele de aplauze. Și suntem conștienți că dacă obiectivul nostru ar fi acela de a satisface preferințele masei de amatori în ale culturii, atunci noi vom fi determinați să facem *cultură de amatori*, filme indiene, manele și telenovele. Întotdeauna, masa a avut tendința de a-și maneliza creatorii.

Comunicarea artistică și obiectivele operei

Cum este primită cultura înaltă, mai bine zis opera artistică de către publicul receptor?

Receptorul operei de artă este mai întâi inegal: el poate să aibă organ pentru operă sau poate să nu aibă. El poate *să fie competent artistic* sau poate *să nu fie*. Oricum, opera de valoare și receptorul sunt, nu de puține ori, două lumi care nu se întâlnesc, lumi paralele.

Reproșul pe care receptorul incompetent îl aduce *operei artistice* (operei de valoare) este acela că ea este „savantă”, „elitistă”, de neînțeles pentru marele public. În consecință, el are tot dreptul să respingă opera de artă și să o descalifice!...

Nu sunt atât de sigur că ținta operei *artistice* este marele public, *masa* de receptori. Dacă opera artistică este produsul unei spiritualități, ea tinde în mod firesc să se adreseze tot unei spiritualități, așadar unei inteligențe care este capabilă să o perceapă în complexitatea și superbia ei. Iar spiritele de acest tip sunt, în mod inevitabil, puține, pentru că organul spiritual nu există la nivelul masei.

Dar înainte de a viza un receptor (lector) anume, creatorul de artă are ca obiectiv opera însăși. Marii scriitori, pictori, muzicieni, sculptori sunt conduși de principiile de performanță ale artei pe care o fac și de imaginația, de daimonul lor, iar nu de cerințele sau de „așteptările” publicului. Chiar credeți că impresioniștii, constructiviștii, cubiștii, pictorii abstracti, să spunem, au creat după gustul sau așteptările publicului? Avea publicul așteptări impresioniste, constructiviste, cubiste, abstracte? Lumea pe care o aduce în operă artistul și prin care el reînnoiește și revoluționează arta este mai cu seamă lumea creată de viziunea lui! Revoluțiile în sânul unei arte au loc atunci când artistul își manifestă puternic creativitatea, gândirea artistică, daimonul în orizontul artei pe care o face, urmând obiectivele de performanță ale artei sale, iar nu atunci când își adaptează creativitatea și opera la cerințele, la așteptările sau gustul masei. Marile opere sunt creatoare de orizont artistic, nu de stadioane cu aplauze. Marii creatori nu încheie contracte cu gustul public.

În această logică a actului de creație, vom spune că a **recepta** o operă de artă înseamnă a comunica cu opera *la nivelul spiritualității sale*, înseamnă a *comunica artistic*. Comunicarea artistică seamănă, structural, comunicării lingvistice, iar apropierea pe care o voi face între cele două comunicări ne va ajuta să o înțelegem pe cea artistică. Dar să vedem despre ce este vorba.

Comunicarea lingvistică presupune cinci elemente: *emițătorul* mesajului, *mesajul*, *canalul de transmisie* (modalitatea), *codul* în virtutea căruia mesajul are sens (limba) și *receptorul* (destinatarul) mesajului. Astfel, *emițătorul* transmite *receptorului*, printr-un *canal* (vorbire, gestică, scriere), un *mesaj inteligibil*, deci care poate fi înțeles de receptor în virtutea cunoașterii *codului*, a convențiilor limbii în care a fost emis mesajul (limba vorbită, limba gestuală, a mașilor, sau limba scrisă).

Opera de artă este un *mesaj artistic, estetic*. Cel care vrea să recepteze acest mesaj, adică să intre în comunicare cu opera de artă, trebuie să știe că toate elementele ce compun comunicarea artistică – emițătorul, mesajul, canalul, codul și receptorul – posedă proprietatea de a fi *artistice (estetice)*... Dacă arta este un *mesaj estetic*, atunci este cât se poate de firesc ca ea să ceară un receptor în care să poată rezona, deci un *receptor estetic*. Fără un *rezonator estetic*, mesajul *artistic* este expedit în gol, iar comunicarea artistică este ratată.

Dar ce este, de fapt, un rezonator estetic? Să ne întoarcem la comunicarea lingvistică uzuală. Eu pot să intru în mod eficient într-o comunicare de tip lingvistic particulară, să spunem, atunci când cunosc mai întâi codul acestei comunicări; atunci când cunosc limba în genere. Și tot așa, eu pot intra în mod eficient (artistic) în comunicare cu opera artistică particulară atunci când *recunosc* în ea *codul artistic*, deci codul tuturor operelor, cod în temeiul căruia chiar opera dată a fost creată. Acest cod este canonul sau conceptul operei. Eu rezonoz estetic la *mesajul artistic* al unei opere de artă individuale, pentru că rezonoz, de fapt, la temeiurile ei, la *gândirea de tip artistic* ce o întemeiază, așadar la codul, la conceptul care a generat-o. Iată de ce receptorului și criticului evaluator li se cere cunoașterea codului artistic, a conceptului; li se cere, de fapt, o *cultură a codului artistic*. Cultură fără de care ei ratează receptarea și evaluarea corecte a operei de artă. În lipsa acestui cod, ei rămân să aperse ceea ce aparține codului la care au acces cei mai mulți – *cultura de masă*.

Dacă faci artă, știi că rezonatorii estetici sunt, în mod inevitabil, puțini. Și dacă continui să faci artă, înseamnă că deja *ai ales* să te adresezi celor puțini. Și alegi să te adresezi celor puțini nu pentru că îi ignori pe cei mulți sau dintr-o motivație mofturist-elististă, ci te adresezi lor din simplul motiv că tocmai ei sunt aceia care *îți înțeleg limbajul artistic*, aceia în care limbajul artistic *are rezonanță*. Regula este simplă: dacă faci artă, nu vei fi receptat decât de rezonatorii artistici (estetici), care sunt minoritari.

Cultura înaltă și degradarea ei...

Cele două culturi nu sunt, firește, ființe fixe, ci în continuă prefacere. Cultura populară, de pildă, își pierde pe zi ce trece autenticitatea și mirajul mitologic, în timp ce cultura înaltă cunoaște atât câștiguri cât și pierderi.

Astfel, în opera de artă modernă, care este unul din tipurile de operă ce constituie cultura înaltă, sunt detectabile două mișcări contrare. Pe de o parte, opera de artă modernă

câștigă cu pași mici în înălțime prin autorii autentici, iar pe de altă parte, pierde foarte mult din înălțime, pentru că cedează în fața culturii de masă, preluându-i tehnicile, limbajul, atitudinea sau temele dominante. A se vedea, de exemplu, pierderile pe care literatura înaltă le înregistrează cu literatura porno, autenticistă, jurnalieră, suburbană. În timp ce o direcție a modernității este în continuă și aproape insesizabilă avangardă, o altă direcție cedează în fața operei de masă și a subculturii. Existența și mișcarea contrară a celor două direcții din sânul artei înalte – una spre calitate, valoare, iar alta înspre pseudovaloare (niciodată recunoscută ca atare, firește) – este caracteristica principală a modernității. Motiv pentru care modernitatea artistică este ambiguă. Cu opera modernă trebuie să fii întotdeauna atent, pentru că diferența de valoare a direcțiilor ei cere în mod legitim o evaluare diferită.

Dar degradarea operei (culturii) înalte nu vine doar pe calea deja semnalată a împrumuturilor din cultura de masă și a cedării în fața prostului gust (*opera manelizată*), ci și pe aceea a unei creativități pur și simplu debile, care produce opere mediocre. Nu toți cei care scriu sunt scriitori; și nu toți cei care pictează sunt pictori... Democratizarea forțelor creatoare nu înseamnă, musai, și eficiență valorică.

Pe șoselele culturii contemporane înalte circulă, așadar, atât opere de valoare, cât și opere modeste (pervertite sau ratate) valoric. Noțiunea de *cultură (operă) contemporană înaltă* cuprinde un termen care o confirmă – opera de valoare – și unul care o infirmă – opera modestă (mediocră), manelizată sau ratată valoric. Iată paradoxul culturii contemporane înalte! Atunci când Marhew Arnold înțelege cultura înaltă ca fiind „tot ce s-a spus și s-a gândit mai bun de-a lungul secolelor”, el se referă la cultura trecutului, cultură în care critica deja a operat selectiv, păstrând valoarea („ce e mai bun”) și dând la o parte realizările minore. În contemporaneitate însă, ambele direcții sunt în viață, iar existența presantă în sânul culturii înalte a direcției/operei minore face ca termenul (conceptul) de *cultură contemporană înaltă* să se arate scindat, contradictoriu, ambiguu și, în final, (parțial) compromis. La tendința culturii de masă de a luxa și chiar înlocui cultura înaltă, observată de Adrian Dinu Rachieru (*De la „satul planetar” la „statul magic”, Acolada nr. 4/2008*), se adaugă, încă, tendința de autoflagelare și de suicid a însăși culturii înalte.

Dar nu atât caracterul scindat și eteroclit al culturii contemporane înalte este atât de îngrijorător, cât faptul că în blenoragia evaluărilor postmoderne opera modestă sau ratată valoric este etichetată adesea ca operă de valoare... Din acest punct, chiar că ne întrebăm ce mai este, ce mai poate să fie cultură contemporană *înaltă*! Ne întrebăm dacă valorizatorii de specialitate ai operei de cultură nu aduc cumva mai multă confuzie în și așa plina de probleme cultură înaltă...

Virgil DIACONU

Culorile încărunțite

Datorez foarte mult Țării Argeșului, Orașului Pitești, oamenilor de aici. După boema bucureșteană, când eu eram gazda artiștilor în devenire din Pitești, într-un subsol învechit cu poezie, fum de țigară, vin și culori proaspete, a urmat „lungul drum al afirmării”. Încă de atunci se conturau personalitățile parcă dominate de statura lui Gheorghe Pantelie, secondat de Dobrică, Eugen Stănculescu, Augustin Costinescu, Lucici și „chipeșul atlet” Nelu Pantilie.

Acești Crai de Curte Veche cultivau un rafinament al culorii, un nesaț al abstracțiunilor și un înalt intelectualism ce tindea încet dar sigur către arta conceptuală. Marele Gică (Gh. Pantelie), care a lăsat un gol imens în spiritul argeșean, plecând mult prea devreme de pe firmamentul acestei vetre de cultură, mă luase sub aripa sa, conducându-mi pașii spre lumea celestă a picturii abstracte. Eram împotmolit în țarina figurativului cu timide încercări de cubism; „loveam cu tâmăcopu-n Univers,/ încătușat și strâns în câte-un vers”.

Când nu am mai avut voie să public sau să expun în București (perioada 1985-1989), minunații mei prieteni mi-au întins o mână de ajutor, salvatoare, deschizându-mi ușile Galeriei Metopa. Am descoperit aici ceva mai mult decât o

simplă redută a spiritului, m-am regăsit într-un spațiu al poeziei și culorii, al sensibilității,

loc binecuvântat și entelehic al preformării ideilor, păzit de „aheii” Virgil Diaconu, Sibiceanu, Manu (Emanuel Zoe), Tită Maximus și

neobosita vestală Mona Vâlceanu, „frumoșii nebuni ai Marelui Oraș - Pitești!” Tuturor le sunt dator! Aceasta este a 10-a expoziție la „Metopa”, după aventura expresionist-abstractă din Țările de Jos, unde presa olandeză m-a declarat „cel mai mare Cobra din Est” și m-am întors la nesfârșita tandrețe a Școlii Românești de Pictură (trebuia să facă ceva acest lucru), regăsind după treizeci de ani aceeași strălucire și căldură a Argeșului în blânda toamnă a culorilor încărunțite.

Valeriu PANTAZI,
14 Sept. 2012

Liceul de Artă Bacău

Mircea BÂRSILĂ – 60

Generația optzeci, o generație fără lideri

- *Mircea, ai fost cuprins de curând în antologia de poezie alcătuită de Dumitru Chioariu, Noua poezie nouă. A reușit antologatorul să surprindă fenomenul poetic contemporan, sau lucrarea lui se vrea mai mult o antologie de poezie optzecist-postmodernă.*

- Lectura respectivei antologii ar trebui începută cu „prefața” lui Dumitru Chioariu. Pe de altă parte, această antologie este făcută, „din interior”, cu profesionalism și onestitate și rivalizează, prin valoarea ei, cu cele întocmite de alți antologatori. Dumitru Chioariu este și un poet foarte bun, și un foarte bun cunoscător al poeziei noastre contemporane. Zici că *Noua poezie nouă* „se vrea mai mult o antologie de poezie optzecist-postmodernă”. Eu nu cunosc nici un optzecist care să nu fie, în felul său (repet: în felul său!) postmodernist. Chiar și tu ești postmodernist, deși te declari anti-postmodernist.

- *Ai curaj să numești cinci poeți contemporani cu adevărat valoroși? Câți poeți contemporani (postmoderni?) crezi că vor rămâne în literatura română peste 50 de ani? Care sunt poeții români de talie universală?*

- Nu am acest curaj (nu sunt atât de curajos ca prietenul nostru Gheorghe Mocuța, care, într-un recent număr al *Cafenelei literare* a alcătuit și el o „listă”... Ca să dau câteva nume de poeți români de talie universală ar trebui să știu la ce perioadă literară te gândești și ce trebuie înțeles, cu exactitate prin sintagma „de talie universală”.

- *Ești abil... Ai fost anul trecut în juriul de acordare a premiilorUSR. Sunt corecte premiile acordate anual deUSR? Ce consecințe asupra literaturii noastre au premiile nemeritate, adică marile premii pentru micile opere?*

- Am făcut parte din juriul care a acordat premiile pe anul 2010. A fost o experiență destul de neplăcută, generată de următorul conflict. La proză, și eu și Gellu Dorian am susținut, inițial, cărțile semnate de Constantin Stan și de Nichita Danilov. Până la urmă s-a ajuns la disputa pe seama romanului *Gde Bucharest?*, de Constantin Stan, și *Când ne vom întoarce*, semnat de Radu Mareș. A câștigat autorul din Cluj, dat fiind faptul că tânărul critic literar Andrei Terian nu citise romanul lui Costi Stan, iar Paul Cernat nu-l parcursese decât pe jumătate! În fine, s-a mai luat hotărârea – justă – să nu fie premiate cărțile ai căror autori nu pot participa la ceremonia înmânării premiilor. Așa au pierdut premiile și Ion Pop (aflat la Paris), și Fănuș Neagu – plecat dintre noi cu puțin timp înaintea festivității de premiere – și... nu-mi aduc aminte cine. În categoria perdanților trebuia să se afle și romancierul Radu Mareș, aflat în ajunul unei deplasări în Turcia.

În consecință – și după lungi controverse – a fost scrisă (și) diploma prin care premiul îi revenea lui Constantin Stan. Și, totuși, după alte motivări – și profitându-se de absența mea de circa două minute din birou – cei trei membri ai juriului (Andrei Terian, Paul Cernat și Al. Dobrescu, președintele juriului) au premiat cartea lui Radu Mareș, făcând rabat de la hotărârea amintită. Așa a fost frustrat Constantin Stan de binemeritul premiu. Peste o lună, a plecat și el pe urmele lui Fănuș Neagu...

Nu sunt inclus în „Lista lui Manolescu”

- *Ai fost vreodată față în față cu Securitatea? Ai colaborat cu ea? Ai avut de pățimit din pricina ei? O mai interesează astăzi pe ea scriitorii?*

- Când eram student, se ținea unu’ după mine, care mă onora ba cu o bere, ba cu un coniac, ba cu niște mici, sub pretextul că scrie și el poezii. În cele din urmă am aflat care era sensul generozității lui. Voia să-i dau note despre Ion Monoran, cel mai bun prieten al meu, despre Andrei Ujică (coleg de facultate și pe care-l apreciam cu entuziasm) și despre Șerban Foarță (!!). Desigur, l-am refuzat categoric și m-am ridicat, jignit, de la masă (eram undeva, într-o grădină, lângă podul din apropierea Catedralei).

Scriitori invitați la Cafenea

După un timp, iarăși m-a agățat și, sub nu știu ce pretext, m-a invitat în biroul său aflat în apropierea aceluiași pod peste Bega. Acolo, după ce mi-a vorbit despre viitoarele avantaje și despre avantajul, în fond, patriotic, al colaborării cu el, mi-a întins o hârtie... și, cum l-am refuzat, înroșindu-mă la față de supărare, „prietenu” meu și-a ieșit din balamale: a dat cu pumnul în masă și, foarte, foarte furios, m-a înjurat de mamă. În momentul acela, având avantajul că eu mă aflam în apropierea ușii, iar ei, de cealaltă parte a unei mese lungi, am fugit din birou...

Mă întreb și acum ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi avut inspirația să încuie ușa aceluși birou! Așa s-a încheiat primul episod. Mai târziu, când eram profesor, colegul meu de la Școala din localitatea Independența, județul Călărași, unde ajunsesem prin repartitie, mă informa mereu asupra problemelor care-i interesau, în legătură cu mine, pe cei de la Securitate. Îi interesau, de pildă, ce am eu împotriva lui Coșbuc (!)

Al treilea episod – și ultimul – s-a derulat la Călărași, unde lucram la Centrul de îndrumare al creației populare. Am fost pârât de un netrebnic cum că aș fi citit la restaurantul „Pescărușul” din Călărași, în prezența unor prieteni, poemul subversiv al Anei Blandiana publicat în „Amfiteatru”. Era prin 1983. Au mai fost audiați – tot ca învinuiți – și „beneficiarii” acelei lecturi: Pavel Șușară, Marin Lupașcu și Marius Stănilă. Nici unul dintre noi nu văzuse cu ochii săi acel număr al revistei „Amfiteatru” și nici nu știu dacă vorbiserăm despre „celebrul” poem. Fuseserăm turnați de un „muncitor-poet”, care se aciuiase la masa **noastră**.

- *Cum ai primit Gala Poeziei Românești organizată de Nicolae Manolescu la Ateneul Român? A fost la înălțime? Ai fost invitat?*

- Nu am fost invitat. Nu sunt inclus în „Lista lui Manolescu”. Știu din presă numele participanților și bănuiesc, în consecință, că respectiva manifestare a fost la înălțime. Îmi pare rău că nu am putut să văd acel binevenit „spectacol”.

Actuala stare a criticii de poezie se află într-o evidentă criză

- *Ți se pare corectă propunerea pentru premiul Nobel 2012 a scriitoarei Ana Blandiana, care în vremurile politicii de partid făcea și poezie de partid, preamărind omul nou și instrumentul omului nou, pichamărul? Iată ce scria pe atunci în Vibratoare pe Argeș.*

Ca niște sentimente zguduitoare
Vibratoarele intră-n beton,
Împodobind cu emoția vibrațiilor
Trupul lor mare și monoton.
Vibrații pentru munți, pentru frumusețea femeii,
Pentru șantierele din Onești și de la Galați.
Pentru Cosmos și pentru tunelul de aducțiune.
Vibrați, băieți, vibrați!

- E bine că, totuși, a fost propus cineva și de la noi pentru acest Premiu. Cât despre poezie... apreciez retorica și mai ales substratul erotic al acestui fragment, care se încheie atât de frumos: „Vibrați, băieți, vibrați!”. Oare câți ani va fi avut poeta Ana Blandiana când a scris acest poem „vibrant”? Eu, dacă mi-ar sta în puteri, i-aș propune, acum, pentru acest premiu pe Șerban Foartă și Gheorghe Grigurcu.

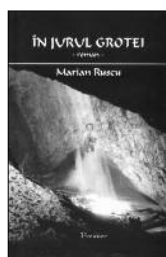
- *Depindem, ca scriitori, într-o oarecare măsură, de modul în care suntem receptați de critica literară. Cum caracterizezi starea actuală a criticii de poezie? Este ea profesionistă, obiectivă, activă, adormită, coruptă de interese de grup? Este credibilă? Ce consecințe asupra literaturii române are o critică lipsită de profesionalism sau una coruptă?*

- Câte întrebări, dintr-o răsufare! Să le luăm pe rând.

1). Da, depindem de receptarea noastră critică. Cine are o bună receptare critică este tradus, participă la festivaluri literare în străinătate, alături de Mircea Cărtărescu, de Ion Mureșan, de Ioan Es Pop sau de Ana Blandiana... și este luat în seamă de cei mai tineri poeți.

2). Actuala stare a criticii de poezie se află într-o evidentă criză. O criză firească, de vreme ce apar, lunar, atâtea cărți. De vreme ce criticul literar nu este plătit, așa cum ar trebui, pentru munca pe care o face și care implică eforturi de ani și ani în vederea propriei construiri intelectuale. În principiu, plata lui, dacă este plătit, se rezumă la răsplătirea efortului cerut de lectura unei cărți și la cel de redactare a cronicii. Păi, la doar atât se reduce valoarea unei cronici, mai ales când este elaborată de un „nume” în critica literară? Noi, din păcate, dăm vina, în ceea ce privește drepturile de autor, pe sistem și, mai nou, pe criza economică. Eu nu cred că ministrul de finanțe, oricine ar fi el, ar avea obiecții în ceea ce privește alocarea sumelor necesare (din bugetul local sau cel județean) pentru treburile unei reviste din „subordine”, pentru premiera – substanțială – a unor cărți sau a unor scriitori care împlinesc anumite vârste rotunde. Politicienii noștri nu înțeleg încă importanța actului cultural și de aceea nu-l prețuiesc, iar oamenii de cultură sunt vinovați de o stranie obediență. Uite, zilele trecute a fost închis postul cultural al Televiziunii Române. Nici măcar „clienții” aceluși post nu au protestat în nici un fel.

În revistele importante nu publică, din câte știu eu, critici lipsiți de profesionalism. În mod sigur, corupția nu a pătruns și în critica literară iar promovarea unor interese de grup nu trebuie receptată ca act de corupție. Susținerea unor interese de grup face parte din dinamica oricărui fenomen literar. Totuși, așa cum sublinia Nicolae Manolescu într-un recent editorial din „România literară” s-a ajuns, după 1989, „la fărâmișarea vieții literare în bisericuțe ostile una alteia”, fiecare având cronicarii ei, în numele unui „ticălos” partizanat pe care-l impune „politichia literară”. Ostilitatea dintre feluritele bisericuțe nu este într-un tot benefic. Și nici într-un tot „păguboasă”. Când o să apară o asemenea bisericuță și la Pitești?

Marian RUSCU,
În jurul grotei,
Editura
Premier,
Ploiești, 2012

Lucian GRUIA,
Comentarii la
exegeza
brâncușiană,
Editura
Princeps Edit,
Iași, 2012

Miron ȚIC,
Când ne ucide
floarea de
crin,
Casa de editură
Amurg
sentimental,
București, 2011

Iulian MOREANU,
Cerbul înșetat,
Editura
Premier,
Ploiești, 2012

Cornel NISTEA,
Întâlnirile
mele cu
Orlando,
Editura
Unirea,
Alba Iulia,
2012

Gheorghe DRĂGAN,
“...așa se scrie
istoria”,
Editura
Pim, Iași, 2012

Un laudatio pentru Nicolae Manolescu

- Crezi că zecile de atacuri la *Istoria critică a literaturii române ... alcătuită de Manolescu* sunt întemeiate? Este această *Istorie...* părtinitoare, după cum s-a spus? A omis ea nume importante ale literaturii, a favorizat nume nesemnificative? Ce ai să-i reproșezi? Pentru ce o apreciezi?

- Nu am făcut un inventar al numelor care nu apar în această *Istorie ...* O istorie – și nu o Biblie – a literaturii, după cum afirma însuși autorul la lansarea ei. La o repede privire, am remarcat imediat absența criticului literar Marin Mincu. Am sesizat și nedreapta ostilitate – mai mult sau mai puțin „vizibilă” – din textul dedicat lui Alex Ștefănescu, criticul literar a cărui scriitură este fascinantă (așa cum este și omul Alex Ștefănescu). De apreciat în *Istoria critică...* sunt multe, foarte multe aspecte. Aș puncta, spre exemplu, dreptatea pe care domnul Nicolae Manolescu i-o face, printr-o justă reevaluare, prozei lui Anton Holban.

La întrebarea ce-i reproșez acestei *Istorie...* care, desigur, umple un gol în domeniu, răspunsul este foarte simplu: nici o lucrare de genul acesta nu poate să fie perfectă. Și apoi, nu știu cât este de bine și de frumos (!) să contestăm, în numele unor „scăpări”, fie ele și voluntare, un critic literar de cea mai înaltă talie și pe care l-am citit, zeci de ani, cu admirație, săptămână de săptămână. Cea mai bună recenzie a cărții în discuție a fost scrisă de (regretatul) Al. Th. Ionescu, în revista „Argeș”. S-ar putea ca unii dintre scriitorii prezenți în acest tom să fie oarecum nemulțumiți de faptul că în secvența despre opera lor se vede sudura care leagă unele de altele fragmentele extrase din cronicile literare – de altădată – despre cărțile lor.

Cornel GALBEN,
leșirea din
lume, Editura
Fundației
Culturale
Cancicov,
Bacău, 2012

Despre promovarea prin ICR a „câtorva nume, în frunte cu Mircea Cărtărescu”

- Beneficiezi cumva de sprijinul ICR în ceea ce privește tipărirea operei tale, a traducerii sau difuzării ei? Există scriitori sprijiniți în mod special de ICR?

- Nu sunt de acord cu faptul că o mare parte a fondurilor financiare de care dispune ICR este cheltuită doar pentru promovarea câtorva nume, în frunte cu Mircea Cărtărescu. Chestiunea aceasta ar putea face obiectul unei ample anchete literare. Până acum, nu am beneficiat de nici un sprijin în privința traducerii poeziilor mele. Menționez că nici nu am solicitat acest lucru, așa că nu am de ce să fiu supărat. Acum, în 2012, la 60 de ani, voi face necesarele demersuri în acest sens. Am semnat deja contractul cu o editură din Franța. Sper că nu voi fi refuzat de noua conducere a ICR în vederea necesarului sprijin (parțial) pentru publicarea acestei cărți.

- La mulți ani! Acum, că Patavievici a fost înlocuit de Gârbea, care este ca și tine de stânga, ai șanse reale. Știi că lucrezi de vreo doi ani la un fel de critică a poeziei optzeciste. Ce te-a determinat să scrii această carte? În afară de Călin Vlasie, care sunt poeții din Pitești ce se vor regăsi în ea?

- Da, sunt și alții: Magda Grigore, Conița Lena, Aurel Sibiceanu, Ilie Vodăian și Virgil Diaconu.

M-am apucat să scriu această carte din dorința de a oferi o imagine nepărtinitoare (atât cât se poate) a întregii generații optzeciste – de o extraordinară diversitate. O generație, așa cum am mai spus, fără lideri și care a apărut, simultan – și de la sine! – în mai multe centre culturale din țară. Voi evita, din principiu, încercarea de a stabili ierarhii valorice. Așa ceva ar fi o greșeală nepermisă, de vreme ce fenomenul poetic optzecist este încă în plină desfășurare. Abia peste vreo zece ani își va avea rostul o asemenea încercare. Eu cred că poezia are răsucirile ei pe care, adesea, critica literară nu le poate intui.

Interviu realizat de
Virgil DIACONU

„Insolența unei mîngîieri”

- Insolența unei mîngîieri pe care n-o poți accepta.
- Viața: un mit trăit altfel de fiecare din noi.
- Solitudinea: un curaj de-o viață, care, din pricina extensiei sale în timp, nu se observă.
- Deseori reții mai ușor elementele „complicate” decît cele elementare, grație conștiinței mobilizate în fața dificultății.
- Desfid orice paranormal care se vrea altceva decît o revelație a adîncimilor infinite ale normalului.
- „A fost o vreme cînd știința și arta scrisului erau privite de Biserică drept ocupații mondene, nedemne de un creștin. În legătură cu aceasta se spune chiar că îngerii l-au biciuit pe Sf. Ieronim, pentru că a vrut să imite stilul lui Cicero. Abatele Cartaut pretinde că faptul s-a întîmplat pentru că nu l-au imitat cum trebuie” (Helvétius).
- Ce imensă pierdere de timp reprezintă durerea!
- Umilința nu are sens decît dacă e o față a unei valori morale.
- A contempla neconținut înseamnă a te sustrage unei atitudini active, a te deroba, prin urmare, și de obligația de-a face dreptate. Înclinația amorală a contemplativilor.
- „Foarte nefericită este soarta celui care nu are dușmani” (Publilius Syrius).
- Numai avînd o atitudine cavalerescă față de lucrurile mici, care au nevoie de tine, vei obține considerația lucrurilor mari, de care ai nevoie tu.
- Nu trebuie să urmărești contestarea materiei, nici măcar umilirea ei, ci doar o exactă identificare a materiei.
- Statui ocolindu-se cu abilitate, aidoma unor mondeni ce vor a se evita pe stradă.
- „Mărșăluim separat, dar lovim împreună” (Su Tsî, strateg chinez).
- Dacă nu ai tăria elementară de-a lupta cu nedreptatea, vei găsi o sumedenie de scuze complexe, rafinate, pe care le vei gusta cu o plăcere cerebrală ce te va face să uiți punctul lor de pornire, dezarmant de simplu.
- A iubi: a asimila obiectul iubirii eului tău, a-l „înghiți”.
- Peste tot minusculele semne active ale Providenței precum furnicile pe acest asfalt estival, încins de soare. Cei neatenți le strivesc fără a-și da seama.
- Nicio iluzie nu e desăvîrșită, nicio deziluzie nu e deplină. Învață să le dozezi pentru a supraviețui convenabil.
- Cît de tîrziu s-a ivit naționalismul în conștiința poporului român, ne putem da seama dintr-o precizare a istoricului D. Prodan, care ne spune că dacă, în secolul al XVIII-lea, un țaran român din Ardeal era întrebat ce este, răspundea întîi că e creștin, apoi cărui rit aparține și abia la urmă își declara etnia.
- Un păcat grav: culoarea estetică a milei.
- Axiomatica semnificație pozitivă a tuturor factorilor care stimulează creația.
- „Cine vorbește singur, va putea să-I vorbească lui Dumnezeu într-o zi” (Antonio Machado).
- Senzualitatea fabuloasă ca un model interior al Renașterii. Hegel vorbea despre caracterul ei bacantic. Prin tendința sa de abstractizare, ergo de ascetism, arta modernă nu se situează oare la antipodul Renașterii?
- Sfios în fața propriului său scris, ca în fața unei femei seducătoare.

Gheorghe GRIGURCU

POEZIA POSTMODERNĂ

1. O parte a scriitorilor și a criticilor noștri a vorbit și continuă să vorbească despre poezia postmodernă sau postmodernistă. Cine sunt așa-numiții poeți postmoderni? Generația '80 în totalitate, o anumită fracțiune a ei – poeții *Cenacului de luni*, după cum crede Mircea Cărtărescu (vezi *Postmodernismul românesc*, 1999) –, poeții optzeciști și cei șizecești (Nicolae Manolescu, în vol. *Despre poezie*), poeții generațiilor sau valurilor poetice '80, '90 și 2000, așa cum susține Dumitru Chioaru în antologia *Noua poezie nouă* (2011)?

2. În volumul *Postmodernismul românesc*, Mircea Cărtărescu afirmă că „prin 1985 (...) optzecismul era deja epuizat ca formulă poetică” și că poezia optzecistă s-a salvat prin „angajamentul în lumea postmodernă”, prin „orientarea ei (...) către cultura de tip nord-american, astăzi un adevărat arhetip al postmodernității”, așadar prin sincronizare.

Credeți în sincronizare? Asigură de la sine modelul american sau cel occidental, în general, calitatea poeziei obținute „prin sincronizare”?

3. Cum definiți dv. așa-zisa poezie postmodernă din spațiul cultural românesc? Care sunt trăsăturile specifice, definitorii ale acesteia? Se regăsesc trăsăturile poeziei noastre postmoderne printre trăsăturile poeziei postmoderne americane (occidentale) de valoare?

4. Mircea Cărtărescu găsește că poezia postmodernă românească se trage/provine din *Cenacul de luni* și că ea are cinci poeți optzeciști-postmoderni de valoare (vezi *Postmodernismul românesc*), iar Nicolae Manolescu, în *Istoria critică a literaturii române...*, mizează pe 18 poeți postmoderni, dintre care 11 sunt tot din *Cenacul de luni*.

Provine poezia postmodernă românească în mod prioritar din *Cenacul de luni*, sau poeții postmoderni de luni

sunt doar cei oficiali? Dv. câți poeți performanți postmoderni credeți că avem? 5, 10, 100? Aveți curajul să ne dați câteva nume de poeți postmoderni valoroși?

5. Credeți că poezia optzecistă „este principalul (dacă nu singurul) sistem de referință”, „atât pentru cititorii avizați, cât și pentru cei mai tineri poeți”, așa cum spune Alexandru Mușina în *Antologia poeziei generației '80* (prefață la cea de-a doua ediție, 2002)? Adică, dacă ne raportăm la poezia modernă sau la cea postmodernă în general, suntem cumva pierduți pentru poezie?

6. Generația poetică optzecistă este „cea mai bogată și valoroasă generație poetică apărută în ultimii 45 de ani”, spune Al. Mușina în *Antologia poeziei generației '80* (Prefață, 1993). Ce rezonanță credeți că are poezia optzecistă sau optzecist-postmodernă în context contemporan universal?

7. În seminarul de la Stuttgart din anul 1991, numit *Sfârșitul postmodernismului: noi direcții*, s-a discutat despre epuizarea literaturii postmoderniste și despre nașterea unei noi literaturi.

Este postmodernismul occidental în criză? Este acesta deja o literatură a trecutului? Și cum vă apare dv. insistența/stăruința întru postmodernism a poezilor români, care după ce s-au sincronizat cu postmodernismul american cu trei decenii mai târziu, continuă să rămână în tranșeele postmoderne chiar și după ce steaua lui (se pare că) a apus?

8. Dacă nu credeți în poezia postmodernă, în ce poezie credeți totuși? Ce fel de poezie se face acum la noi? Care sunt notele ei definitorii și ce șanse are ea să se impună, dacă o raportați la poezia postmodernă oficială, adică la cea susținută azi de *Guvernul Literar Postmodern*?

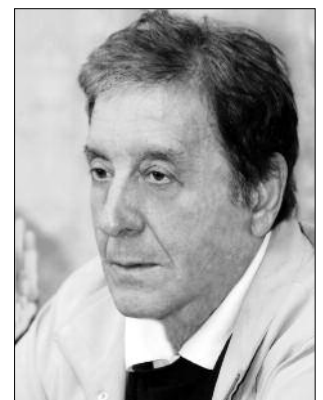
Anchetă realizată de **Virgil DIACONU**

Constantin TRANDAFIR

Cred în poezia-poezie, neîngrădită în „isme”

1. Cei ce se revendică, sus și tare, „postmoderni” sunt veleitarii notorii, care vor cu orice preț să fie incluși într-o confrerie, că, adică, fac parte dintr-o lume cu bună vizibilitate. Și o trâmbează frenetic, și își inventează idoli, și imită în neștire închipuindu-se experimentalisti de ultimă oră. Poeții veritabili nu se închid în formule gata preparate, ei creează

peste mode și timp. Cel mult și adesea tacit, își asumă unele atribute care ar aparține special unor direcții literare. Chiar paradigmei postmoderne. Și unii criticii literari, dar mai ales recenzenții au grijă să-i pironescă într-un tabel. (Apropo, la

Ancheta *Cafenelei*

un simpozion recent, un poet din această categorie mărunță și guralivă vehicula o glumă aflată deja în circulație, cum că, azi, românii nu mai sunt poeți, ci critici literari. Se confundă critica literară cu producția gloatei de recenzori improvizați).

În lume sunt câțiva poeți „postmoderniști” declarați și autentici-poeți, chiar și la noi, dar, relativiști prin definiție *nu întru totul* cât privește ceea ce înseamnă poetica postmodernistă. Fiindcă, repet, nu există asemenea purism, mai ales acum la vremea amestecului de genuri, stiluri, metode. În literatura noastră, cu multe asumări din strategiile postmoderne sunt parte din numiții optzeciști (unii trăiesc și scriu și în prezent), mulți dintre nouăzeciști și douămiiști, care luptă cu abnegație împotriva postmodernismului. În acest caz, mă limitez la un remarcabil poet care dezvoltă o teorie apocaliptică-„nihilocentrică” (Soviany), dar i se pot identifica multe „sechele” specifice orientării în discuție. În această accepție, a relaxării canonice, sunt revendicați, pe bună dreptate, unii șaizeciști & șaptezeciști, interbelici etc. Vorba lui Umberto Eco: postmodernismul are rădăcini homerice.

2. Formulele poetice rezistă în ceea ce au ele destoinicie. În timp, *valorile* se uzează, intră în conuri de umbră, dar ele se înseninează capricios, fantezia poate să reînvie forme artistice de altădată. Optzecismul n-a fost salvat de nimeni, trăiește cât trăiește sub diverse alcătuiți, în izbânzile lui artistice. Nota „postmodernă” s-a făcut, într-adevăr, prin sincronizare. Modelele și exemplele sunt totdeauna benefice, dacă nu-s imitații papagalicești. Nu există creație omenească autarhică, ruptă de restul lumii.

3. Nu se poate defini poezia, cu atât mai puțin „așa-zisa poezie postmodernă” și, încă, numai în spațiul românesc. Se poate spune, parțial, care sunt trăsăturile ei, identificabile oriunde, potrivit cu genul proxim și diferența specifică. În general, aceste particularități se cunosc. Spre reamintire, câteva doar: mobilitate, subminarea clișeelelor oficializate, amestecul nivelelor literare („înalt”, „jos”), înregistrarea realului fragmentar, cu accent de a pune în evidență și aspectele derizorii ale vieții (așa, prin exces, au căzut mediocrii în pornografie, scatologie, coprofilie); livrescul, dezvăluirea mecanismelor de producere a textului, procedee butaforice, aleatoriul senzațiilor, fluxul continuu de imagini ale concretului; recuperarea unor forme „vechi” sau referințe la alte tehnici, pasișă, parodie, juxtapunere și amalgamare a registrelor stilistice; asumarea în text, cel mai adesea ironică, a locurilor comune, ludicul accentuat etc. etc. Dar dacă un autor abuzează de asemenea modalități, ca, de altfel, în cazul oricărui exces, el cade în ridicol și se sinucide în câmpul artei.

4-5. *Bis repetita placent?* Nici în poezie, optzecismul nu trebuie subsumat postmodernismului. Este generația cea mai bogată și mai valoroasă apărută la noi, care închide ciclul Arghezi-Bacovia-Blaga-Ion Barbu și deschide, prin continuitate, un nou ciclu poetic. Contribuția la *mutație* se face în grup, de unde suspiciunea nediferențierii, dar fiecare component important ambiționează să-și afirme identitatea de a se delimita în interiorul paradigmei. Ca să nu mai vorbim de

Ancheta *Cafenelei*

fracțiuni: echinoxști, „dialogiști”, „lunedști”, gruparea eteroclită de la Timișoara, grupul de la Brașov etc. Dar pentru că despre „poetii optzeciști-postmoderni” performanți e vorba, ei nu trebuie numărați și, cum am spus, nu provin numai de la *Cenacul de luni*. „Nucleul istoric” se află, adevărat, în optzecism, care, la rândul lui, are antecedente în Bacovia, Arghezi, în șaizecești Nichita Stănescu, Marin Sorescu ș. a., în șaptezeciști: Mircea Ivănescu („prozaismul”), Leonid Dimov (fabulația ludică), Emil Brumaru (pitorescul dionisiac al senzațiilor). „Realismul” auster sau jovial, impersonal sau aparent spontan îi marchează pe aproape toți reprezentanții de seamă ai unui nou spirit literar. Antimetamorforanți și desolemnizanți, antisentimentali sunt Ion Mureșan, Magda Cârneli, Angela Marinescu, Mariana Marin etc. Poetul Mircea Cărtărescu, care e și autorul aceluia merituos excurs *Postmodernismul românesc*, mizează pe tot ce presupune postmodernismul, bune și rele, pe viziunea lumii ca spectacol. Experiențe poetice concentrate, de imaginație biografică, fac Ion Stratan, Cristian Popescu, Liviu Ioan Stoiciu, Matei Vișniec, Traian T. Coșovei, Nichita Danilov, Florin Iaru, Gellu Dorian, Lucian Vasiliu, Daniel Corbu și alții.

6. E prea mult să ne întrebăm ce rezonanță are „poezia optzecist-postmodernă în context contemporan universal”. E o verigă dintr-un șir (continuu), și nu e deloc slabă, în lanțul impozant al poeziei care și-a propus să valorifice ce este mai „popular” din istoria artei.

7. Numai despre ceva *viu* se poate vorbi, căci dacă n-ar fi, nu s-ar povesti, cu încredere până la euforie și cu suspiciune

până la neagra adversitate. Postmodernismul e o componentă a modernității, cum sunt multe altele. „O nouă față a modernității”, spune Matei Călinescu în *Cele cinci fețe ale modernității*. În înțelesul de curente literare ele sunt circumscrise unui anumit timp. Au rămas accepțiile tipologice, ca manifestări ale spiritului uman: clasicism, iluminism, romantism, parnasianism, simbolism, expresionism, avangardism, chiar sub marca prefixului „neo”. Prefer „paradoxul” lui Lyotard: „O operă poate deveni modernă doar dacă e, mai întâi, postmodernă. Astfel înțeles, postmodernismul nu e modernismul care sfârșește, ci modernismul în stare născândă – și această stare e o constantă”.

8. Cred în poezia-poezie, neîngrădită în „isme”. Care produce emoție artistică, nu psihofiziologică. Poezia simplă și profundă, cu intensitate și surprize caleidoscopice, reală și misterioasă. Nu-s de nici un folos retorismul (tonul „înalt” și vorbele „mari”), filosofarea, sentimentalismul, metaforita. La noi „se face” poezie în diverse chipuri și rezistă numai ce e poezie adevărată. Mari pagube provoacă și trufia, soră bună cu mediocritatea: a te crede hiperrealist și metafizic, teluric și transcendent, armonios clasic și neoavangardist, livresc și ingenuu, jovial și apocaliptic. Nici o speranță cu minimaliștii de toată mâna, „conexioniști”, „himeriști”, „hip-hop” „mediatici” tip *fantasy*, virtuali *on-line* ș.a.m.d.

La noi „se face poezie” în diverse chipuri.

Liviu ANTONESCU

Mie îmi place pur și simplu poezia bună!

1. Eu am mari dificultăți să înțeleg ce înțeleg respectivii autori – ba chiar și teoreticienii străini din care se inspiră – ce anume vor să spună termenii post-modernitate, post-modernist, post-modernism. În opinia mea, de puțin peste 200 de ani, de la Revoluțiile care au inaugurat-o – Engleză, Americană și Franceză –, trăim în modernitate și întreaga noastră viață este dirijată de valorile instaurate de aceasta, respectiv cele trei pe care le citim în deviza Revoluției Franceze – Libertatea, Egalitatea și Fraternitatea/ Solidaritatea –, cărora se adaugă Legalitatea, sosită mai degrabă pe filiera revoluțiilor „pașnice” din spațiul anglosaxon. Aceste valori au, desigur, forme specifice de manifestare în diversele domenii ale culturii și ale vieții comunitare. Libertatea, de pildă, înseamnă, în același timp, respectarea proprietății și

piața liberă, libertățile politice și cetățenești, drepturile omului, libertatea de conștiință, de creație și de opinie etc. Primele trei valori sînt niște valori țintă, spre care tindem mereu și mereu trebuie să ne străduim să le prezervăm. Legalitatea, începînd cu temeiul său constituțional, este în schimb o valoare fundament, în absența acesteia, celelalte valori n-au nici o șansă de funcționare. Ei, pe acest cadru valoric a crescut societatea modernă, caracterizată prin capitalism economic, democrație politică, drepturi și libertăți garantate constituțional, un nume la fel de cunoscut al ei fiind

Ancheta *Cafenelei*

acela de „democrație liberală”. Modernitatea este tânără și se află în plin mers – în ciuda optimismului lui Fukuyama, deși a cucerit noi teritorii, democrația liberală este departe de a se fi universalizat. De altfel, cu cei puțin peste două sute ani ai săi, modernitatea este încă foarte tânără și mai are de crescut. A ieșit umanitatea din acest cadru valoric, a fost instituit altul? În opinia mea, veche deja de aproape treizeci de ani!, nu. Atunci, despre ce post-modernitate vorbim?

2. Da, în oarecare măsură cred în valabilitatea teoriei lovinesciene a sincronismului. Dar sincronism înseamnă împrumutarea unor „forme”, ca să spun așa, mai rămîne ca formele respective să fie „umplute”, deci avem problema redutabilă a fondului. Or, deosebit de „forme” – legi, instituții, proceduri etc. – valorile nu pot fi pur și simplu copiate mecanic, ci trebuie apropiate conștient, asumate, trebuie să devină consubstanțiale ființei noastre individuale și colective, altfel „formele” rămîn „fără fond”, forme goale... Dacă ne mutăm în plan strict literar, este limpede că nici un model poetic, fie el american sau polinezian, nu asigură automat calitatea poeziei, valoarea acesteia. Acestea rămîn strict dependente de o alchimie ciudată pe care, în lipsa unui termen mai bun, o numim talent. Cît privește cartea lui Mircea Cărtărescu, amintită deja a doua oară în această anchetă, eu cred că este una excelent scrisă, dar aș integra-o cumva la capitolul auto-exegeză... Nu e nici o rușine, și Poe a scris „Filosofia compoziției”... Vreau să spun că nu este o carte de istorie, critică sau teorie literară.

3. Din motivele expuse în răspunsul la prima întrebare – și completările din al doilea răspuns –, este limpede că această întrebare nu mi se potrivește, nu știu ce v-aș putea răspunde la ea.

4. Iarăși îmi creai o mare dificultate. Dacă Domnii Cărtărescu și Manolescu vorbesc despre cinci, respectiv 18 poeți post-moderni de valoare este pentru că ei știu ce și cum anume trebuie să fie ei. Eu n-am această competență și, oricum, principala mea preocupare nu este să pun etichete poezilor. Nu vă pot da cîteva nume de poeți post-moderni valoroși, dar am curajul să vă dau o listă de nume de poeți din generația mea valoroși, în aprecierea mea, desigur, sau, dacă doriți, care îmi plac mie foarte mult: Ion Mureșan, Mariana Marin, Marta Petreu, Ion Zubașcu, Nichita Danilov, Mariana Codruț, Florin Iaru, Lucian Vasiliu, Alexandru Mușina, Ioan Pinte, Liviu Ioan Stoiciu, Magda Cărneci, Andrei Zanca etc., etc. M-am oprit la 14, dar v-aș mai putea da încă pe-atîtea nume, dar nu vreau să-mi transform răspunsul într-un pomelnic.

5. Bunul meu prieten Sandu Mușină, pe care nu l-am văzut de nepermis de mulți ani, este un om cu un excelent simț al umorului! Asta pe de o parte. Pe de alta, este limpede că antologia cu pricina este una „pro domo”, nu, nu ce-l privește pe autor, ci generația din care face el parte, care este și

generația mea. Prin urmare, nefiind așa de exclusivist cum sună propoziția respectivă, nu pot să cred că un poet talentat, la orice s-ar raporta acesta, este pierdut pentru poezie, iar dacă se raportează la „optzecism”, prin acest simplu fapt!, ar fi gata salvat...

6. Mă voi referi la poezia optzecistă, pur și simplu, post-modernismul fiind doar o construcție teoretică fictivă – de altfel, pot fi de acord cu asta, că una plină de farmec! Cred că, de data aceasta, formula lui Sandu este mai aproape de adevăr decît precedenta. Mai întîi, aș vrea să atrag atenția că este o generație ceva mai „pluralistă” decît celelalte post-belice, cuprinzînd poeți, prozatori, critici-istorici literari, esești, inclusiv în zona umanioarelor teoretice, în număr echilibrat. În al doilea rînd, dacă ne oprim la poeți nu putem să nu constatăm numărul foarte mare de poeți de mare valoare și extraordinara varietate a formulelor lirice adoptate. Unitatea generației nu este de formulă, nu este una stilistică, ci ține de modul de afirmare „în grup”, datorat mai degrabă contextului social, politic și ideologic. A fost modul de a reacționa la presiunea din jur, de a ieși din sentimentul „ușilor închise”. Poate din acest motiv este generația care a valorizat mai mult decît oricare alta anterioară sau succesoare prietenia. Cu mulți dintre colegii mei de generație nu m-am văzut de zece-cincisprezece, chiar douăzeci și cinci de ani, dar asta nu înseamnă că acolo, departe, nu-i simt prieteni...

Cît privește contextul universal... sincer să fiu, nu cred să am competența necesară pentru a mă pronunța. Și mai este o problemă – dintre toate genurile literare, poezia este cea mai legată de limba în care este scrisă, prin urmare, și cea mai dificil de tradus. Știu însă că destui autori din generația mea traduși în diverse culturi au fost bine primiți, cum mai știu că de o bună primire s-au bucurat mai multe antologii „de generație” din țări precum Italia, Germania, Polonia, Ungaria, Olanda, Statele Unite etc. – fiind prezent într-unele din ele, am urmărit cu ceva mai multă atenție astfel de evenimente.

7. O să răspund cît se poate de scurt și de direct – eu cred că seminariile, congresele, adunările generale etc. nu sînt făcute pentru a rezolva probleme, ci pentru a le crea, pentru a le provoca! În rest, rămîne după cum am spus la începutul răspunsului meu și mai departe.

8. Probabil, o sa vă par defazat! Mie îmi place pur și simplu poezia bună, dincolo de epoci, curente, stiluri sau generații. Și, desigur, în ea și cred! Prin urmare, dacă îmi place Homer, nu înseamnă că i-aș detesta pe Vergiliu și Ovidiu. Dante nu-l alungă pe Petrarca, nici Villon nu-i izgonește pe Poe, Mallarmé, Rimbaud sau Baudelaire. Îmi mai plac o mulțime de poeți ai lumii, de la Rilke și Benn la Trakl și René Char sau Saint John Perse, și altă mulțime de poeți români, de la Eminescu la Bacovia, de la Ion Barbu la Mircea Ivănescu, ori de la Ursachi, Mazilescu și Cezar Ivănescu la Ion Mureșan și Mircea Cărtărescu...

Daniel DĂIAN

Postmodernismul nu este răspunsul la întrebare, ci mai degrabă întrebarea cu răspunsuri multiple

Cum se definește o realitate? Prin naturalețea unei întrebări. Necesitatea unui confort de zilnicitate nu poate fi asamblată doar din răspunsuri. Din acest motiv nu alerg la niciun maraton. Pentru că nu înțeleg, sub nicio formă, de ce există două linii față în față și numai una este cea câștigătoare. Este ca și cum ai alerga de la un început la un alt început. Aș putea foarte bine să întrepătrund liniile și se naște un nou precedent. Într-un format explicativ deloc tendențios, pot afirma că post-modernismul a fost întrebarea cu răspuns descifrat al vechilor criterii, încorsetate într-un dogmatic comunist. Un strigăt modernizat după prăbușirea anilor '60. Apoi a venit intervenția generației '80, ca un urlat elită, care nu a făcut decât să adâncească întrebarea referitoare la realitatea literară românească.

Eu, personal, desconsider oficialismul, mai ales în contextul personal impus de anumite terțe. Din acest motiv nu sunt pentru elucidarea celor 18 esențe. Au existat și există ca o certitudine a unui curent literar de opoziție, care a funcționat într-un orizont delimitat de epoletii și gradații, impuse în ordinea firească a lucrurilor. Exemplificările cărtăreștiene cu privire la definirea curentului post-modernist, sunt doar îndepliniri și răsdefiniri ale unui sistem de valori, în care au existat inconstanțe specifice. Un pol de orientare nord-vestică, prin inflexiunile occidentale adoptate în manifestarea literară și restul lumii care încerca justificarea propriei identități, în deplină legătură cu influența refractarilor ani '60. Din acest motiv, nu consider ca fiind acum vremea unui alt anotimp al definițiilor. Poezia ar trebui lăsată să umble în picioarele goale, până învață să se încălze singură. Într-o formă mult diluată, post-modernismul a fost manifestul generațiilor încrunțate. Au existat învingători, dar și perdanți. Și totuși, urmarea acestui curent de experiment literar și infuzie americană a condus spre optzecismul de mai târziu, unde s-a formatat o tradiție lexicală și prozodică ieșită din toate tiparele vehiculate până în acest moment. O cotitură dintr-un punct expansionist, într-o linie continuă de valențe narative foarte bine conturate în realitatea poeticului, sau, mai degrabă, în necesarul acestuia de a pleca din fixul impus până atunci.

De exemplu, o parte relativ însemnată a optzeciștilor a raportat scriitura în comun acord cu lupta corp la corp dintre diviziunile deja existente între ei, care vehiculau acel new-generation, concretizată, mult mai târziu, în literatura fără

nicio perdea (mai exact la aproape zece ani de la moartea lui Stănescu, prin simbolistica cărtăreștă) și modelul filosofic adoptat în periplul exilatului de la Păltiniș, inserție pe care inclusiv subsemnatul o folosește în intrinsecul poetic, deși factura propriului meu exprimativ face parte din noua factură neo-modernistă, care a urmat scabrosului practicat în anii 2000, ca un răspuns vehement la neo-modernismul nichitian. Totuși, corespondentul ideatic între cele două curente este predominant. Insul care a rupt tendințele optzeciste a fost Cărtărescu, cu noua poezie. Directă, înfiptă în cotidian până în măduva sângelui, a preschimbat latitudinea unui orizont cu influențe post-moderniste sau optzeciste, după caz. Însă s-a desacralizat conceptul ideatic. S-a sufocat într-un zilnic, din care nu răzbat decât foarte vag urmele unui concept poetic. Aș îndrăzni chiar să afirm că acest curent a devenit o groapă comună în care puteai excela doar dacă cooptai imagistică șocantă. Excentricul în poezie nu este însă o noutate foarte mare. Mai mult o preluare după modelul americanului de origine germană Bukowski, a cărui predilecție pentru normalitatea excesivă, a sexualului dus la extremul unei vieți tumultuoase, a fost inserată și în culturalitatea românească, în speță în poezie. 2000-iștii l-au exacerbat până la sfârșitul orizontului. Din acest motiv nici nu a rezistat foarte mult. Pe de altă parte (ca o revenire la anteriorul aflat în discuție), generația optzecist-postmodernistă a configurat elementul definitoriu al unui nou orizont, complexat de căderi și ridicări spectaculoase, plus și o infuzie de realitate inconfundabilă, care a generat fenomenul intitulat generaționism. Din acest motiv, fiecare generație poate fi depășită, urmărind îndeaproape sau chiar deloc (cum este cazul noului curent poetic din România de astăzi) fenomenul optzecist postmodernist. Din acest motiv nu consider că o literatură se poate epuiza. Doar evoluează spre altceva. Astăzi există această tendință spre neo-expresionism în care se zbate și subsemnatul, care, deși educat de un optzecist, manifestă pentru eliberarea completă a poeziei de orice fel de clișee sau preluări inerente. Dar nu putem să ne raportăm exclusiv la aceste old generations, care au conferit ideaticului românesc un pas spre reinventarea poeticului. Pentru că ar fi foarte greșit să ne agățăm doar de performanțele unei generații întregi de intelectualitate și să o ignorăm pe aceasta în formare. Deci

Ancheta *Cafenelei*

spun un nu vehement unei literaturi epuizate. Poate doar obosită de avansarea ideilor din old generations, în prezentul îmbăcsit de anormalitate, unde, pe de o parte, este sesizată lipsa acută a unei culturalități a maselor, în ceea ce privește exprimatul ideatic, iar în cealaltă parte predomină expresivitatea nichitiană, cărtăriană și optzecist-posmodernistă.

Poezia de astăzi are multiple forme de existențialitate. Nu se divulgă decât foarte rar printre rânduri și poate fi considerată un evolutiv juvenil al generațiilor precedente. Însă ceea ce am constatat eu este că, astăzi, versul a suferit o modificare aproape majoră în ceea ce privește temporalitatea și tipologia exprimată. Este scrisă și descrisă doar realitatea

imediată, sub forma narativului exprimat de poezia optzecistă, dar lipsită de chintesența metaforicului. De cele mai multe ori este o simplă rătăcire, o sfârtecăre a cuvântului până la sfârșitul său, o prelungire a bunului simț până la marginea prăpastiei ideatice.

Dar nu pot să corelez întregul poetic la o singură generație statutară. Ar însemna ca restul nostru, cei care căutăm linia orizontului, să fim încadrați într-un curent sau altul. Normalitatea unei creșteri nu presupune coresponderea infinită cu un curent legendarizat deja. Există răspunsuri în fiecare descreștere, doar în certitudinarul formei obsedate de non-formă nu se poate găsi întrebarea.

Eugen EVU

„Confraților postmoderniști”

Floare de colț de mistreț

Paradigme-ntre ele-au mâncat abisal
Un absurd ecranat cu o mie de fețe
Între-al purperei putrede vierme astral
Și lambricus terestris, al poetelor-cal
Dă-le dracului, calpe estetici mistrețe!

Schizoizii autici, cu spurcul trădării
Au lucrat însă rari au scăpat de propriul morb
În zadar, în zadar înspre marginea Mării
Și-au împins gânditorii-avatarul lor orb.

Nevermore de corb.

Ai uitării de sinea frustrat-colectivă,
Între ei se-mbrânceau înspre groapa comună
A metafizicii, psihotrono-colivă
Ca să-ți afli sorgintea ce-n zeu se răzbună
Tu cultivă-ți iubind brazda-n vis (și sămânța!)
Clarul, Ochiul Compus și Credința,
Caracuda prădării-trădării, Meduza:
A Gorgonelor, și năpârca și muza
- gelozia de sine, Conștiința!

Nici Maria, nici Marta și nici Magdalena
La gravida cunoaștere-n solzi, rădăcina
N-au suit-o, Coroană și cuib spre Luminas
Trans-substanței. Sophia și Fiul, animalul-gheena
Nu vor ști, niciodată! să-nghită balena
Cum pitonul devoră în orgasmice spasme
Mielul sinei – hristosul dein basme –
Nici să-ți vindece fricile (șapte) și vina.

Sine-al lumii răsând! Soare-n cărnuri de lună...
-Uită-le, Frate, și tu. Noapte bună.

Ștefan Ion GHILIMESCU

Pe postpozițiile postmodernismului

1. La urma urmei, nu e deloc rău, zău așa!, că (încă) se vorbește de poezia românească postmodernă sau, cum spuneți dumneavoastră, amalgamând un pic lucrurile, “postmodernistă”. Remarc însă, privind viața literară, că nu e uitată, în interiorul fenomenului de resurrecție - real sau fals -, nici proza postmodernă, fenomen absolut de înțeles, întrucât proza, într-adevăr, este la noi cu mult mai sincronă fenomenului originar născut în Occident și America, la mijlocul anilor șaiszeci ai secolului douăzeci, dacă admitem la repezeală estimările francezului Jean-François Lyotard.

La nivel teoretico-ideologic, unde e de presupus că ar trebui să avem la ora de față fixate măcar câteva repere privind postmodernismul și, mai cu seamă, poezia postmodernă românească, lucrurile nu sunt tot așa de simple și nici încurajatoare. Pentru a face o singură trimitere, teza de doctorat a lui Mircea Cărtărescu, *Postmodernismul românesc*, apărută în ultimul an al mileniului trecut - o sinteză perfect lizibilă și corectă ca abordare doctrinară, rămâne o carte în mare măsură necitită, neînțeleasă și, sigur, neasimilată. Mai mult, fapt curios, chiar și când este de bine de rău citată, cel mai adesea, ea este, obișnuit, semnalată în răspăr și aproape totdeauna tratată ireverențios. Unii, să ne fie cu iertare, n-au priceput niciodată - și nici nu vor înțelege vreodată - reversibilitatea gratuită a poveștii lui Bogza, de pildă, cu magopinul... Cert este că uneori vorbim despre arta postmodernă sau postmodernism fără să fi încercat să ne familiarizăm cât de cât cu temele, tehnicile și conceptele specifice. Și asta în condițiile în care specialiști cu autoritate în domeniu se întâmplă să nu prea avem. Însă băjbâind și provocând chiar și nepregătiți vânatul, se poate întâmpla uneori să-i luăm urma, dacă nu și să-l ademenim cumva pe aproape.

Ca orice fenomen cultural cu două fețe, care se atrag duplicitar și se resping în același timp, (Linda Hutcheon), postmodernismul neagă, firește, modernismul, tot pe atât cât îi este tributar. Afirmând din postpoziția sa o artă a perspectivelor multiple, a marginalului și excentricului, în genere, postmodernismul își propune discreditarea principalelor concepte moderniste, devenite totalitare, cu privire la unicitate, sau universalitate, spre exemplu, preferând diferența și eterogenitatea. În poezie sau proză, textul ca literatură devine principalul teren de încercare al întreprinderii multiple. Urmare acestei condiții, considerat îndeobște structural-slab, fenomenul, cel puțin în arta literară, va fi tratat și reflectat totdeauna nu numai diferit, dar și de pe metereze

neîntărite, seduse efectiv de nisipurile mișcătoare ale unor teritorii noi și nefortificate, mereu amenințate.

Cum ne putem da seama ușor, sunt critici la noi care resping orice efort de conceptualizare a unor mentalități și practici artistice care ar putea fi catalogate drept postmoderne, la fel cum sunt destui voluntari care iau în brațe, fără niciun efort de mediere și aclimatizare, orice reflex, oricât de anapoda, al rebeliunii etice și filosofice provenind de la Derrida, sau Lacan, ca să ofer doar două exemple. E adevărat, desigur, că cei doi sunt printre primii care, vorbind despre filozofia sau arta postmodernă, au creionat liniile de forță ale backgroundului fenomenului semnalat și identificat, deopotrivă, în sfera acțiunii moral-culturale și social-politice, dar există o diferență încă semnificativă între statutul de piață al valorilor post-epistemice la care ei se raportează și ale noastre. “Arta post-modernă, scria Linda Hutcheon (*Politica postmodernismului*, Univers, 1997), nu poate fi decât politică, cel puțin în sensul în care reprezentările sale, imaginile și poveștile sale, pot fi orice, dar numai neutre nu, oricât de «esteticizate» ar părea ele sub forma lor parodic reflexivă”.

Personal, consider, plecând de la propriile observații și definiția doamnei Hutcheon, agreeată de nenumărați teoreticieni, că adevărații (și nu “așa-zișii”) poeți români postmoderni, în sens istoric, sunt cei care, frecventând între 1979-1985, *Cenaclul de Luni* condus de Nicolae Manolescu au creat subteran, cu ajutorul excepționalei magistraturi a acestuia, dar și, adesea, deschis, înfruntând pe cont propriu nesfârșite prejudecăți (vezi ieșirile gălăgios-sfidătoare la adresa puterii ale lui Iaru și Mareș din cafenelele de underground ale timpului), un climat cultural-poetic anti-comunist și anticeaușist de mare subtilitate și frumusețe moral-estetică, univers și atitudine repede receptate de propagandiștii de la revistele “pe linie” ale partidului unic care nu au întârziat să îi atace la modul cel mai grobian în publicațiile oficioase. Amândoi, în decembrie '89 aveau să fie luați de securitate cu duba și închiși, și numai precipitarea abruptă a evenimentelor le-a salvat în ultima clipă viețile. La *Cenaclul de Luni*, la care, atras de mirosul prafului de pușcă, am asistat de două sau de trei ori, s-au format, au debutat și s-au afirmat într-un climat absolut unic, ca nivel de

Ancheta *Cafenelei*

intelectualitate, dar și trăire poetică și practică programatic-teoretică, Traian T. Coșovei, Florin Iaru, Nino Stratan, Magdalena Ghica/Magda Cârneci, Doru Mareș și, nu în ultimul rând, Mircea Cărtărescu. Ultimul, trebuie spus, - devenit odată cu debutul un adevărat lider – a venit în Cenaclu, lăsând, prin întregul comportament, impresia falsă că e complet străin de ce se întâmplă, și *tabula rasa*... Acestui grup, i se adaugă, “cei cinci” (Romulus Bucur, Bogdan Ghiu, Ion Bogdan Lefter, Mariana Marin și Alexandru Mușina care, în același an, 1982, cu prefața aceluiași bun samaritean - e vorba de Nicolae Manolescu, - debutează și ei la *Litera* cu volumul de grup, ajuns în 2011 la ediția a II-a, intitulat foarte simplu *Cinci*. Falanga poezilor de la *Cenaclul de Luni* (cele două grupuri) era alcătuită din poeți exclusiv din Regat, verbioși dar culanți, însă, la o adică, firi aprige și vaticinare; niște tineri studioși, în fond, cunoscători aproape toți ai limbii engleze, cu lecturi la zi din poezii americani, oameni care făceau adesea deschis caz de Declarația Universală a Drepturilor Omului, cântând oriunde era posibil imnul Statelor Unite, cu toții ascultau “Europa Liberă” și-i iubeau pe Virgil Ierunca și Monica Lovinescu, pentru ei cei mai mari cronicari și critici ai timpurilor de absurdă teroare din România comunistă. Acestei falange istorice, într-un apendice ce se impune să-l atașăm grupului prin timbrul și vitalitatea întregii lor opere, situăm și pe Liviu Ioan Stoiciu și pe Ioan Mureșan, singurele excepții situate în afara statusului definitiv.

Nu comentez afirmația lui Nicolae Manolescu făcută în volumul *Despre poezie* potrivit căreia “poezii optzeciști și cei șaizecești” ar aparține în corpore postmodernismului. Ce pot observa însă este faptul că Nicolae Manolescu, prin această operație de re-pleiere, nu încearcă nimic altceva decât să remită și să sincronizeze, *post festum*, curentului postmodernist de aiurea firavele urme recognoscibile-postmoderniste din poezia șaizeceștilor noștri, adevărații săi clienți literari, orice s-ar spune. O poate face, nimic de zis, folosindu-se, nu știu, poate chiar și de exemple, dar, cu siguranță, înăditura asta e un petic care nu are cum să nu se vadă și, de la o vreme, orice vom face, ea tot se va desprinde de pe cotiera țesută din alt material. În ceea ce-l privește pe domnul Chioaru și antologia sa de poezie și convorbiri (pe care constat întristat că nu mi-a trimis-o), încercarea domniei sale de a pune prea multe generații ori promoții la un loc, fie și cu gândul secret de a-i salva sub borul unei pălării prea mari, în special, pe ardelenii (și nu numai...) tradiționaliști sau chiar inovatori într-ale expresiei, dragi domniei sale, e un fapt ce trebuie înregistrat ca atare, dar nu și patentat ca adevăr istorico-literar. *Noua poezie nouă*, îmi spune, exagerând, evident, un prieten dintr-un alt colț de țară, nu e decât “un moft umflat cu tumba de la pompieri”.

Generația poetică optzecistă (istorică), să fim realiști și să privim adevărul în față, n-are nimic a face – precum prozatorii *Școlii de literatură de la Târgoviște* cu estetica lui Breban, Preda sau Lăncrănjan, să zicem - cu sutele și mia de poeți debutați în anii optzeci, sau nici atât, (de orice vârstă ar fi!), în diverse locuri și de diverse edituri din țară, inclusiv, din București, poeți, unii, stimabili, dar complet străini de

ideologia și programul optzeciștilor lunedìști, singurii pe care îi putem remite, ca temperament și adeziune fermă, unui program estetic nu numai afirmat ca atare în diferite publicații, dar și care poate fi ușor dedus și “citit” din cele mai bune poeme ale lor.

2-3. Am credința și, cel puțin, în această privință, îi dau dreptate fără rezerve lui Mircea Cărtărescu, că, spre sfârșitul anilor nouăzeci ai secolului XX, “optzecismul (atât de bine radiografiat din interior în *Partea a patra* a cărții sale despre *Postmodernismul românesc* – pp. 369-402 -) era epuizat ca formulă poetică”. Numai cine a luat contact direct cu climatul de efervescentă spiritual-democratică și cultural-emoțională a *Cenaclului de luni*, ajuns la maturitate prin anii '85-'86, numai cine a înțeles complexitatea interrelațiilor și inter-glosărilor grupului din perspectiva textelor plămădite în acest adevărat Athanor (unde fiecare text conservă o urmă a unui raport unic între istoria trăită și delabrata propagandă comunistă), numai acela înțelege cu adevărat ce va să însemne optzecismul istoric.

Nu știu, efectiv, dacă grupul lunedìst și optzecismul s-au salvat programatic după încheierea momentelor lui de glorie prin orientarea către cultura de tip nord-american. Înclin să cred că soliditatea și unitatea blocului literar s-au deteriorat de la sine la maturitate, tocmai fiindcă vârsta lui culturală și vârsta biologică a componenților nu mai erau de natură să îl anime cu aceeași forță și să îi confere coeziune. Cât despre sincronizarea poeziei ulterioare a grupului cu modelul american sau experiențe asemeni de aiurea, ce i-ar asigura în continuare valoare sau l-ar salva printr-un nou angajament, cel puțin pentru mine, lucrurile nu sunt deloc evidente. Cu toate acestea, pledând pentru modernitate, un Maiorescu – să ne amintim – credea nestrămutat în valoarea de impact a formelor fără fond, la fel cum un Lovinescu, pe urmele francezului Gabriele Tarde, încuraja și el în zorii modernismului de la noi imitația și sincronismul.

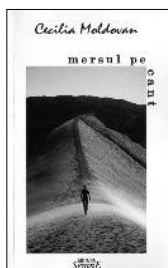
Depășind problemele specioase ale poeziei și artei optzecist-postmoderniste, ca *proastă administrare a modernității* în toate domeniile vieții social-economice și cultural-politice – dacă e să-l credem pe Gheorghe Crăciun –, postmodernitatea înseamnă, deopotrivă, atât globalizare economică cât și globalizare mentală, estetică, morală și antropologică. Dacă sincronizarea, pentru a folosi un cuvânt complet demonetizat, este astăzi, așadar, fatalmente, obligatorie, de ce am refuza, la urma urmei, să credem în sincronizare? Punând cu voie în paranteză orientările predilecte ale culturii postmoderniste de peste ocean (*mass culture, teen agers, gay, old boys, grunge, dirty, filthy* – „Pure grunge! Pure noise! Pure shit!” –, de ce ne-am preface că nu vedem anumite trăsături ale poeziei americane, masiv apelate generativ de poezia americană din ultimii douăzeci de ani (cum ar fi, la o adică, cele ce privesc, să spunem, “competența lingvistică”, “creativitatea” sau spectrul socio-poeziei) la fel de masiv apelate și tot atât de evident productive la nivelul

Nicolae BADIU,
România care contează,
Editura
Europress,
Ștefănești, 2012

Iulia Maria BADIU,
Viitorul de ieri,
Editura
Europress,
Ștefănești,
2012

Cecilia MOLDOVAN,
Mersul pe cant,
Editura Semne,
București, 2012

Simion TODORESCU,
Iubitele mele definiri, Editura
Nagard, Lugoj,
2012

Viorel DINESCU,
Fronde,
Editura
Fundatia
Scrișul
românesc,
Craiova, 2012

Gabriel Vicențiu MĂLĂESCU,
Templul nevăzut,
Editura
AmandaEdit,
f.l., 2012

poeziei de ultimă oră de la noi? Știe, de curiozitate, cineva cu exactitate cât de mult s-a talmăcit în ultimii douăzeci de ani în România din poezia și poezii nord-americieni? Enorm! Știe cineva cu exactitate cât datorează poezii ultimei generații de la noi poeticilor și poeziei nord-americiene? “Viciile lumii postmoderne”, ne spune același Gheorghe Crăciun, ne obligă pe toți să trăim decomplexați și iresponsabili, destinși, atenți, ușuratici și nesățioși. E greu de văzut asta în atitudinea și opera ultimilor culturnici din România băsistă? Cu siguranță, NU!

4. În ceea ce mă privește, apreciez că poezia românească postmodernă (cu opt poeți post-moderni de valoare, după inventarul lui Mircea Cărtărescu și cu 18 poeți, după număratoarea lui Nicolae Manolescu din *Istoria critică*...) ar fi extrem de săracă dacă aceste estimări chiar ar avea un temei strict real. Dar nu este deloc așa. Optzeciștii lunedìști post-moderni (*optzeciștii clasici, adică*) sunt una și alta poezia postmodernistă *personistă* (conf. Frank O’Hara, Peter Singer), fluctuantă, discontinuă și mutantă, atât de frecvent cultivată astăzi și în care poetul, plecând, ca și acum o sută, o mie sau două mii de ani, de la valoarea metaforică a limbajului, ajunge să-și pună în continuare problema dilematicii condiții umane, într-un discurs, de astă dată, – nota apreciatul Radu Lupan în *Modern și postmodern* (Cartea Românească, 1988) – a cărui ambiguitate și artificialitate sunt ironic recunoscute, spre deosebire de retorica realismului al cărui scop final era faimoasa *suspension of disbelief* (suspendare a realității). Mentalitatea evidentă valului mai nou de poeți români postmoderni acoperă situația pe care Gianni Vattimo i-o semnala într-un interviu regretatului Marin Mincu, anume că, pentru a supraviețui, “ultimul modernism” transferă “diminuarea unei concepții realiste în sens forte unei concepții convenționale, comunicaționale și istorice în sens slab, a ființei”. În cadrul acestui carioaj ideologic pot fi înglobați, diferențiați de vârstă, concepții, poetici restrictive sau experiență existențială tradusă în versuri, mai mult – dacă suntem suficient de permisivi-democratic – chiar și de 100, 150 de făuritori de poezie. Cât

privește gradul de performanță al acestor creatori, atrag atenția distinsului intervior că postmodernismul desfide deschis orice clasament sau clasificare întocmită pe criteriul conceptului totalitar de valoare, concept creat și scos la suprafață de o birocrație de tristă amintire...

Acestea fiind spuse din scurt, ca să zic așa, nu îți trebuie prea mult curaj să introduci într-o posibilă listă nume de creatori adevărați precum Mircea Ivănescu, Mircea Dinescu, Șerban Foartă, Emil Brumaru, Ion Pop, Radu Ulmeanu, George Vulturescu, Gheorghe Izbășescu, Nicolae Tzone, Varujan Vosganian, Virgil Diaconu, Gabriela Crețan, Simona Grazia-Dima, Andra Rotaru, Liviu Ofileanu, Adrian Suciu, Theodor Răpan, Răzvan Țupa, Ioan Es Pop, Alexandru Petria, Daniel Corbu, Liviu Antonesei, Claudiu Komartin, Ioan Vintilă Fintiş, Ștefan Manasia, Vasile Leac, Peca Ștefan, Livia Roșca, Mircea Dinu și mulți, mulți alții. Debutanți fiind chiar, printre ultimii, aș aminti neîntârziat, chiar din acest moment, grupul debutat de *Herg Benet*, cu George Serediuc, Sorin Lucaci, Andrei Zbârnea, Alice Drogoreanu, Iulian Tănase, Michel Martin, Tăușance... Fără să vrea, ei sunt postmoderni, poate “post”, mult mai mult decât își imaginează...

5. “Pentru cititorii avizați” și “cei mai tineri poeți...(!!)”- ar fi spus oareșcine - “poezia optzeciștă este” «PRINCIPALUL SISTEM DE REFERINȚĂ». Așa care va să zică!? Dar pentru specialiștii *houyhnhnms*? Pentru ei nu? Nici pentru *yahoo*-iții de pe bloguri? Nici? Chestia asta, zău așa, l-ar putea speria până și pe credulul Dr. Lemuel Gulliver, ba și pe emulul său, Mircea Dinu, autor al volumului *Mildendo, capitala Liliputulului* (patru sute treisprezece pagini în cap!). Și apoi, - apoi cum e posibil să dăm la o parte dintr-un condei poezia *Brobdingnag* sau, mai ales, poezia din *Luggnagg and Japu*? Unde lăsăm poezia extragerii razelor de soare din castraveți sau poezia caselor construite începând cu sageacul? Și asta tocmai acum când Academia Lagado se pregătea să premieze *Budila-Express*. În ce țară trăim!? Cu asemenea considerații falacioase, eu spun că absolut orice e posibil! Nu zic chiar să ne pierdem de poezie, dar acolo, tot mai clorotici, să ne răzlețim, DA! Pe bune!

Ancheta Cafenelei

6. O altă întrebare enormă! Treacă de la mine!

Foarte posibil ca generația poetică optzecistă (biologic, născută începând din 1942-'43 și până în, fix, gata!, 1990) să fie și cea mai cea, dar și *cea și mai cea*. Foarte posibil, zic! Or, dacă e așa și eu unul n-am niciun interes să zic că nu e așa, atunci nimeni nu poate pretinde că nu are și rezonanță. Are! Poate face mai mult zgomot decât, în sfârșit, produce răsunet, mă rog, dar ce mai contează! În context contemporan universal, însă nu m-am gândit... Sincer, nici nu mi-a dat prin cap. Dacă aveam vreo două trei antologii bine făcute, bine traduse, bine promovate, poate că acest ecou mi-ar fi ajuns și mie la urechi. Dar nu mi-a ajuns! Catedrele noastre de literatură universală și comparată, pe de o parte, dar și doctoranzii noștri străluciți, pe de alta, văd că se îngheșuie să trateze teme cu mult mai arzătoare: cu toții, mai nou, erudițiiăștia sunt interesați de *levitații, emoticoane și erotikoane...* Poftim! Și atunci, de unde?

7. Sfârșitul postmodernismului (concept cultural pe care mulți îl resping *de plano*) a fost prorocit și anunțat încă de la apariția lui, adică, după cum a fost cazul, și în anii '40-'50 (!), și în anii '60, și în anii '80, și, tot așa, până de curând, în zilele noastre. S-a întâmplat însă ca de fiecare dată când i se cânta de zor prohodul să-și revină din leșin și să o ia de la capăt. *Sfârșitul textualismului* (cât de real, totuși?) a însemnat oare moartea fragmentarismului și intertextualității? Mulți teoreticieni ai fenomenului spun că, dimpotrivă, a însemnat o recrudescență echivocă fără precedent a acestora. Pe de altă parte, niciun curent literar și nicio orientare literară nu evoluează și nu se sting în cadre temporale stricte. Perioadele de evoluție și "conviețuire", mai ales ale fenomenelor duplicitare (*modernism-postmodernism*, în cazul nostru), sunt nu numai lungi și presărate cu nenumărate episoade conflictuale, dar și extrem de contradictorii, dificil de decelat. Parafrazându-l pe Gianni Vattimo, se poate ieși eventual din postmodernism doar consumându-l, adică regândindu-l continuu. Ceea ce face abia sesizabil - ne dăm ori nu ne dăm seama - chiar și acest modest interviu...

În realitate, consfințind emanciparea și asaltul în toată lumea a altor culturi (în special, cea *islamică*), Seminarul de la Stuttgart (1991) care a pus serios, încă o dată, problema *Sfârșitului postmodernismului*, semnala, pe fondul întăririi fără de precedent a pozițiilor pluralității, sfârșitul diacroniei istoriei convenționale și *sfârșitul apropiat al modernismului*.

Dar, care ar fi, eventual, noile direcții ce se nasc dintr-o atare situație? Ce-ar urma după asta?! Un postmodernism fără paternalism - adică mai pur -, fără modernitate?! Un nou stadiu, o nouă vârstă, eliberarea totală?! Greu de spus, pe moment. "Aceste sfârșituri, crede Vattimo, nu sunt niște decese după care să ții doliu, ci sunt eliberări, *chances* (în fond Nietzsche asta spunea, cel puțin în unele momente ale gândirii lui). Multiplicarea interpretărilor nu înseamnă că «nu mai există religie», ci e o eliberare a unei pluralități de forme de viață între care putem să alegem sau pe care le putem face să conviețuiască, cum de fapt se întâmplă".

Vorbind fără echivoc, sper, mai în față, despre un postmodernism post-factum stimabil sau chiar despre unul pupându-se ori evoluând în paralel cu postmodernismul așa-zis istoric, optzecist (am inserat în rândurile anterioare și o listă *ad hoc* de autori), eu unul am în vedere tocmai o asemenea subdeterminare.

Postmodernismul românesc nu se reduce numai la optzecismul așa-zis acreditat, istoric ori "oficial". El rezistă și e valabil încă la ora de față mai ales grație marginalilor și refuzaților istoriilor literare canonice și oficioase, *par lui même*, de unde, că vrem că nu vrem, "*stăruința întru postmodernism* (vai!) *a poezilor români*".

**Viorel TĂUTAN/Doina IRA -
Speranță renăscută - poeme
de dragoste,**

Editura
Eikon,
Cluj-Napoca,
2012

**Lucian
SCURTU,
Mâna
siameză,**
Biblioteca
revistei
Familia,
Oradea, 2012

**Viorel
TĂUTAN,
Impresiile
unui călător
tomnatic,**
Editura
Caiete silvane,
Zalău, 2011

**Ion V.
STRĂTESCU,
Bordelul
zeilor,**
Casa editorială
Odeon,
București,
2011

**Daniel
SĂUCA,
Tranșee &
Șantiere,**
Editura
Caiete silvane,
Zalău, 2012

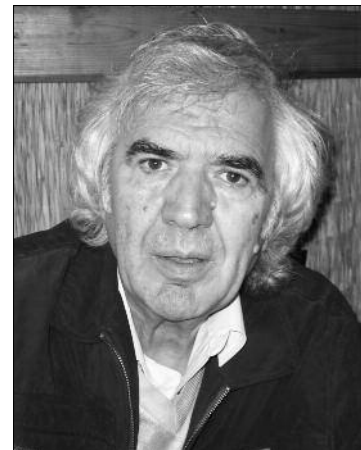

**Culiță Ioan
UȘURELU,
Scriitori
contemporani
din Vrancea,
prin interviuri,**
Editura Ateneul
scriitorilor,
Bacău, 2012

Radu CANGE

Tam-tamul care se face pe marginea generației optzeciste mi se pare uneori fals și chiar caraghios

1. Poezia nu înseamnă decât valoare în timp. Că sunt „curente” care vor să-și facă un nume, mascând nu de puține ori lipsa talentului sau impotența spirituală, e de la sine înțeles. Că sunt critici literari care marșează pe această temă – nimic de mirare. Criticii sunt și ei în căutare de... ceva. Cert este că, după Emil Cioran și după alți mari gânditori, lumea, în totalitatea ei – dar, mai ales, lumea spirituală – este în declin, spre perigeu. De ce n-ar fi și această perioadă a postmodernismului? Adică, de ce n-ar face parte din acest proces?

N-am fost niciodată la *Cenaclul de luni*, deși am auzit de el. Eu am fost la Cenaclul „Comentar” de pe lângă Casa de Cultură a sectorului 4. Acolo veneau Mihail Straje, Tudor George, M.N. Rusu, Dinu Ianculescu, Constant Petrescu, epigramist, Vasile Băncilă, care fusese bun prieten cu Blaga și scrisese lucruri frumoase despre poezia poetului născut la Lancrăm. Mai veneau și prietenii mei Dan Sandu și Al. Plopa, acesta din urmă mort în condiții ciudate. Ba chiar și câțiva pușcăriași politici, între care Virgil Mirescu, om de aleasă cultură, filozof. Cu toții eram urmăriți de turnători. Chiar și eu.

Pe vremea aceea, puțin ne păsa de postmodernism sau de alte „curente”. Salonul nostru literar-artistic era condus de Paul Teodorescu, traducător al celebrei cărți „Metamorfozele goticului”, semnată de J. Baltrusaitis; carte în mare vogă la Paris acum 38-40 de ani. Desigur că P. Teodorescu fusese și el pușcăriaș politic. Cam acestea erau vremurile.

Spre rușinea mea, n-am citit niciun text critic semnat de M. Cărtărescu. Pe dl. N. Manolescu l-am citit în nenumăratele cronici din revista *România literară* și nici acum nu m-am dezbărat de acest obicei. Nu-mi aduc însă aminte ca în articolele sau cronicile parcurse să fi pomenit ceva despre postmodernism. Dar mai mult ca sigur că va fi pomenit. Memoria te lasă, mai ales atunci când subiectul respectiv nu se potrivește felului tău de a scrie. Sau poate e de vină și un fel de conservatorism al meu ori de inapetență.

2. M. Cărtărescu s-ar putea să aibă dreptate. Am citit un volum numit „Introducere în poezia americană modernă” semnat de Sèrge Fauchereau și acolo am găsit matricea poeziei optzeciste. Optzecismul mi s-a mai părut influențat și de poezia lui Geo Dumitrescu, dacă nu mă înșel prea tare. N-am un dosar în acest sens și nici nu am de gând să-l fac. Apropo: „Introducere în poezia americană modernă” s-a editat la Paris în 1968. Oare când să fi apărut „optzecismul”, dacă M. Cărtărescu afirmă că acesta s-ar fi epuizat ca formulă poetică în 1985? Sincronizare?

3. N-aș putea să dau un răspuns, dar mai mult ca sigur că un critic literar ar fi în măsură să-l dea.

4. Nu știu dacă tot ce a scris M. Cărtărescu se poate lua drept literă de lege. Domnule, fiecare cu părerea lui, de-aia e democrație! Sau în literatură nu e? Ce ne facem, însă, cu Platon care dorea să izgonească poeții din cetate? Te pomenești că pe acolo vor fi fost și câțiva poeți postmoderniști și că din această cauză vom fi avut și noi de suferit.

Domnul N. Manolescu, pe care îl respect și îl simpatizez, poate să găsească oricâți poeți postmoderniști vrea. Asta nu înseamnă că sunt de acord cu domnia sa. Dacă pe mine nu mă interesează poezia postmodernă, ce să fac? De aceea nu pot eu să scriu poezia mea „nepostmodernistă”? Dar, cu orice preț, risc în continuare.

Nu cred în oficializarea poeziei, pentru că, atunci, ne-am întoarce în plin comunism – și ați văzut ce s-a întâmplat. De asta mi-e cam frică. Iar în aceste condiții ale democrației, nu prea înțeleg termenul.

Cum am mai spus, nu prea cred în curente, ci doar în valoarea poeziei. Că Ionescu, Popescu sau Xulescu își arogă sau stăpânesc acest concept, îi privește personal, mai ales când aceștia folosesc un limbaj comun – eram să zic suburban – și cred că fac poezie.

Ancheta *Cafenelei*

5. Tam-tamul care se face pe marginea generației optzeciste mi se pare uneori fals și chiar caraghios. Mă gândesc la prea marea încredere a unora în ei înșiși. Și mă întreb, în același timp, dacă poetul Al. Mușina a găsit „sexul iubitei”, pe care tocmai l-a pierdut în iarbă, într-un poem pe care dânsul l-a publicat, dacă nu mă înșel, într-o importantă revistă literară. N-am extras decât două cuvinte din poem. Păi cu asemenea versuri poți să ai tot felul de păreri „minunate” despre orice. Ridicolul întrece orice imaginație.

6. Întrebarea mi se pare cam pretențioasă „în context contemporan universal”. Dar pot să vă spun că, pentru mine, rezonanță, cu bătaie lungă, au și cred că vor mai avea, până am să închid ochii: Bacovia, Radu Stanca, Blaga, I. Barbu, Baudelaire, Eminescu, E.A. Poe, T.S. Eliot, Shakespeare, Burns, Esenin și mulți alții.

Trebuie să recunosc că sunt un „urmatic”. Îi citesc și acum pe Seneca și Platon, ba chiar și pe Xenofon, deși ei nu au scris poezie. Cu toate acestea, m-aș bucura pentru M. Cărtărescu dacă ar primi premiul Nobel pentru literatură. Dar

ce ne facem dacă doamna Ana Blandiana sau maestrul Nicolae Breban vor lua premiul Nobel?, pentru că dâșii nu sunt postmoderniști

7. N-am fost la Stuttgart, nu pot să răspund.

8. Am mai spus ce cred la întrebarea cu numărul 6.

Ca încheiere, aș vrea să spun că unii redactori sau șefi de reviste sunt mult prea indulgenți cu debutanții... postmoderniști.

Că poezia de profunzime – să nu mai fie cazul în aceste vremuri? – se scrie cu mare talent, este mai presus de evidență.

Anii trecuți am rămas oarecum uimit când un critic literar de marcă îl numea pe un tânăr – nu cred că acesta împlinise 30 de ani – mare poet, când tânărul „suferea” de inadvertențe lingvistice în chiar poemele publicate într-o importantă revistă literară. Nu-mi explic entuziasmul acestor critici literari. Să fi fost poetul, și el, tot... postmodernist? Sau la mijloc este altceva?

Liceul de Artă Bacău

Daniel SĂUCA

Poeții nu se sincronizează cu incerte modele teoretice, ci se raportează la mari opere poetice

1. Postmodernismul, pentru mine, ca și concept sau termen (literar, filosofic etc.), e prea complicat și prea difuz în același timp. Căutarea, cu orice preț, a postmodernismului cred că este inoportună, nefiind, poate, decât un exercițiu mai mult sau mai puțin masochist al teoreticienilor și criticilor (în cazul de față, literari). Așa că nu mă interesează cine sunt „poeții postmoderni”, de unde vin sau unde pleacă, dacă fac parte dintr-o „generație” sau alta, dacă sunt pe valurile succeselor editoriale ori într-o crâsmă sordidă din „underground”-ul postmioritic. În viziunea mea, și nu numai a mea, destul de probabil (expusă aici foarte pe scurt), Poezia Universală este o succesiune de raportări la Teme Universale (Dumnezeu, Viața, Omul, Moartea ș.a.). De mii de ani, poeții buni asta fac: scriu bine despre Moarte sau despre Înviere. Cum? Aici își bagă codița și „postmodernismul” și tot alaiul incomensurabil de teoreticeni ai conceptului. Unde? Dacă o poezie vorbește despre blocuri sau zgârie-nori, musai că e „postmodernă”. Dacă, în schimb, într-un poem apare „spațiul mioritic”, acolo sigur avem de-a face cu „modernismul”, dacă se poate românească...

2. Dat fiind ce-am scris mai sus, sincronizarea în poezie e problematică. M-am învățat în destule cercuri, mai mult sau mai puțin strâmte, de poeți contemporani buni și foarte buni, și nu l-am auzit pe niciunul spunând că ar scrie după nu știu ce „model american” sau „occidental”. Am ucenicit (și încă fac asta) la „școala” marilor poeme ale umanității (câte am reușit să citesc sau să ascult). Posibil, foarte posibil: poeții nu se sincronizează cu incerte modele teoretice, ci se raportează la mari opere poetice. Mai degrabă se vorbește și se scrie despre „blagieni” sau „bacovieni” decât despre „postmoderniști americani”... Cine știe, opinia mea poate-i anacronică. Și cam simplistă...

3. Nu are rost să-mi bat capul s-o definesc. Și pentru că există o singură „categorisire” serioasă: poeți buni sau foarte buni și restul. Depinde de fiecare pe cine pune în această „oală”, care mai tot timpul stă să explodeze...

4. Ion Mureșan oare e „postmodernist”? Iată un fragment dintr-un dialog purtat cu d-sa în 2010: „Sigur că sunt poeți mai mari, poeți mai mici. Eu prefer să văd lucrurile geografic. Am fost profesor de istorie, geografie, Constituție, agricultură și educație fizică. Am predat toate aceste științe șapte ani la Strâmbu. Și a doua materie pe care o predam era geografia. Și atunci eu văd literatura lumii, poezia, ca pe hartă, ca să zic așa. Sunt țări mai mari, mai întinse, țări mai mici, sunt

țări în care iarna se întinde șase luni, altele care au primăvară veșnică. Sunt țări ecuatoriale, cu liane, cu animale specifice, cu lei, cu șerpi, și sunt țări aride, deșertice. Sunt țări cu munți și sunt țări cu câmpie, țări cu ape mari... Cam așa sunt și poeții. Fiecare poet este o țară. Dacă cititorul are dragostea de a călători, va călători prin cât mai mulți și va vedea că nu a pierdut nici vizitând o țară mică, să spunem Elveția, de ce nu?, și nici o țară mare cât Rusia. Peste tot va găsi ceva. (...)” (*Caiete Silvane*, nr. 70/ noiembrie 2010).

5. Cu siguranță, nu. Este un reper important, dar nu principalul sau singurul. Citesc cu plăcere din Ion Mureșan, Ioan Moldovan, George Vulturescu, Viorel Mureșan și alții, dar asta nu înseamnă că „manualul personal de poezie” îi conține numai pe așa-numiții „optzeciști”. Ce facem cu Ana Blandiana? Cu Marin Sorescu? Cu Emil Botta? Îi ștergem din „manual” numai pentru că nu sunt „optzeciști”? Să fim, totuși, serioși.

6. Nu intru în polemică pe această temă. Fiecare „generație” (dacă e să acceptăm acest termen, extrem de uzitat, și cu rost, și fără rost) are valoarea ei. Cea mai productivă, cred, este raportarea la vârful unei „generații”. Și apoi, ce facem cu poeții care nu sunt „încadrabili”? Nu știu ce rezonanță are poezia așa-numit optzecistă în context contemporan universal. Știu că mulți dintre poeții cu pricina sunt traduși. Cu ce „efect” la scară planetară, nu știu. Bănuiesc, insignifiant, dar nu dau cu bâta. Nici literatura română, în general, nu se simte mai bine.

7. Nu mă interesează dacă postmodernismul occidental este în criză sau nu. De fapt, nu mă interesează nici dacă a crăpat sau nu. Și nici insistențele sau stăruințele unora sau altora în concepte contraproductive și teoretizări enervante.

8. Cred în poezia bună. Desigur, acesta nu e un concept estetic. Evident, și grila e foarte subiectivă. Dar rămâne pe altă dată să scriu mai detaliat, mai apăsător despre „manualul propriu de poezie”. Nu există un „guvern literar postmodern”. Aveți încredere că Poezia va răzbi, cum face, de altfel, de mulți, mulți ani. Sunt destui poeți care scriu bine și foarte bine. Marea și cea mai teroristă problemă e alta: canonul. Cine îl face, cine îl impune? Iar despre „generații” nu mai vorbesc. Vreau să am o duminică liniștită. Mai ales că am votat cu „Da”...

CLUBUL

Cafeneaua literară

77 ■ octombrie 2012

■ Alexandru PETRIA ■ Ion CRISTOFOR
■ Diana TRANDAFIR ■ Alexandru Șerban BUCESCU

Apare sub îngrijirea lui Virgil DIACONU

Alexandru PETRIA

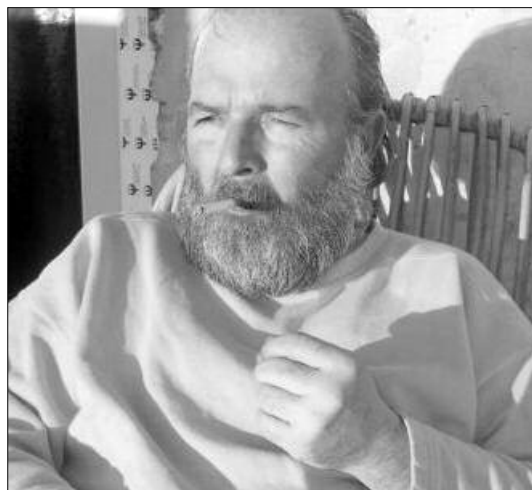
Pâine

tocmai am băgat aluatul în cuptorul electric
vreau fără e-uri

dospește de ani cu genunchii zdrobiți

nu mă tem uneori să fiu patetic, cum remarca o prietenă,
când ironia și cinismul uită să mă spele în mâinile lor

sunt același în sare
ca și în apă
și în poemul ce-l feliezi pentru sendvici,
bon appetit,
fără grijă, nu îngrașă!

altul

urmăream odată uluit soldații
pe strada unde m-am născut,
îi consideram imenși,
îmi dădeau siguranță;
ajuns militar
mi-am privit colegii și am zâmbit,
suntem în stare să apărăm pe cineva?,
am conștientizat că realitatea se fragilizează
pe măsură ce ochiul își mărește experiența,
s-a declanșat un mecanism ireversibil,
precum liniștea în franjuri
dintre pașii
de defilare într-o dimineață cu rouă.
n-am mai fost același,
la fel ca atunci când mi-am dat seama
că și părinții și-o pun.

baliză

cum s-o scoți în parc
cum să ascuți vladimir vîsoțki
cu ea în sticla de votcă
și cohen și pink floyd la whisky
cum să se bucure că alexandru petria scrie ok
cum s-o regulezi pe cinstite
fără să îmbraci părerile de rău
ca geaca de piele veche și trainică
cum să-i spui că-ți plac pinguinii
și urșii panda
și melcii
și vorbele oable
cum pe cinstite?
noul meu storcător de fructe
este mai bun decât fostul meu soț,
gângurește cu ochii-n telemarket.

decisă

intră în mine
camera cu perdelele maro,
frigiderul, apelul mobilului
obișnuit să fie scăpat din mână,
apa robinetului din baie
și ficatul plutește cu farfuriile de la prânz,
cu legăturile de ridichi și salată veche.
ca oxigenul barbotat se scufundă și reapar zgomotos
între rondelele de morcovi
plămânii și oasele masive ale bazinului,
doi tabureți și buretele de la chiuvetă.
uneori mă deschizi,
aștept să mă deschizi,
și-ți rătăcești rujul și oglinda crăpată
lângă ficatul meu,
intră decisă în mine,
robinetul din baie curge
și nu-s îngrijorat de legile evoluției,
de maimuțele cu fundul roșu,
și sigur că e un vis
care n-o să mă termine.

cubul falic

mă înglobezi
și nu protestez

până și liniștea s-a înserat

ca pe-un cub rubik
mă recompui

sunt
cel ce-o să-ți încalcece ultimul memoria,
iubito.

pe verandă

apa unei cascade poți s-o oprești cu un pet
să îți gazele în paharul cu apă minerală
poți să spui că sarea din pâinea dospită
o să-ți ajungă și pentru tocănița de pui,
că inima e doar o alăturare de cămăruțe de mușchi
că sexul e doar lucrul mecanic din cărțile de fizică,
poți apoi, pe verandă, la o țigară
și o cafea cu o căciulă groasă de caimac,
să vezi noaptea trei licurici în iarbă
aproape de cușca câinelui
și să-i zici copilului că sunt o poezie,
poți?

noaptea

mai ia tramvaiul, nu mașina,
redu țigările

e păcat să mori sănătos, replici

banii-s scurți de coadă, spune,
nu te mai întinde la fripturi și coniac

se îngrașă doar groparii și popii

e criză

da, e criză, și dragostea se deschide second-hand:
spuneam aceste cuvinte în vis
iar visul
și-a aruncat scăunelul de sub picioare

cu gâtul în laț.

punct

supă de urzici și cald
și plăci de îndreptat părul
și ceară de depilat
și salate, câte salate,
și chiloței negri,
ăia-mi plac, acolo, vântul e un precipitat
în eprubetă,
ești ca o scuză a respirației, umbrelă a umbrei
și nu-mi răspunzi pe chat
dintre săruri de baie, demachiante
și pâine intergrală prăjită,

de acolo
de pe linia lui 286
unde poezia a murit
și nu intră dragostea
cât un vibrator.

dacă-ți trece prin cap

câte n-ai avut,
unde ai ieșit cu pierdere?

războaie și tratative de pace,
avansări,
șantaj

mă afund în memoria ta
de bunăvoie
ca în dimineața rostogolind
ceața pe autostradă
ca în vulcanii noroioși

ce nu poți lega cu aia
dintre picioare
dacă-ți
trece prin cap,
femeie?

și e fără întors
și cât o vreau
și doar lui dumnezeu nu i-ai
născut.

după tine

puteai să-l calci de nu erai atent,
era mic,
puteai să-l turtești cu guma
când o lipeai sub tăblia mesei,
cine să observe, se putea îneca
în râul mocirlos când te scăldai cu prietenii

cine avea atunci puterea să-l priceapă
și, mai ales, răbdare?
(era-i mic)

veri ca niște trenuri cu vopsea jupuită în mers,
ierni ca o jupuire a ta

ca să te obișnuiască,
dumnezeu a crescut după tine

n-o să te calce în picioare.

Ion CRISTOFOR

am tăcut ca o piatră

am tăcut ca o piatră umedă câteva sute câteva mii de ani
dar acum în sfârșit mi-am luat inima în dinți
și am decretat
asta va fi seara în care ne vom aprinde corăbiile la mal.

asta e seara în care vom întreba în stânga și-n dreapta
cine sunt barbariiăștia și ce caut eu printre ei
cine-s marinariiăștia doborâți de beția puterii
sumbrii acefali ce-și vând la piață triremele
femeile și pământul pe care-l calcă?
asta e seara în care v-am strigat tuturor
dacă-mi scot ochii din cap
ticăloșia voastră va purta alt nume
dacă-mi tai limba cu briciul hahamului
muțenia voastră se va umple de aur?

asta e seara în care aerul din jur pute îngrozitor
și pe deasupra capetelor
plutește vântul cel vânăt al cataclismului
târfe calfe și negustori rânjesc la ferestre
și aerul se îndeasă de lepre
de cămătari de brute de bastarzi
și ca un negru fluviu jalea înnămoleşte
toate sulurile înțelepciunii noastre.

adevăru

uneori iar acum e uneori toată ziua și toată noaptea
adevăru tace chitic ascuns în pliurile osânzei voastre
ori aleargă înnebunit de spaimă
ca șoricelul gonit de pisică prin cămările casei.

uneori adevăru tace chitic
ca o femeie ce trece impasibilă cu o lumânare aprinsă
prin oasele prin carnea noastră
ca printr-o odaie în care se procrează.
și sufletele tot mai mărunte tot mai împuținate
cu icnete de animale-n călduri scot țipete ascuțite
neazute de dumnezeul nostru tot mai miop
ce pur și simplu refuză să ne mai recunoască.

dar eu încornoratul boala voastră ascunsă
voi trece toate faptele voastre meschine sub tăcere
și mă voi muta nu știu prea bine unde
din trupul acesta în care nu se mai poate locui
pe care samsarii voștri nu-l pot plasa pe piață.

mă voi muta într-o limbă străină
în care nu există cuvântul mamă
în care nimeni nu mai rostește
bună dimineața doamnelor domnilor
bună seara doamnă moarte.

căutam înfrigurat

căutam înfrigurat de dimineața până seara căutam
un abis cu nume de femeie
o văgăună aurită cu coapse și sâni.
nebun de dragoste i-am scris numele
pe grinzile putrezite ale grajdului
pe pietrele templului în pulberea drumurilor
când deodată am văzut cum ceața se ridică ușoară
de pe mama lucrurilor și de pe mama faptelor noastre.

în seara în care am ars toate sulurile
pe care am rânduit înțelepciunea
(cei care-și poartă patria doar în limba lor stranie
vor înțelege)

aici unde doar vocea morților țipă
aici unde îndoiala și scârba m-au înghiontit
m-au ciomăgit

prin toate colțurile umbroase
aici unde mi s-a șoptit
prin templele năpădite de râie căprească
fiule ușoară va fi inima ta ca un fulg ca o hârtie
pe care dumnezeu a uitat să ne însemne numele.

și iată cândva carnea noastră va fi traversată de bucurie
de o superbă femeie cu sâni pe tavă
de o femeie cu vorbele ascuțite ca un lătrat.
va fi atunci dimineața va fi o seară cu lună
când ne vom întoarce pe dealurile copilăriei noastre
pe dealurile cu pruni și corcoduși
culeși doar de păsări și de morți.

într-o seară cu lună ne vom întoarce țepeni și solemnii
ca o halcă de carne înghețată pe tejgheaua măcelarului
fără vorbe inutile vom întinde o mână grea ca un munte
fratelui pământ surorii noastre neagra țărână.

printre convoaie de orbi

viața mea a ars ca o lumânare de seu
în fața unei câmpii nesfârșite de gheață
printre convoaie de orbi de idioți cu galoane și fumuri

sub soarele minuscul ca bobul de mac
sunt doar o maimuță portocalie tremurând în gerul iernii

ca în transă rostesc
ultimele cuvinte ale tribului
plutind pe apa unei istorii uitate
ca o pată galbenă de grăsime.

gloria noastră a apus

gloria noastră a apus. afară plouă cu sânge și promisiuni
și câinii se gudură lângă noii stăpâni.
aș vrea să mă ridic în capul oaselor și să scuipe
să mă ridic dintre brazde

cu brazdele negre în loc de aripi.
dar iată cineva nevăzut îmi șoptește să tac
ca iepurele în ziua de toamnă târzie
când vânătorii coboară solemn pe dealurile înghețate.

când iată e atâta de greu să intri în pielea mutului
vai mie cât de greu e să-ți duci crucea ticăloșiei în spate
ca și cum ai căra zile și nopți la rând
statuia de bronz a eroului
ascunsă după tufele verzi ale parcului municipal.

în toată umila mea existență

în toată umila mea existență
nu am doborât nici un record
nici o femeie nu a visat vreodată
să călătorească cu mine în suedia
numele meu figurează cu cinste
doar în *who's who*-ul muscuțelilor albastre
al fluturilor de noapte al țiparilor
ascunși adânc în nămol.
faima mea prosperă ca lintița
doar printre alcoolicii anonimi
printre cei cu teme nice doctorate în materie
printre freneticii devoți ai vinului
ai poșircii din ieftine butelii de plastic
luată pe nimic de la mallurile nemțești.

cândva mă voi retrage cu totul
în paginile umbroase ale dicționarelor
ca într-o haină roasă purtată îndelung
păsările din fața casei mele se vor opri o clipă din cântec
sau nu se vor opri deloc e totuna.

la urma urmei nu putem ști prea bine nici ceasul nici ora
când domni de la fisc cei cu negre scorțoase costume
ne vor sigila existența în plicuri
cu nenumărate ștampile și semnături
ne vor clasa ca pe fluturi ca pe viermi
ca pe frunzele presate în ierbar.

la urma urmei pască-i iarba albastră
haite solemne de inspectori de ciocli
acum și în vecii vecilor stârvurile lor
păscute fie de găște de turme de oi
în timp ce fericit mă voi pierde în ninsoare
pe o stradă pe care mă cunosc doar pisicile și câinii
gunoierii și devotații membri
ai societății alcoolicii anonimi
ai celor ce aprind stelele și lampadarele cu cântecele lor.

am scos din pietre

am scos din pietre strigătele
am tras setea cu găleata din fântâni
am extras vaietele împușcaților din ziduri
și verdele jeluindu-se amarnic în frunze

am scos ca pe niște dinți stricați
tristețea din oameni din pietrele tombale
am scos legile monedele medaliile aurite
din capul judecătorilor
am scos cu seringă înțelepciunea din capetele savanților

ah ce vuiet ce cutremur se aude
peste gramatici și peste dicționare
o flotă de trireme debarcă la troia
aheii intră cu scuturile lor direct în soare.

amân geneza

astăzi soarele se încarcă de struguri și de grauri
pomii se-ncarcă de fructe și de omizi
copiii coboară din femei ca maimuțele din copaci

astăzi menirea mea e să mai amân geneza
să o mai țin priponită-n cuvânt
înaintea mea e un pustiu fără capăt
încep să se cutremure verbele ca o pădure-n furtună
ca lacrimile unui zeu sunt cuvintele tale în vânt.

unde va un copil orb

acum unde va un copil orb
își silabisește numele său homer
scris cu litere arabe
acum cineva ne citește numele în cartea morților
un vaiet îmi oferă un pașaport pentru cer

aștept la poștă mumia lui tutankamon
un taraf cântă în arborele uscat
se face târziu în cărțile pe care le-am scris
pipa mea fumează singură în gura bunului dumnezeu
în melancolia mea răsăr și apun deodată stelele.

în gura neagră

stau în gura neagră a tunelului
și aștept răbdător trecerea trenului de noapte.

acum pe scările casei mele
se îngheșuie toți traducătorii din limbile moarte.

atenție domnilor
le strig mecanicilor adormiți din locomotivă
poetul e fragil ca hârtia în dinții flăcărilor
poezia e dură ca diamantul în gura tiranilor.

Diana TRANDAFIR

Privirea prietenilor

Ne întorceam într-o seară din oraș.

Prahova despica norii în buchete
și cântecele risipite pe străzile
secundare,
unde ieșeau din albia lor
deodată cu albul lalelelor
până la culoarea galben amurg.
Semănau cu obiceiurile
la care ne gândim în orișice seară
când ne întoarcem din oraș,
exerciții de reamintire
rămase uscate pe buze.

Răutatea și bunătatea
aduceau a liniște și a umilință.

Era seară și apele verzi
tresăltau deodată cu cerul
pe toate străzile principale,
se aplecau în stânga și-n dreapta
făcând semn îndrăgostiților
să rămână la mal.

Mușcătura din gol

Eram îmbrăcați în haine lejere
și făceam șirag din dinți sclipitori
așteptând ca străzile
să ni se așeze sub tălpi.
Dintr-o dată, din toate balcoanele
începură să curgă baloane, confeti
și fulgi colorați în mii de vopsele.

Tu nu te mai legeni
cu mâinile-n sus fluturând,
îmi arăți doar cum se lărgește
spărtura din zid.

Altă elegie

Tristețea îmbrățișărilor
îți înlăcrimează privirea
sau e fumul acesta interzis?
Aici se fumează numai
în pauzele dintre secunde.
Nu te mai teme,
iubirea e ca mersul pe bicicletă
și chiar de se uită,
nu vei cădea prea de sus.
Nu te mai teme,

cearcăne noi se rostogolesc
pe podeaua unde presar
petale de crizanteme subțiri.

Raze în întuneric

În noaptea asta, prea albă-albastră
n-ai pipăit din priviri
nici pasărea-n zbor,
nici steaua cu colți de argint.

Ai adormit fără să știi
și fără să mori.

Aripile se-ngemănav
pe sub rafalele de vânt,
din țărâna frumoșilor dispăruți
se auzeau pe sub ierburi
oftări arse de sete.

Decor

O facem pe neadormiții
seară de seară
izbindu-ne fruntea
de asfaltul fierbinte
să tăiem venele străzii
prin care susură
toate limbile lumii.
Florile noastre, iubite,
au încetat să mai crească,
pânzele kitsch
nu folosesc nicio culoare.

Caravaggio s-a prins
în negrul de veci,
Van Gogh se stinge
în roșul sângelui nostru.

Entitate

Nu aveai voie să-ntrebi
pentru a-nțelege deplin
fiindcă există un geniu al formei
care știe să împletească nisip
și cunună de pai.
Numai ea poate să iubească așa,
cu graba aceea de care se sparg
întâmplări
și se prăbușesc nord și sud.

Nu te împodobi cu giuvaeruri tăcute.

În afară de păsări și scoici
nimic nu mai strălucește
în marele val...

Pe plajă

Să ne întâlnim din nou
unde ne-am iubit astă vară,
cu mâinile împletite
topind șerpi între degete
și sorbind seceta
odată cu nisipul clepsidrei.
Trupurile încă puteau să mai strige
atât de puternic
încât să cutremure cerul,
dar noi am tăcut.

Zenit

Vreau să mă mut acum
cu tot cu primăvară
în tinere ramuri
unde o fi mirele meu.
Numai el cunoștea drumurile mele
străbătute de ploaia de muguri,
acolo unde se-ascundeau
porumbeii sălbatici.
Nu știu de e bine sau rău,
o să-mi agăț povestea
în gardul viu, aproape înflorit,
ca într-o fericire de mai,
vegetală.

Mereu înapoi

În straniul vis
fiara își adulmecă vânătorul
cu ochii mici și sticloși,

linge tălpile care aleargă
mereu înapoi.

De ce sporește distanța
care i-a fost hărăzită?

Se oprește sub stelele reci,
lângă un înger căzut,
unde se desparte, ca versul,
râul de iad.

Phoenix

Omul-pasăre își întinde aripile
până la punctul unde nu există
naștere ușoară în spațiu.
El e arcul din care zboară săgeata,
el simte că sângele îi bate în aripi,
se înfășoară pe sine cu sine
și se oprește în preajmă
de câte ori iluziile mor.

Aici pasărea glorioasă
renaște.

Ofelia

Îmi primesc trupul înapoi
deodată cu toate sentințele
și nu încerc să-mi amintesc nimic.

Am rupt ultima frunză din mine.

Din miezul de pâine sleit
răsare fecioara
cu degete lungi și subțiri
ca o jerbă albă de crizanteme.

Apa se cufundă în ea însăși,
lumina se curbează mai mult,
pleoapa se umflă de lacrimi,
secunda se zbate-n tumult...

Poem pentru amândoi

Încărunțeari frumos,
fulgii cădeau ca țiglele când
totul ar fi fost atins de buzele arse.
Era atât de frig încât crăpau
inimi de piatră,
iar din rugul măceșului se prăvăleau
rugăciuni și, poate,
dorul de timp.

(Din ciclul *Sentimentale*)

Inițierea

Timpul (I)

În timpul uneia din interminabilele noastre plimbări Maestrul îmi spunea că viața este în continuă mișcare, în perpetuă schimbare. Zicea:

- Odată cu fumul tămâii urcă rugăciunile noastre spre cer, în dansul flăcărilor se mistuie lemnul, sub lespezi și brazde dorm muritorii, bătrânii se duc și pruncii le iau locul.

Totul curge, totul trece, iar timpul nu are clipă de odihnă. Viața mereu schimbătoare este și o mare aventură, îți poate aduce o neașteptată surpriză atunci când te aștepți mai puțin.

Dar oamenii se tem de schimbare. Se plâng de plictiseală, dar sunt de-a dreptul îngroziți de schimbare. S-au săturat de rutina zilnică, de osificarea în tabieturi, de stereotipie, însă această viață anodină le este cunoscută, nu pot apărea surprize. Noul este o necunoscută, presupune asumarea de riscuri. Noul poate fi mai bun sau mai rău. Oamenii se agăț de ce cunosc, nu vor să riște.

Asumarea noului este arta de a trăi periculos. Dacă te agăți de trecut, de ceea ce știi, înseamnă că nu-i permiți vieții să se apropie de tine. De ce vrem să știm ce se va întâmpla în viitor? Ce farmac va avea viața fără parfumul necunoscutului, al surprizei? Îți place să vezi un film al cărui subiect ți-a fost povestit înainte?

De aceea nu-ți planifica viitorul pentru că îl vei umple tot cu mobilierul vechi, pe care-l cunoști. În schimb, dacă-l aștepți complet gol, fără proiecte, el îți va aduce lucruri neașteptate, misterioase, vei simți emoția exploratorului de ținuturi necunoscute. Căci ce altceva suntem noi în viață decât căutătorii tărâmului făgăduinței?

- Atunci de ce oamenii se comportă atât de stupid? am întrebat eu.

- Totul se datorează unuia dintre cei mai vicleni amăgitori ai omului – mintea.

- Ce vrei să spui, că mintea care ne deosebește de animale, este amăgitorul nostru?

- Și crezi că având minte ești mai fericit decât animalele?

Privește cățelul domnișoarei de peste alee, cum aleargă fericit, miroase toate florile, se rostogolește în iarbă, crezi că are vreo apăsare?

Poți tu să faci la fel, să te întinzi pe iarbă, să simți energia pământului cum te inundă, să ascuți cum crește firul de iarbă, să vezi continuu transformarea a norilor, să uiți de toate și să te simți fericit?

Peticul acela de iarbă îți aparține și te asigur că nici cățelul nu se va supăra dacă te vei rostogoli împreună cu el.

- Ar zice lumea că sunt nebun și ar suna la 112. Și chiar dacă mi-ar plăcea aș fi stânjenit.

Vezi, aici a intervenit mintea cu tot balastul ei de condiționări, concepții, reguli, tabuuri etc. Într-adevăr, mintea

este un instrument valoros, doar atât. Dar ai mare grijă: mintea te minte! Ea s-a transformat din servitorul nostru în stăpânul nostru.

- Nu m-ai convins. Păi tocmai mintea cu logica ei ne ajută să supraviețuim.

- Mă faci să râd. Instinctele te ajută să supraviețuiești. Cu mintea ta câte zile crezi că ai supraviețui în junglă? Cât despre logică, să nu mai vorbim.

René Descartes, primul mare filozof al secolului al XVII-lea, părintele cartezianismului, în celebra sa lucrare „Discursul asupra metodei pentru buna conducere a rațiunii și căutarea adevărului în știință”, zdravăn titlu, face apologia omului gânditor. Orgoliosul aforism rămas notoriu: „cuget, deci exist”, este citat de obicei numai pe jumătate. În întregime el sună astfel: „Mă îndoiesc, deci cuget. Cuget, deci exist.”

Astfel, silogismul care postulează îndoiala ca principiu al existenței, a fost ridicat la rang de virtute, deschizând în fața omului deșertul îndoielii. Ne îndoim că vom trăi mai bine, ne îndoim de bunătate și altruism, ne îndoim că există dreptate, culminând cu îndoiala că Dumnezeu are grijă de noi și ne simțim nevolnici și părășiți.

Absurdul acestui mod de a gândi ne-a făcut să credem că Dumnezeu a creat universul cu lumile sale văzute și nevăzute, apoi i-a dat un bobârnac pe traiectoria existenței, uitând de el. Ar fi ceea ce se numește *deus absconditus*, adică Dumnezeu ascuns, retras, indiferent de creația sa.

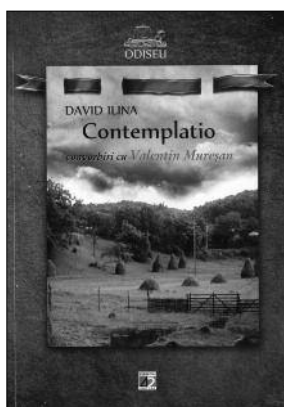
Alexandru Șerban BUCESCU

(continuare în numărul următor)

Filosofia ca meserie

I.

Asocierea termenului meserie cu cel de filosof le vă părea multora o frivolitate, mai ales într-o cultură precum cea românească, în care extazul și exaltarea unui model cultural bazat pe erudiție angajează o retorică specială. Situată într-un astfel de orizont de așteptare, filosofia devine un miraj și o capcană, de la care se așteaptă prea mult, mult mai mult decât trebuie și poate ea să dea în contextul actual. În virtutea acestei inerții, se așteaptă de la filosofie viziuni totale și infailibile despre lume sau despre domenii ale realității. În ceea ce-l privește pe filosof, acesta trebuie să lucreze de asemenea într-un registru absolut, să dea ultimatumuri, să nu se ocupe de aspectele mărunte ale realității – așa numitele specializări disciplinare -, ci să planeze magistral și cu indiferență deasupra acestora. Abonați la astfel de reprezentări date despre filosofie nu este doar publicul profan, din afara culturii

„înalte”, ci și o bună parte din cei angajați grațios și cu gravitate pe șantierele mondenității culturale autohtone. Pentru mulți din aceștia, filosofia înseamnă filosofie de sistem, edificarea unui castel cu orice preț, chiar dacă acesta se va adevăra ulterior a fi unul de carton.

Pe de altă parte, filosofia, departe de a fi o entitate în sine, absolută, este o activitate a minții umane, determinată și modelată istoric prin teme și stiluri de lucru. Dacă este ceva peren în filosofie, acesta este doar travaliul ordonat și ordonator al minții. Filosofia nu este nici profetie, nici sentință, nici joc, dar nici viziune absolută, ci cercetare. Asupra acestui punct cred că toți cei care practică filosofia în mod profesionist azi sunt de acord. Acestea fiind spuse, vom admite că „filosofia” poate fi asociată cu „meseria”. Prefer termenul „meserie” în locul celui de „profesie”, în măsura în care primul are un angajament mai direct în ceea ce privește îndeletnicirea, lucrul, activitatea efectivă, pe câtă vreme „profesia” ne trimite către privilegiul unui statut.

II.

Nu de puține ori, cea mai scurtă și potrivită cale de a te apropia de un domeniu este cea neoficială, citind sau sau ascultând mărturisirile sau convorbirile necolocviale ale specialiștilor. Profesii și specializări, unele destul de abstracte, dobândesc astfel o tușă umană, ca fragmente de sens în destine individuale. O incursiune „pe scara din dos a filosofiei”, ca să folosesc titlul unei cărți, are valențele sale, una dintre acestea fiind o acedere inductivă la idee prin narațiunea omului concret. Imediat după 1989, ca proaspăt profesor de socio-umane, care nu studiasem decât tangențial sociologia la facultate, căutam cu sârg o cale spre acest domeniu aproape ezoteric la acea dată prin limbajul de lemn reminiscent din ultima perioadă a epocii comuniste românești. Avea să mă lumineze în privința sociologiei, mult mai bine decât zeci de tratate, o carte de convorbiri cu sociologi de primă mână, *Sociologia americană*, realizată de Mihail Cernea și apărută, culmea!, în 1974. În același registru clarificator, pentru filosofie de data aceasta, poate fi amintită și cartea de convorbiri cu filosofi din Europa a lui Valentin Mureșan, profesor la Facultatea de Filosofie de la Universitatea București, *Între Wittgenstein și Heidegger*.

La paisprezece ani de la apariția acestei cărți, Valentin Mureșan apare ca partener de convorbiri într-o altă carte, *Contemplatio* (Paralela 45, 2012). David Iliana, „iscoditorul” său, este fost coleg de facultate și profesor de filosofie în învățământul preuniversitar (Colegiul „Alexandru Odobescu”, Pitești). Dacă în *Între Wittgenstein și Heidegger* relevanța cărții era dată de perspectivele asupra modului de a practica filosofia la ora actuală în lumea occidentală, contribuția cărții de față, printre altele, ține de aducerea la lumină întrucâtva a modului de a înțelege, a practica și a instituționaliza filosofia în societatea românească de azi. O societate ieșită, pe de o parte, din experiența comunismului, în care filosofiei i se rezervase un pregnant rol ideologic, și grăbită și dezorientată, pe de altă parte, gata să arunce peste bord orice practică reflexivă și critică, ce pare să o încurce în goana sa către niciunde.

Interesant este că la ora actuală, la nivel instituțional, România este una dintre țările în care filosofia face parte din curriculum-ul obligatoriu la nivel preuniversitar și din cel opțional la nivel universitar. În sine, ca opțiune și model educațional, această situație reprezintă o temă de dezbatere

extrem de interesantă, însă în universul cărții amintite, despre care voi vorbi, ea aduce în prim plan, prin David Ilina și Valentin Mureșan, două destine profesionale: *profesorul de filosofie de la liceu și profesorul de filosofie de la Universitate*. Cartea, care curpinde cinci părți (I. Ieri și azi... de la un secol la altul; II. Istoria recentă; III. Despre învățământul românesc, cu bune și cu rele; IV. Despre filosofie și filosofi; V. La porțile modernității) este o carte de retrospecție și proiecție, prin confesiunile, nostalgia, analiza și prospecția care o constituie. Ca atare, deși cheile de lectură pot fi mai multe, ca unul care a cochetat cu rolul de profesor de filosofie, îl voi urmări doar pe acesta, pe *profesor*, în cele două ipostaze menționate.

III.

În mentalul colectiv filosofia este asemenea unei năluci, plină de mister și evanescentă. Cine și-ar putea imagina practica filosofiei legată de un parcurs reflectat și metodic, determinat de obiective și un public relativ precizat? Dacă stau și mă gândesc bine, conștiința acestui fapt o capeți abia când, în calitate de profesor, ai în fața ta un public concret într-un context determinat. Este evident că la liceu și la facultate nici publicul, nici așteptările acestuia nu sunt aceleași. În acest sens, demne de reținut sunt punctele de vedere distincte ale celor doi interlocutori asupra filosofiei. În timp ce Valentin Mureșan apropie menirea filosofiei de domeniul cercetării științifice, David Ilina acceptă că filosofia se poate situa deopotrivă și în preajma formelor de expresie literară.

În această privință, David Ilina, cunosător al așteptărilor tinerilor de liceu, își provoacă socratic interlocutorul: „Dar filosofia «grea», «virilă», pe care o practici, nu contribuie la îndepărtarea tinerilor? N-ar fi mai adecvată o abordare ceva mai destinsă, de genul celei practicate de filosofii post-romantici?” Valentin Mureșan, la rândul său, expune propria perspectivă: „Este posibil să fie așa. Deși am mulți studenți care mi-au spus că au fost atrași de către filosofie tocmai pentru că e tehnică [...] *predarea* e una, e adevărat că ea trebuie să captiveze, să fie accesibilă, iar *cercetarea* e alta; despre care vorbim? [...] În ceea ce privește această relație a filosofiei cu «publicul larg», atâta am de spus: cercetarea filosofică propriu-zisă nu este pentru publicul larg. Aici e confuzia. Unii vor să reducă *cercetarea* filosofică la tipurile de discurs pentru publicul larg [...] Pentru publicul larg scriu filosofii specializați în popularizarea filosofiei. Didactica filosofică de liceu cred că tot pe acest teritoriu se află – acela al popularizării [...] Oricum, pe ansamblu, e bine să se scrie și filosofie *lejeră* și filosofie *grea* [...] Nu poți edifica însă o cultură numai cu opere de popularizare.” Convorbirea dintre cei doi profesori, colegi odinioară de facultate, este presărată nu de puține ori cu momente savuroase. Astfel, la următoarea întrebare a lui David Ilina: „revenind totuși la ideea/proponerea mea de a aborda tema filosofiei într-o manieră relaxată, probabil din aceeași intenție, de a face filosofia mai digerabilă pentru un public cât mai larg, John

Allen Paulos a scris *Gândesc, deci râd* iar Pedro Gonzales Calero a scris *Filosofia pentru bufoni* cu subtitlul «mic tratat de tot râsul filosofilor» [...] Are râsul o semnificație filosofică?”, răspunsul interlocutorului este de-a dreptul socratic: „Revin acuma la întrebarea ta, dacă se poate râde pe seama filosofiei. Dacă l-ai fi întrebat pe Platon ce mă întrebi pe mine, el ți-ar fi zis, probabil: «Ca să-ți răspund la întrebare, tinere, spune-mi mai întâi ce înțelegi prin a râde». Și eu așa zice tot așa.”

IV.

Cartea, după cum am spus anterior, este mult mai bogată în planuri și teme oferind o înregistrare destul de fidelă, așa zice, a frământărilor practicantului de filosofie în carne și oase din ziua de azi, fără mitizări și exagerări. Dar mai cu seamă a profesorului de filosofie, căruia în calitate de absolvent de Universitate i se adresează cu atât mai mult afirmația profesorului Valentin Mureșan: „Universitatea nu e o școală de meserii, ci de oameni care, după absolvire, vor putea deveni – continuând efortul – un tip superior de *meseriaș*”.

P.S.

Într-o facultate brăzdată de diverse tendințe la acea dată – toate îmbogățitoare, din fericire –, în anul patru, în calitate de student, m-am confruntat cu stilul „oxfordian” al profesorului Mureșan, analitic și extrem de minuțios, dar și, pe de altă parte, deschis la propuneri și la dialogul argumentat. Sincer să fiu, după acel curs m-am simțit extrem de obosit. Ulterior, ca îndrumător al lucrării de licență a manifestat o foarte mare deschidere pentru un autor precum Toma de Aquino, care, deși era un autor medieval, îi era aproape profesorului prin stilul analitic sau prin tematica etică. Retroactiv, după facultate, când aveam să joc și eu rolul de profesor, am realizat că experiența analitică, interiorizată chiar și de o fire mai „speculativă”, ca a mea, a reprezentat un adevărat beneficiu. Fapt pentru care și înțeleg cât de adecvat este imperativul *meseriaș*, în sensul său direct, pentru orice profesor de filosofie, din orice vremuri.

Pe David Ilina l-am cunoscut în calitate de coleg și de interlocutor atras de varii teme și probleme culturale, nu doar de cele filosofice. Cunoașterea celor doi protagoniști ai cărții a reprezentat pentru mine un motiv special de lectură, dar și o receptare personală a unui mesaj mai bogat decât detaliul redat în rândurile de mai sus.

Cătălin GRIGORE

Timp și melancolie

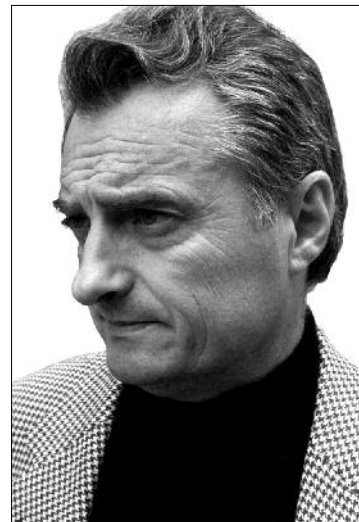
Celebritatea Mariei Pavnotescu în calitate de autoare de manuale de literatura română a eclipsat scrisul poetic al acesteia. Marian Popa reține, într-o enumerare, pentru Maria Octavian, doar *Paradis arhaic* (1969).

O femeie puternică, fie și numai calitatea de a scrie manuale și tot ne spune ceva, ca să nu mai vorbim de atmosfera de elită, severă și studioasă, dar și creativă, la care va fi contribuit, ca profesoară la „Sfântul Sava”, dar și de alte elemente biografice, neabătută, în ciuda multor lovituri ale vieții (dosar de cadre dezastruos, poliomielită, la nouă ani, urmată de multe operații pentru reabilitare, alte operații grele, mai târziu, o naștere asumată ca un sacrificiu biologic) se arată, se descrie, într-o recent apărută carte de memorii (s-o încadrăm așa, deși, cum zice autoarea, parafrazând un celebru vers arghezian, „structura *suferă în cartea mea*”), mai ales cu acea parte nevăzută, neștiută a ființei sale. Cea fragilă, vulnerabilă, al cărei destin pare nu rodul unor eforturi ale voinței, ci mai curând produsul unor evenimente străine, stranii câteodată, în orice caz, prea puțin controlabile și care au purtat-o în fel și chip prin viață.

Cartea se intitulează *Viața ca reprezentare* (Editura Junimea, Iași, 2012), este semnată Maria Octavian Pavnotescu, iar titlul este explicat în două rânduri în cuprinsul acestui text alcătuit din treisprezece „scrisori neexpediate”, adresate unui corespondent imaginar (?), un „Profesor” plecat cândva, cu soția, la Paris. Prima dată, într-o cheie referitoare la contextul general, mai cu seamă acela al anilor de dinainte de 1989, apoi cu referire la propria persoană („Ceea ce este trist este că în urmă rămâne deziluzia, orice am fi făcut și oricât am fi făcut; va rămâne deziluzia unei existențe trăite ca o *reprezentare* a unei manifestări haotice sau echilibrate, a unei iubiri sau a urii, a minciunii sau a adevărului...”).

Volumul acesta, scris cu o tușă a cărei sicitate pe alocuri amintește de stilul memoriilor lui Romul Munteanu, sau de al acelora, mai recente, ale lui Dumitru Micu, pare scris din cel puțin trei motive. Unul este legat de nevoia unei regăsiri de sine. Pe celelalte, cititorul va avea ocazia să le descopere singur. Numeroase întâmplări, fapte și personaje ținând strict de viața autoarei și care spun prea puțin unui cititor nevizat presară cerul acestei cărți. Câteva dintre aceste întâmplări au implicații cel puțin interesante. De pildă, mențiunea că, pentru teza de licență, absolventa Maria Pavnotescu a renunțat să mai scrie un studiu despre Argezi pentru motivul că Ion Vitner, șeful catedrei, cerea imperios și tratarea *Psalmlor*: „am renunțat, de frică să nu fiu respinsă, având în vedere interpretările curajoase, pentru acea vreme, cerute de profesorul Vitner” (!!!). A ales Anton Holban, în cele din urmă.

Cartea abundă în mențiuni despre foști elevi de la „Sfântul Sava”, azi realizați ca medici, fizicieni, scriitori, oameni de artă în România sau în Europa de Vest, America, Australia, Canada etc. Unii sunt evocați mai fugitiv, altora

portretele le sunt realizate cu afecțiune. Câțiva dintre scriitorii români contemporani se vor regăsi în amintirile profesoarei lor, nu de puține ori străbătute de un duh al melancoliei. Rânduri aproape pătimate despre Corneliu M. Popescu, mort la cutremurul din 1977, traducător la limita neverosimilului, deși abia ieșea din adolescență, al lui Eminescu în engleză, ca și despre Cristian Popescu, liderul generației '90, dispărut și el timpuriu, la numai 36 de ani. E vorba adesea despre moarte în amintirile acestea ale Mariei Pavnotescu.

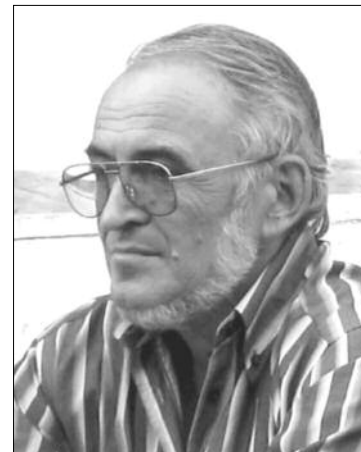
Multe povești de viață, deși pline de promisiuni narative, sunt însă doar schițate, din păcate, sau abia sugerate. Mi s-a părut colosală, miezul unei povestiri sau al unui capitol de roman, dar autoarea i-a rezervat doar două sau trei rânduri, istoria prietenei culese din stația de tramvai de către un tânăr arhitect care s-a însurat apoi cu ea, deși era mai mare binișor decât el, însă adesea e vorba de povești să le spunem „asimetrice” în această carte, prietena fiind plecată de acasă, „spre nicăieri”, cu cei doi copii și cu un geamantan. Referiri numeroase la diverși membri ai familiei, la fiica stabilită în Statele Unite, la nepoata, Arina, față de care își găsește neașteptate însușiri de bunică, la fostul soț, crăidon incurabil, cu care are conturi încă nereglate. Există și o sumă personaje aduse în pagină cu nume și cu mici fapte care sunt neexplicate suficient; cititorul trebuie să își facă singur o imagine, ca în cazul unei opere deschise. De altfel, acesta este și țelul autoarei, care încrăpțează enorm, disimulează programatic sau doar în virtutea firii sale, până la a crea un text semi-ficțional: „Las deschisă fereastra prin care privește *cititorul* cu un *raționament mai subtil și mai flexibil* decât încorsetarea mea în date cronologice, teme, motive și trăiri care au fost sau care va să vină”.

La un moment dat, își pune întrebarea, conștientă fiind că a lăsat, totuși, ceva în urmă: „Pentru mine cine va mai scrie? Poate un elev, devenit scriitor, să-și amintească de profesoara lui foarte tânără sau, într-un viitor, de *bătrâna lui profesoară*”.

Radu VOINESCU

Călina Trifan – în „regatul suferinței”

„Îmi încolăcesc brațele în jurul pustiului meu”

O altă voce interesantă din spațiul basarabean, „locuită de-ndoiă” (cum ne previne), tânjitoare, invocând „clocotul neirosit” și dezlegând în pagină o patimă sub cenzură, rostind sincopat cuvinte „nemăsluite” este, indiscutabil, Călina Trifan (n. 30 aprilie, 1953, la Slobozia Mare-Vulcănești), pe adevăratul său nume Aculina Trifan. Strunind o inteligență artizanală care distilează trăirile fără a accepta alambicările tehnice dar fugind de sensibilitatea declamativă, eșuând într-o destăinuire nudă, de vitrină, poeta – protejând „un foc sub obroc” – se împarte între decorul auster și senzualitatea mătăsoasă. Ea ar dori să ocupe textul cu „mesajul luminii”; dar raza pipăie „drumuri oarbe” și chiar muștrătoarea lumină se lasă trăită „pe furiș”. Pe de altă parte, Călina Trifan se închină nopților de singurătate, atunci când – uitând că „realitatea se ține scai” (v. *Sfidare*) – ea își oferă „mari îndrăzneți”, „vise de răsfăț” etc. Un *reproș mut* poate fi citit printre rânduri. O tristețe difuză, trădând o iubire necheltuită, mari rezerve erotice (vezi simbolistica „mâinilor avide”) indică, dincolo de muzicalitatea stranie (V. Gârneț), de hăul dintre real și vis (M. Cimpoi) o povară existențială care își intensifică trăirile și simte nevoia dialogului („cel care intră se face/ egalul tău”). Dacă zgomotoasa Istorie se-mbujorează rușinată la o citire retrospectivă, poeta știe că în viața privată fericirea „calcă pe vârfuri”; nu-și va exhiba suferința, pudoarea controlează cutele intimismului, surdinizând depoziția. Tiranizată de singurătate și înțelepțită, poezia Călinei Trifan nu agreează masca cinismului gureș, decapitând afectul. Ea devine o poezie a esențelor, cultivând enunțuri cu iz aforistic (Gr. Chiper), râvnind lapidaritatea, concentrarea; de unde rețetarul: texte scurte, rostirea sacadată, sentențioasă, ciudata plăcere a autoflagelării. Dar Călina Trifan, spuneam, își dezvăluie cu pudoare acest regat al suferinței. Pustiul din jur („luând chipul Tău”) se lățește, imaginile sublime se sting și „inima-n ceruri se-ngroapă”. Beatitudinea-târfă stă pe-aproape veghind însingurarea și risipind tandrețe „neantului onctuos”, încurajând săruturile (pătimașe) ale morții. Vorbind despre dragoste, iertare, suferință, poeta știe că rostul păsării e să cânte „cu sânge” (*Poem*). Fără a complica discursul (exceptând stridența unor neologisme), fără a mima convulsii unei ființe fragile, temătoare, doritoare de bucurii simple, iute scrumite, trăind discret ca „o pânză în așteptarea vântului” dar străină de arta travestiului, semnatară volumului *Adagio* (prin care își vestește intrarea în lumea literară, 1989), „vibrează ocul” (v. *Dojană*). Ea deschide „porțile

orizontului”, simte că „nu mai e departe” cântecul dar la fel de bine știe că „un gard de năluci” îi împrejmuiește ținutul. Scriitura e o stare vecină cu „ubicuitatea lui Dumnezeu” (*Poemul*). E gata să se arunce „sub copitele cuvintelor”, încearcă să îmblânzească turma cuvintelor „suspicioase” și dovedește, mereu, un „entuziasm potolit”, vecin ascezei. În fine, refuzând suferința comercializată, exorbitantă clamoros, vrea să afle *cuvântul seminal*, fecundând tăcerea cotropitoare. „Ce nu e carne -/ e cuvânt”, notează sec (v. *Menuet*), veghind nașterea grea, sfâșându-i trupul. Suspendată între umbră și lumină, cea care publica în 1992 un *Soliloc* și, mai apoi, ivea, sub un titlu misterios, *Descărcarea în egretă* (1999) pare decisă să nu-și asume rolul de *regină apocrifă*. Dacă „realitatea se naște” și „trăim din datorie” (v. *Anamneză*), poeta, făcându-și loc în poem, va încălca maiestuos *canonul tăcerii* (cum și-a botezat un alt volum, 2000): „cu gândul n-am să mai caut nimic/ inima bate cuvintele”. Repudiind tonul de romanță veștedă ori confesiunea volubilă și, în aceeași măsură, optzecismul „bransat la cotidian” (cum ar zice Al. Cistelean), ni se pare că poeta, străină de orice traiect oportunist, e menită unui prizonierat fecund. În acest regat al suferinței, Călina Trifan, sfidând timpul canibalic, poetofag, își construiește – sperăm – un destin înalt, inventând realitatea: „ireal e doar ceea ce -/ nu ne-a trecut prin minte încă” (*Când se-ntâlnesc...*). Nume deja consacrat, Călina Trifan are dreptul la o lectură atentă, integratoare circuitului valorilor românești, fără pusee filantropice ori griji paternaliste. Ca dovadă, și prezența în antologia întocmită (în 2000) de Dante Cerilli la Foggia *Dal Pensiero ai Segni (Dieci Poeti moldavi contemporanei)*. Pentru ea, poezia – economicoasă, disciplinată, de o stranie muzicalitate (cum s-a observat) – rămâne „o nebunie biruitoare”. Trecerea „în luturi”, răscolind „molozul anilor” (cu speranța declarată de a dibui „urme văratice”) respiră „un aer bolnăvicios” (cf. Emilian Galaicu-Păun). O mare singurătate, ispitită de neantul „dulce” îndeamnă la autoflagelare. Deși muza „e grețoasă”, poezia suferitoare își cere drepturile: „Îmi fac loc în poem/ sorbind din potirul aromitor/ aciuată pe poteca rostirii/ m-arunc/ sub copitele cuvintelor”. Poeta își rescrie, așadar, traumele și solitudinea, acceptând pătimașele săruturi ale morții: „Autorul redactează/ zilnic același Text”. Ținând de „*blocul*” *contrafortist*, fără excese și manifeste zgomotoase,

Profil

Călina Trifan (cândva bibliotecar, apoi redactor și, în fine, secretar științific la Muzeul literaturii) păstrează o salvatoare temperanță; invocând, tot mai apăsător, „foamea de duh”, ea încearcă să se desprindă de „țărnuț” trupului. Spirit disociativ, amănunțind „amintiri-le de diamant” (ca reverberații ale unor decepții surdinizate), Călina Trifan își interzice – și în *Pe banchizele din cer* (2004) – „perfuziile de extaz”; discreția este împinsă în sibilinic, se insinuează erupțiile de umor negru și sarcasm, semn că poeta ar fi trecut cu brio testul desentimentalizării. Nici ultimul ei volum (al șaselea!), *Femeile iubesc cum respiră* (Editura Arc, 2011), nu modifică datele profilului aici schițat. Poeta își respectă rețeta și își

rescrie, bemolizând, trăirile. Fiindcă știe prea bine: „să iubești și să mori nu-i târziu/ niciodată”. O scriitură febrilă, așadar, străină de puseele experimentaliste, neterorizată de alinieri și strategii, dezvoltând o suferință surdinizată, comunicată cumva detașat, vădind concizie și decență, probează că acest „clocot afectiv” e ținut sub control, având un unic personaj: sinele suferitor, autoscopic, luminându-și hățiturile, molcomit acum, tânjitor, totuși.

Adrian Dinu RACHIERU

Călina TRIFAN

Poem

Pe rămășițe de-ntuneric
caldă gălgâitoare
o dimineță deplină
palpează viitorul.

Citesc fără mistică
mesajul luminii
cei rămași cu zile
la sine nu renunță!

Nu trebuie să știe nimeni
că pasărea e flămândă
rostul ei e să cânte
dar nu oricum – cu sânge!

Ziua a șaptea

Zilele consumate
haine ce nu le mai îmbrac
urmele mele văratice
sub molozul anilor zac.

Mă învață credința
ploile cu gheață
dar nici o amintire palidă
nu rătăcește prin ceață.

Năvalnice ca sângele
ele sunt viața mea,
nu mă atinge sabia vântului,
nu-mi pasă de vremea real!

Interioarele mele linii,
ca dealurile sub ninsoare
se vor face văzute
într-o zi cu soare.

Trag adânc aer în piept
de pe culmi nevăzute
și continuu lucrarea
zilei a șaptea
fără aplauze și vorbe multe.

* * *

Acum sunt o femeie fără vârstă
am foamea potolită
odată am ținut în brațe întreg universul
acum doar îl observ

de când mă știu uit de la mână pân'la gură
dar trupul meu n-a uitat nimic
sunt pergament mesopotamian
bine tăbăcit

cu capul în nori am trăit
vise pe care nu și le-ngăduiau nici regine
acum cu cadavrele lor mincinoase
mă hrănesc nu doar eu dar și pe tine,
citorule!

Un poet folkist în sufletul căruia zâmbește Dumnezeu

Muzica folk seduce publicul, prin poezie. Sunt mulți cei care numesc acest gen muzical, poezie cântată. Acordurile chitării încorporează versul, dilatându-l, sporindu-i semnificațiile.

Ovidiu Mihăilescu este unul dintre poeții folkști care, prin muzica sa, face versul memorabil. Nu este vorba doar despre versurile sale, pentru că, pe cele trei albume editate, în concerte și spectacole, Ovidiu Mihăilescu interpretează muzical poeme semnate de George Bacovia, Nichita Stănescu, Adrian Păunescu, Mircea Dinescu, Radu Stanca.

A debutat cu volumul „*Aici sunt anii dumneavoastră*”, în 2003, la Editura Nemira, carte solidă și serioasă, care l-a consacrat ca poet. Mărturisește că a început să scrie, într-o gară, pe vremea când era inginer de transporturi și fusese repartizat în stația CFR din Satu Mare. Pe lângă volumul publicat, a scris enorm. Este ceea ce poate fi numit un autor complex și prolific. Scrie despre iubire cu colțul inimii, își scrie viața, recunoscând într-un poem că în sufletul său

zâmbește Dumnezeu. Simte (în alt poem) durerea copacului dus pe ultimul drum către fabrica de hârtie. Știe pe dinafară suferința lumii, dar deține și secretul vindecării prin credință, iubire și iertare. El însuși, autor și personaj pare decupat dintr-o lume de vibrații albastre. Toate acestea determină și justifică faptul că Ovidiu Mihăilescu este folkist. Unul dintre cei prețuiți și respectați, în lumea în care versul se înlănțuie cu chitara, precum o iederă sfințită de taine. Poetul chinuit de toate și mai ales de el însuși, are puterea de a primi, la scenă deschisă, aplauzele mulțimii. În 1990, debuta la Televiziunea Română cu un cântec frumos și expresiv, care îl definește: „Tânăr și liber!”

Este un om care, paradoxal, pare că își ascunde partea adâncă și înaltă din suflet. De aceea, am încercat să îl determin să se dezvăluie publicului cititor, prin intermediul versurilor sale și al dialogului alăturat.

„Am învățat să scriu singur, în șuierul tăios al locomotivelor, ca o revanșă împotriva fierului și a betoanelor...”

- Ovidiu Mihăilescu, spune-mi, te rog, ce a fost întâi, poezia sau muzica?

- Întâi a fost muzica în istoria lumii, cred... La mine tot muzica, m-a fascinat cu sunetul minunat al unei chitare clasice și, mai apoi, în primii mei ani, poezia m-a cucerit cu câteva versuri învățate cu copilărească naivitate. Mai târziu, la adolescență, le-am redescoperit pe amândouă și am constatat că pot coexista în muzica rock sau folk și, mai mult, că ceea ce ambele trezeau în mine era un ecou puternic către o zonă misterioasă, de unde puteam să aflu mai multe despre cine sunt! Mai concret, întâi am luat lecții de chitară clasică și mai apoi am descoperit folkul, unde poezia însoțea muzica și personalitatea își putea croi un drum către ceilalți!

- Care a fost parcursul poetic al creației tale, până la apariția primului volum?

- Scriam poezie din nevoia de a mă menține viu, de a mă regăsi cumva, scriam din nevoia de a avea o lume frumoasă și

normală, dincolo de lumea gri și osificată a unui comunism mimat. Scriam pentru mine și pentru a acoperi, cumva, geamurile de conștiință sparte și lipsa de viitor. Am debutat în revista *Steaua* de la Cluj, dar fără ambiții. Când, mult mai târziu, Adrian Fetecău m-a prezentat Editurii Nemira, cele peste 500 de poeme s-au cernut de la sine și a apărut structura care a dat naștere cărții „Aici sunt anii dumneavoastră”... În fond, doar o ironie care acoperea, între copertile de hârtie, o bună parte din tinerețea mea! E ciudat, dar inginer de transporturi fiind, am învățat să scriu singur, în șuietul tăios al locomotivelor, cumva, ca o revanșă împotriva fierului și a betonului ce riscau să-mi anihileze sensibilitatea.

- *A apărut și „Cartea celor 7 mări”. Ce urmează, ce crezi că se va întâmpla cu poezia în aceste vremuri tumultuoase? Va răzbi încet, dar sigur, prin hățiturile economiei de piață și ale falselor valori?*

- „*Cartea celor 7 mări*” a apărut ca un dar al unor buni și frumoși prieteni. Ea s-a scris în 4-5 ani și am scos-o întâi doar în format electronic, gata fiind s-o dăruiesc gratuit iubitorilor de poezie. După doi ani, doi buni prieteni au tipărit-o pentru mine ca un gest de iubire. Le voi fi mereu recunoscător! E un manual de călătorie interioară, un fel de jurnal de bord al viselor mele din ultimii ani. Poezia evoluează și ea, se mută și în folk, rock, în reclame, în filme, în teatru și panouri publicitare, aleargă cu tălpile goale pe net, e liberă și vie. Evident, sunt poeți prea vizibili și mari poeți invizibili care mor necunoscuți, sunt probleme și de receptare și financiare dar așa este și în lumea mare, nu toate florile câmpului ajung să bucure ochiul uman... Ce-i important, cred eu, este că noi toți descoperim tot mai multe poeme bune, tot mai multe poeme intră în conștiința publică, iar valorile se vor cerne treptat și vor străluci, odată cu reșezarea societății românești.

- *Mi se pare mie, sau îl cam ascunzi pe poetul Ovidiu Mihăilescu la umbra modestiei și în spatele folkistului?*

- Folkistul are unele avantaje! El este o mască venețiană în spatele căreia artistul poate să se dăruiască lumii. E și poetul acolo? Sigur! Dacă vrei, folkistul e mai activist, mai implicat în real, încercând să ducă cu sine un mesaj al prezentului. Poetul e mai în afara timpului, trăind în spirit, el nu se grăbește și nici nu caută faimă și vizibilitate... Nu știu dacă e bine așa, dar așa simt eu acum. Cred că, dacă Dumnezeu îmi va da timp, poetul va găsi o cale să pună în lumină câteva raze de stea. Apoi, eu mai cred că poetul (dacă este autentic, născut nu făcut, cum spui tu!) creează lent dar sigur un spațiu de har și grație în jurul său... Mă consider doar un iubitor de poezie. Până când harul se va arăta, prefer să rămân doar un folkist arzându-și sufletul pentru binele comun și pentru artă.

Interviu realizat de
Clara MĂRGINEANU

Didactica

Duhovnicul în viața adolescenților

Duhovnicia este cea mai înaltă chemare a preotului sau a profesorului de Religie, în cadrul ei arătându-se destoinicia de mijlocitor între om și Dumnezeu.

Importanța prezenței duhovnicului în viața adolescentului prin *Taina Mărturisirii* este mare. Desigur, *Taina Mărturisirii* e aceeași pentru toți oamenii și darul pe care îl comunică e același – iertarea păcatelor. Dar date fiind diferențele sufletești dintre oameni provocate de vârstă, temperament, cultură sau situație socio-materială, ea suportă aspecte aparte.

La vârsta adolescenței, când credințele par a se spulbera, duhovnicul trebuie să fie atent, să țină seama de dorințele lui de a păși mai repede spre maturitate, căci strategiile lui de gândire, analizare a adevărilor supranaturale au suferit mari schimbări. De aceea, „mărturisirea nu trebuie să devină un act al înjosirii personalității adolescentului, ci o înălțare a ei” (1). Adolescentul trebuie convins, înainte de mărturisire, că Hristos este martor invizibil al tuturor faptelor noastre, pentru a naște în el predispoziția sufletească necesară și potrivită conlucrării cu harul.

Pentru ca actul mărturisirii să fie unul ce îndeplinește voia lui Dumnezeu, se cere duhovnicului să fie apropiat de adolescenți și tineri (ceea ce constituie o artă), pentru a empatiza cu ei, a privi lumea, cumva, cu ochii lor. „Esențial este să te estompezi pentru a-L lăsa pe Hristos să vorbească”, spune un duhovnic.

Un duhovnic cultivat are cele mai mari șanse de a cizela și educa sentimentele și trăirile religioase ale adolescentului. Obligatoriu, el nu este un simplu transmițător al învățăturii, ci o întruchipare a valorilor creștine și competenței relaționale.

Oricât de bine ar fi echipat teoretic, dacă îi lipsește exemplaritatea faptelor și înțelegerea aproapelui el nu poate fi un autentic duhovnic spiritual. „Își va conduce turma nu numai prin cuvinte, ci și prin exemple” (Consiliul Ecumenic Vatican II, p. 14). (2)

E. ALECU

Bibliografie:

- 1.) Coman, Vasile, op. cit., pag. 90.
- 2.) Cucos, C-tin, op. cit., pag. 154.

Constantin al XI-lea

Un triumvir al inteligenței românești. Nu fac parte din aristocrație. Nici mare, nici mijlocie. Nici din burghezie. Nici din actuala clasă politică. M-am născut în țărănie. Cea mai mare spaimă a noastră au fost boierii. Să nu ajungem clăcași, dijmași și argați pe moșiile și la curțile lor. Secetă, inundații, molime, războaie, foamete... dar am reușit să ne păstrăm pământurile și nu am ajuns la mîna moșierilor sau în slujba lor. Și am ținut-o tot așa, din generație în generație, pînă au venit comuniștii care ne-au făcut clăcași, dijmași și argați chiar pe pămîntul nostru. Dar un colț împotriva boierilor tot mai avem. Ca orice țaran autentic ce s-a hrănit în adolescență cu învățătura lui Jean Jacques Rousseau – asta pînă l-am cunoscut pe acest monument de istorie vie, Constantin Bălăceanu Stolnici.

Constantin al XI-lea seniorul

Mai sînt prinți, conți, baroni români prin lume. Urmași de hatmani, pîrcălabi, logofeți, vistiernici, postelnici, caimacami și chiar Domnitori. Rămas în țară, Constantin al XI-lea Bălăceanu nu-și lungește numele cu o asemenea povară. Este cu mult mai mulțumit să-i spui doctore, profesore, domnule autor. Moștenirea lui – cît a mai rămas de la partidul comunist, ceva pădure, ogoare, o casă, o moară.

O casă strămoșească. Nu a cumpărat pămînturi și nu a zidit clădiri. Tot ce îi aparține nemoștenit, tablourile pe care însuși le-a pictat și amintirile pe care nu le-a uitat. În singurătatea zidurilor tăcute se caută pe sine. Născut în 1923, în România Mare, în timpul zbaterilor naționale politice, economice, sociale și culturale de după război, se formează între entuziasmul marii înfăptuiri și scepticismul „generației pierdute”.

După liceul de la Pitești își alege osînda studenției la Medicină. E adevărat cu trăsura la scară și cameră la hotel dar nu poți să devii medic autentic dacă lipsești de la disecții, de la cursuri și de la patul bolnavilor. El nu are nevoie numai de o diplomă pe care ar putea s-o obțină mai ușor de la oricare altă facultate, dacă nu avea alt interes decît să se fălească, să aibă ascensiune sigură în societate și în politică, să-și administreze proprietățile, să călătorească prin lume.

Lucru care i-a prins bine: în 1945 nu a mai rămas decît cu un cîrmei de moșie. Iar în martie 1949 aristocrația românească a cunoscut marea dramă a desființării ei, cînd familii întregi, cu copii și bătrîni, au fost imbarcate în miez de noapte, în camioane, spre adrese necunoscute. Unii au ajuns direct în pușcării, alții în colonii de muncă forțată, alții cu domiciliu obligatoriu în diferite localități sau chiar pe cîmp, sub cerul liber, unde au trebuit să sape bordeie în pămînt. Și nu puțini au fost de-a dreptul exterminați.

Constantin Bălăceanu a scăpat ca prin minune. Se afla în spital și nu i-au dat de urmă. Mai apoi regimul dictatorial și-a dat seama că avea nevoie de specialiști pe care nu-i găsea în clasa muncitoare. Puteai să faci directori de fabrici din muncitori, miniștri din deținuți politici, inspecitori din acari sau strungari, șefi de ferme din ciobani... Dar sistemul s-a văzut nevoit să se servească, pînă una alta, de specialiștii proveniți din așa-zisele clase exploatoare. Constantin era unul dintre ei. Încă din 1948, cînd mulți dintre colegi de-ai săi de-abia învățau să scrie rețete, el publica o carte de specialitate „Elemente de anatomie și fiziologie ale sistemului nervos”. Neamul Bălăcenilor supraviețuia printr-un tînăr om de știință, de 25 de ani, cu doctoratul în Medicină și în Chirurgie. Astfel spus, un reprezentant al întregii aristocrații, care, prin el, rezista în zbuciumatul secol trecut și lua cu asalt și primul veac al mileniului al treilea. Prin el, istoria clasei sale răspunde prezent la apelul făcut la porțile europenizării și globalizării. Nenumărați Bălăcenii au făcut cîste țării de-a lungul secolelor în Franța, Italia, Germania, Spania și, bineînțeles, la Istanbul. Iar rolurile cele mai importante le-au jucat în istoria țării. Prima mențiune scrisă despre Bălăcenii este o lecție de eroism și patriotism în timpul lui Mircea Cel Bătrîn și a fost consemnată în „Cronica raguzană” a lui Luccari. În 1395, în lupta de la Rovine, cu cumplitul Sultan Baiazid pier în luptă toți cei trei frați Bălăcenii...

Neam străvechi, născut odată cu nașterea poporului român, în sînul obștilor sătești – primele forme de cristalizare ale unui stat incipient. Nici cu sînge peceneag, sau cuman, mongol sau turcmen, bizantin sau fanariot, maghiar, polonez sau german... Au participat la întemeierea Țării Românești chiar dacă au plătit cu viața în luptele de la Posada, de la Rovine, de la Călugăreni...

Ultima za din acest lanț, Constantin al XI-lea... într-o legendă nu știm dacă chiar apocrifă, se spune că ar fi și ultimul vlăstar al ducelui de Barcelona, printr-o mezalianță din secolele trecute. Dar personajul în cauză refuză să comenteze așa ceva. Regretul cel mare al Bălăceanului de pe urmă este că Dumnezeu nu i-a îngăduit să aibă moștenitori...

Constantin al XI-lea - savantul

„Un bătrîn atît de simplu după vorbă după port”. Cine și-ar da seama dacă l-ar întîlni din întîmplare că are în față o adevărată enciclopedie și o istorie cît istoria țării. Modest la modul absolut, nu face caz nici de origine, nici de diplome, nici de trofee.

L-am cunoscut mult mai tîrziu... În anii studenției mele erau încă destule vîrfuri ale intelectualității românești. Nu se stinsese ecoul pașilor lui Iorga și Nae Ionescu – atît de fascinanți și în extreme politice și ideologice și dispăruți cam în același timp. Ascultam prelegerile lui Călinescu, participam la întîlnirile cu Arghezi și Sadoveanu, mergeam la spectacole cu Lucia Sturdza Bulandra, Vraca, Calboreanu și la concertele lui Ion Voicu, nu se stinsese glasul Mariei Tănase, se juca Eugen Ionesco, și îi găseai la Anticariat pe Cioran și pe Mircea Eliade și Ionesco. Vernisaje cu Jalea...

În această lume își croia drumul liniștit Constantin Bălăceanu Stolnici, care venea din sfera medicală cu Ana Aslan, Constantin Parhon și Constantin Arsenie.

Maeștri sacri nu părăseau scena

Azi, biografia lui Constantin Bălăceanu Stolnici este bine cunoscută. Preparator și asistent universitar la catedra de Neurologie, profesor la catedra de cibernetică, la facultatea de filosofie, profesor asociat la facultăți din Anglia, Brazilia, Spania, Franța, după ce fusese șef de secție, șef de clinică, director la spitalele Colentina, Cantacuzino, Gheorghe Marinescu și, în sfîrșit, la Institutul de Geriatrie al doamnei Aslan.

Pentru un om obișnuit nu ar fi timp nici măcar să zboare din aeroport în aeroport pentru aceste activități la societatea franceză de neorologie, societatea internațională de lingvistică aplicată, societatea braziliană de cibernetică, școala franceză de înalte studii, societatea madriliană de cibernetică, asociația americană de istorie a medicinei etc., etc.

I-ar trebui multe piepturi și revere să-și agațe toate ordinele, medaliile și distincțiile primite în țară și în străinătate. Și de l-am pune pe un cîntar cu taler împreună cu cîte un singur exemplar din cărțile publicate ar atîrna suspendat la mare înălțime. Iar triaj lîngă triaj, desfăcute filă cu filă, plus articolele publicate în reviste și ziare ar acoperi drumul de la Stolnici la București și ar mai și rămîne.

Lucrări de referință pe liste de recomandări pentru studenți, profesori și cercetători din multe universități din lume. Dar și cărți de istorie, de antropologie, de filosofie: „Cele trei săgeți”, „Introducere în studiul Kabbalei iudaice și creștine”, „Saga baronilor du Mont”, „Gîndirea magică”, „Geneză și evoluție”, „Saga Bălăcenilor”... Nu știu dacă i-ar mai rămîne timp unui copist, într-o viață întregă, numai să transcrie aceste lucrări. Care nu înseamnă numai teorie,

jocuri de idei. Chiar a umblat cu bisturiul de metal și bisturiul inteligenței și imaginației în creierul uman, a asistat la momente de tanatos, și și-a provocat stări la limită pe propriul organism. Cît de mare poate să fie un creier de om, cîte milioane sau miliarde de încrețituri în scoarța cenușie și de conexiuni în profunzime ca să încapă în el atîta memorie și atîta creativitate.

Ca oricărui bărbat aproape nonangenar, d-lui Constantin Bălăceanu Stolnici i-au apărut riduri, i s-a alterat ușor vocea, se folosește de baston și poartă ochelari... Dar ce minte tînără, oameni buni! Cîtă neoboseală a intelectului... Cîtă forță creatoare... Cîtă poftă de viață...

Pare plămădit din aluatul acelor mari oameni ai istoriei, ca un Eschil, Sofocle, Goethe, Tolstoi, Victor Hugo, Sadoveanu, Arghezi, doamna Bulandra, seniori ai literaturii și culturii mondiale.

Cred că de această dată se poate vorbi de norocul unui adevărat triumvirat al inteligenței românești.

Unul dintre triumviri este și Constantin Bălăceanu Stolnici. În același buchet cu Radu Beligan și Neagu Djuvara. Tîneți-i, Doamne!

Marin IONIȚĂ

MINISTERUL DEZVOLTĂRII REGIONALE ȘI TURISMULUI
GUVERNUL ROMÂNIEI
Municipiul Pitești

Anunț de presă

CREARE PARC LUNCA ARGEȘULUI

Număr de referință: cod SMS 24175

Programul: Programul Operațional Regional 2007 - 2013,
Axa Prioritară 1 - „Sprijinirea Dezvoltării Durabile a Orașelor - Poli urbani de creștere,
 Domeniul de intervenție 1.1 - Planuri integrate de dezvoltare urbană,
 Sub-domeniul: Poli de dezvoltare urbană”

Autoritatea de management: Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului

Organism Intermediar: Agenția pentru Dezvoltare Regională Sud Muntenia

Beneficiar: Municipiul Pitești

Valoarea totală a proiectului: 40.592.065,25 lei

Valoarea finanțării nerambursabile: 19.072.158,85 lei

Data publicării anunțului: octombrie 2012

Alte informații: Primăria Municipiului Pitești anunță finalizarea lucrărilor la proiectul „Creare Parc Lunca Argeșului”, cel mai mare și mai modern parc din Pitești. Parcul nou realizat este împrejmuit pe întreaga lungime de 2.300 m și pune la dispoziția vizitatorilor numeroase spații de recreere (două fântâni arteziene, o bază sportivă cu suprafața de 2.288 mp, locuri de joacă pentru copii, o zonă pentru șahiști, șase foșoare, precum și piste destinate cicliștilor cu o lungime totală de 2.900 m). De asemenea, parcul este dotat cu o scenă pentru desfășurarea activităților socio-culturale și chiar un teatru în aer liber. Accesul la parc este facilitat de o parcare fără plată cu o capacitate de 76 de locuri. Efortul recent încheiat dovedește preocuparea continuă a autorităților locale pentru îmbunătățirea factorilor de mediu și a calității vieții piteștenilor.

Mai multe detalii despre implementarea acestui proiect ce se desfășoară în perioada 21.01.2011 - 31.11.2012, puteți obține de pe site-ul web al Primăriei Municipiului Pitești sau de la Primăria Municipiului Pitești, str. Victoriei nr. 24, localitatea Pitești, cod 110017, tel: 0248/213994 int.268, fax: 0248/212166, e-mail: primaria@primariapitesti.ro.

Persoană de contact: Marcela Bădescu, șef Serviciul Dezvoltare și Managementul Proiectelor.

Note: Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Uniunii Europene sau a Guvernului României.

UNIONEA EUROPEANĂ
FONDA EUROPEANĂ
PENTRU DEZVOLTARE REGIONALĂ

Regie
INIȚIATIVĂ LOCALĂ. DEZVOLTARE REGIONALĂ.

MINISTERUL DEZVOLTĂRII REGIONALE ȘI TURISMULUI

www.inforegio.ro

Investim în viitorul tău! Proiect selectat în cadrul Programului Operațional Regional și co-finanțat de Uniunea Europeană prin Fondul European pentru Dezvoltare Regională.

Paul Aretzu: Cartea cu anluminură

Pusă, prin titlu, sub semnul bibliofiliei, placheta de versuri *Cartea cu anluminură* – Editura Pământul, Pitești, 2010 – semnată de **Paul Aretzu** a fost premiată, așa cum se precizează de la început, la Concursul Național „Literatura modernă”, Ediția a II-a, 2010.

Aparținând liricii confesive, poezia lui Paul Aretzu pune, încă din primul poem – fără titlu, ca și celelalte din volum – cititorul în relație cu arealul spiritual al poetului și, bineînțeles, cu „obiectele” aflate în contiguitatea eului și

viețuind, ca și acesta, sub ineluctabila tiranie a timpului, *fiind timpul dictator tânăr*, însă această percepție se manifestă doar până când omul își înțelege rostul, menirea, metamorfoza petrecându-se când *ochii îi/ înalț la sânul dulce al timpului*. Și, totuși, *măine este un cuvânt obscen. într-un timp în/ schimbare (...)*.

Volumul reface alegoric destinul cristic, avându-l ca actant pe creatorul de poezie, pentru care filonul credinței se suprapune până la identificare propriei meniri de a zămisli, concomitent, gândul înalt și frumosul al cărui aport îl susține cu fervoare pe cel dintâi: *nu știu ce mângâiere a intrat în mine/ când era să mor pe deal, înnebunit de vânt,/ curgându-mi din brațe vin./ am fost apucat de minte, zgâriat pe stern/ când cu grele picioare coboram dealul vertical/ împleticindu-mă de bătrânețe ca un somnoros/ iar din labele picioarelor mele zdrelite/ curgeau dâre de vin (...)*. De aceea, câmpul semantic al sacrului este diseminat în toate poemele, prin trimiterile directe sau indirecte la *fecioara bibliotecilor*; la *sfinți*, la steaua - călăuză a magilor; miel; Paște; *liturghie în sfântă carte*; *sihăstrie*; *chilie* etc., imprimând poemelor o evidentă latură anagogică, dar, în același timp, aducând nuanțe de topos al izolării și al damnării care însoțesc procesul creației

autentice, indiferent de conotațiile care i se atribuie termenului. De altfel, poetul are, în viziunea lui Paul Aretzu, un destin aparte (*am venit pe lume./ cu două lespezi în loc de palme*), pentru că – asemenea lui Arghezi, în *Rugă de seară* – percepe atributele ochiului artist drept *ferestre singure săpând/ ca pluguri văzătoare*, în stare să schimbe fața pământului, neîncetat, dacă *scrisul este orizontul mâinii*, iar aceasta *pentru că scriitorul nici nu are unde să moară./ decât în literatură. acolo este locul lui de veci*.

Un factor cu valențe multiple în poezia lui Paul Aretzu din acest volum este apelul la imperfectul indicativului verbal care, pe de o parte, îi conferă textului aspectul de epos, iar, pe de altă parte, la nivel structural, susține unitatea operei, însă nu este de neglijat nici efectul eufonic, fiindcă, pe ansamblu, un imaginar poetic – amintind de volumul *Pașii profetului* al lui Lucian Blaga – este coroborat cu o desfășurare de litanie, rostită melopeic: *din greu ne mișcam cu o biată căruță de piatră/ împingeam la loitră, apoi urcam din fugă./ drumul câteodată era ocupat de sunete/ de diferite mărimi (...)*; *Slăvit de firavi discipoli, înconjurat de stupii/ cu alfabet. tălpile rămâneau/ în țărâna fierbinte (...)*; *pipăia drumul cu un șarpe (...)*

Tonul poemelor lui Paul Aretzu este, în general, elegiac, poetul reconstituind, la nivel individual, firește, drumul credinței și, în același timp, al reconstrucției întru asumarea deliberată a acesteia, prin evadarea dintr-un sine inconștient de adevărata vocație a omului: *lângă piciorul lămpii. întârziind puțin timp în exod. îi scriam că m-am făcut cititor*.

Îmbinând lirica eului cu aceea a măștilor, poetul dezvăluie fețele tentativelor de dezmarginire a omului pentru care actul, gestul, sentimentul religios nu înseamnă o limitare, determinată de acceptarea unor canoane prin tradiție, prin educație etc., ci, în primul rând, o formă de manifestare a libertății reale (*locuiesc o casă abia ivită. viața mea/ sub o lumină care vorbește/ întind peste pașițe însemnările./ până vine trăsura incendiată. pe care/ o aștept în haine*

înmiresmate), când peste creier țâșnește o coroană de gheață/ din frunze de măslin. În felul acesta, scrisul cititul, alfabetarele, cernelurile etc., amintite în poeme, pot fi instrumente, dar și lianți ai celor două forme posibile de manifestare a omului, mai ales a celui creator de frumos, care transformă sau își transformă ființa după chipul gândului înmiresmat de sacru: reușeam uneori să o privesc din toate părțile./ oasele trupului/ i le simțeam boltindu-se ca un paraclis./ muzica și mirosul lor. alt fel de întuneric.

Omniprezența sacrului, între viață și noaptea care vine curând. găsindu-ne încălțați în bocancii de drum, este certificată, între altele, ca o rană înjunghiată, un buric triunghiular pe cer, de inconsistența, vizibilă în umbrele noastre care, la răndu-le, se vor reazem, într-o veșnică sală de așteptare. Ca și Lucian Blaga, amintit mai sus, Paul Aretzu își direcționează credința spre făurirea vieții de aici, nu pregătindu-și neapărat veșnicia și nici măcar o împăcare cu o viață de după viață, din moment ce vorbește despre vidul ce rămâne după consumarea zilei.

Dincolo de toate, frământări, încercări, firești așteptări, este în poezia lui Paul Aretzu un dramatic strigăt al singurătății omului, de la început, din momentul nașterii, îngemănat cu disperarea absenței mărturiilor legate de „a fi”, care se înalță într-una dintre cele mai tulburătoare elegii din volum: *nici martorii nașterii mele nu mai știu/ amănunte. așezați ca într-un tablou/ al Coborârii de pe cruce, nu au înțeles/ dragostea disperată a mamei, când trăgea peste mine/ timpul nou-nouț/ martorii nașterii mele au murit de mult,/ în altă singurătate. iar martorii morții lor/ nu-și mai amintesc amănunte despre suflet,/ despre claritatea lumânării, despre/ timpul și despre spațiul de atunci,/ despre abominabilul mers muzical, despre/ măreția nemișcării, despre plânsul/ în țărâna aripilor,/ despre respirația zero.*

Între anluminurile care înobilează textele din volum un loc plin de suavitate îl ocupă cele în care este ipostaziată femeia, fie ca Dalilă, căreia bărbatul i se oferă benevol victimă (*în somn înfășurat în gleznele ei./ punându-mi părul pe butuc*), fie ca „pământ” râvnit (*un bărbat se ascunde într-o femeie./ prin gesturi de început. în străvechi icoane*), însă femeia-

mamă este sinteza în care se regăsesc toate: *nu mai puteam să ies din zăpadă/ și aveam o sută douăzeci de ani. și nu/ mai puteam să ies din moarte./ nu mai puteam să ies din îmbrățișarea iubitei./ adică nu puteam să ies din trupul mamei/ care mă aștepta hohotind de singurătate (...).* Din acest motiv, actul creației este omagiat prin asociere cu nașterea: *mâna odihnindu-se în carte. prunc înfășat/ în aluat. țipând după maica sa./ iar pagina albă este grea în așternutul curat./ travaliu de gândire ca înflorirea măceșului.*

O latură inalienabilă a literaturii române, culte sau populare, în toate etapele evoluției ei, a fost preocuparea în legătură cu raportul dintre om și divin, manifestată în mod diferit de la un creator la altul, deosebirile fiind date, firește de diverși factori. În poezia lui Paul Aretzu, aceasta are cel puțin două surse: tradiția (a cărei influență este, totuși, insesizabilă) și viețuirea, poetul configurându-și partea cea mai consistentă a credinței prin trăire directă, nemediată: *era un car plin ochi și a trecut/ pe lângă cuvintele mele și-am început să vorbesc/ despre cele văzute și nevăzute.*

Ecou și mărturie contemporană a conceperii actului creator ca manifestare supremă a ființei umane, cartea *cu foițele ca lumina ochilor* însumează condiția umană, cu toate datele ei reprezentative, între care umilința, credința, sacrificiul: *ci scriu cu poruncă rugăciuni umilicioase,/ ce se zic în picioare, la Ceasuri. după grăunții/ metaniei./ pentru cei adormiți în credință./ scriu cu o cerneală de sânge. ca și cum aș ara/ cu trei degete.*

Și fiindcă logosul, forță primordială a lumii, e ambivalent, pătruns de rugăciune, exprimând-o sau alcătuiind un iad/ al vorbirii fără întrerupere, poetul este cel care, mai mult decât toți ceilalți oameni, poate să-i sondeze profunzimile și să-i împartă melosul semenilor: *ca un miner al cuvintelor cobor în adâncimile/ cititului și scrisului. tabernaculul cărții sau mic/ mormânt. nu știu: să aprind lumânări sau să mă scald/ în lumina spicelor apei celei luminate. ca un miner/ solitar îmi ascut pana/ și mă aflu în grafitul cuvântului. sărind și jucând./ săpând înainte, grămădind în urmă.*

M. BAHNA

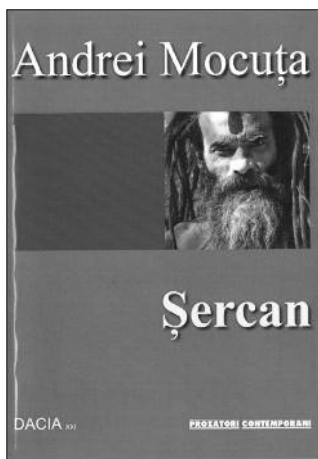
Avataruri sau poveste neterminată – Andrei Mocuța: Șercan

Antropogonie – cosmogonie – teogonie – feerie – parodie – meditație etc., cartea lui **Andrei Mocuța, Șercan** (Editura Dacia XXI, Prozatori contemporani, Cluj-Napoca, 2012), are din toate câte puțin și e ca o încercare de inițiere în cunoaștere în general, făcută cu grijă și cu nerăbdare concomitent, un fel de materializare a îndemnului *Festina lente!* Iar aceasta, pentru că, la prima vedere, e o carte pentru

copii, numai că, de cele mai multe ori, ei se grăbesc să ajungă oameni mari, iar înțelepciunea, deși, prin tradiție, e apanajul bătrânilor, adesea își face loc și la începuturile vieții. De aceea, între absurd și logica pe care numai copiii o stăpânesc, surprinzătoare pentru cei mari, cartea aduce un univers straniu și fascinant totodată, ale cărui coordonate sunt proteice, așa cum e și fantezia copiilor, dar se adresează, în măsură poate și

mai mare, adulților sau, mai exact, tuturor aceluia care, deliberat, se lasă în voia visului, căutând, în același timp, să-i înțeleagă sensurile care, firește, nu sunt la îndemâna oricui.

În creuzetul cărții lui Andrei Mocuța se topesc legende, mituri, basme, multă literatură, multă imaginație a autorului,

iar liantul acestor ingrediente este un produs simbiotic, amestec de minte și de inimă, prin care se creează o lume trăind într-un areal simbolic, exotic, pentru identificarea căruia se apelează la toponime și la o onomastică pe măsură: *Hua Chi, Temujin, Zanzabar, Khulan, Chuluun, Shikii, Tamika, Gumboot* etc.

Cartea poate fi citită atât ca un roman, care-l urmărește pe Șercan, personajul eponim, dinainte de a se naște, prin înaintași, și până la sfârșitul vieții, având, în felul acesta statut de Bildungsroman, dar capitolele au și oarecare autonomie, putând fi privite și separat. Mutatis mutandis, se pot remarca influențe borgesiene, mai ales în configurația unui univers labirintic, alcătuit din real și fantastic, între care nu există nicio graniță. Mai mult, fantasticului i se dă același tip de atenție ca și realului, iar realului i se conferă atribute ale fantasticului. De pildă, cu ecouri din *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*, la care chiar se fac referiri directe la un moment dat, se construiește o imagine de un lirism tulburător a relației – asupra căreia se insistă mult în carte – a iubirii nesfârșite dintre copil și mamă, care începe înainte de naștere și se continuă atâta timp cât copilul e în viață, chiar dacă mama nu mai e. Se pot remarca destule filiații, la acest capitol, cu deosebire, al sublinierii dragostei materne și a celei filiale, între cartea lui Andrei Mocuța și scrierile lui Cristian Popescu.

În legătură cu începuturile existenței individului uman, Andrei Mocuța creează o imagine insolită, nu atât a clipei când vine pe lume, cât, mai ales, a identității dintre primul gând al mamei legat de copil, dinainte de zămislire și ziua nașterii sale: *Atunci când un copil se naște în tribul Sher Khan, părinții lui nu îi iau în considerare ziua de naștere, nici ziua când a fost conceput, ci momentul în care copilul s-a*

materializat pentru prima oară sub formă de gând în mintea mamei sale. Aceasta e adevărata lui zi de naștere. Dar procesul venirii pe lume a unei vieți e complicat: pentru ca bucuria nașterii să fie deplină, mama are nevoie de acordul sub formă de cântec al *copilului dornic să se nască în inima ei*, pe care ea să-l asculte *sub copacul totem al tribului*. În felul acesta, noua făptură își pregătește apariția sub auspiciile strămoșilor, iar cântecul copilului, pe care *mama începe și ea să-l cânte*, devine limbajul lor inalienabil, pavază împotriva răului, leac împotriva durerii: *de îndată ce începea să-i cânte, lacrimile dispăreau ca prin minune.*

Dar nu doar nașterea e neobișnuită în *lumea lui Șercan* sau în *lumea Sher Khan* – pentru că dincolo de a fi un personaj, Șercan e și un trib și un templu și *loc al Iubirii* –, ci și toate celelalte etape ale vieții pe care le străbate, animat de închipuiri și aspirând spre atotcunoaștere. În felul acesta, după ce începe să cunoască, el devine *omul-glob*, înghițind tot ce are formă de sferă (cu toate conotațiile culturale ale acesteia), de la mingi de ping-pong, la globul pământesc, folosit ca material didactic la ora de geografie și chiar *la opt ani, Șercan a înghițit jumătate din planetă*, însă își reprimă cu greu apetitul de a înghiți-digera, prin intervenția hotărâtă a mamei (*Nici să nu te gândești*, îl amenință și chiar îl corijează ea!), soarele însuși.

Spațiul pe care-l străbate Șercan e întins, acoperind Africa natală și ajungând în India, unde, cu o educație zen și cu o viață zen, este marele înțelept, care-și împărtășește discipolilor chintesența învățaturii adunate, cea a tăcerii.

Urmuziană, de multe ori, la nivelul imagisticii, al îmbinărilor lexicale, cartea este însă, în multe privințe o alegorie – despre artă (fiindcă *lui Șercan îi plăcea să scrie povești, dar se oprea după prima frază*, iar amestecul artei demonstrează în altă parte efectele ei pacifiste), despre viață, despre cunoaștere etc., dar semnificațiile care se pot desprinde sunt numeroase, ținând, de asemenea, de fantezie, de cultură etc., de astă dată, ale lectorului.

Mioara BAHNA

Trilogia de tiflă a lui Che

Ilie Chelariu (n. 1955), poet, jurnalist și promotor cultural, redactor-șef al revistei literare „Orient latin”, Timișoara, reprezintă acel „om nou” legitimat postdecembrist, cu spiritul lui '89 ca ADN (în plus, cu iluziile revoluționare și deziluziile de sub semnul unei nesfârșite tranziții, specifice doar României). Acest ADN al revoltei îi păstrează autenticitatea, de peste 20 de ani, fără pervertire, fără a se trăda pe sine însuși (în opoziție cu cei pentru care spiritul lui '89 a fost o cocardă fariseică, monedă de convertire în oportuniști ai noilor regimuri politice).

Deși s-a lansat ca poet (*Zece ani de singurătate*, Timișoara, Editura Eubeea, 2000; *Kaki*, Timișoara, Editura Eubeea, 2003) în logica intensei activități de jurnalist, din 1990 până-n prezent (membru fondator al Asociației Jurnaliștilor Profesioniști din județul Timiș), și a spiritului de frondă, e firească propensiunea spre jurnalismul de opinie și, implicit, spre pamfletul politic. Ultimele apariții editoriale, ca o trilogie sub semnul lui „Che”, înmănunchează editoriale și pamflete politice, publicate din 2007 până în 2011, în presa zonei (în săptămânalul lugojean „Redeșteptarea” și pe site-ul timișorean „Ora de Timiș”): *Basca lui Che*, 2009, *Fatwa lui Che*, 2010 și *Masla lui Che: 72 de pamflete politice însoțite de 12 portrete semnate de Ștefan Popa Popa's.*, 2011 (la aceeași editură Eubeea), cu o prefață de Robert Șerban și o prezentare pe coperta a IV-a de Adrian Dinu Rachieru.

Printr-o fericită similitudine, „Che” (*lariu*) se suprapune peste „Che” (*Guevara*), în latura de revoluționar temperamental, cu atitudine civică și dorință justițiară, sub textul „*Viva la Revolucion*” (înlocuind de pe celebra bască guevariană sigla stelei roșii în cinci puncte, cu o siglă proprie - Proclamației de la Timișoara, cu Punctul 8).

Motto-urile sunt semne de carte, *bookmarks* pentru decodarea textelor, embleme pentru *triada* interrelațională: conținut, autor, lector. Un citat din Evanghelia lui Luca: „*Vai de voi, fariseilor, pentru că voi umblați după scaunele dintâi la sinagogi*” decodează conținutul – tarele vizate: impostura, minciuna și falsul - recognoscibile în eticheta *fariseilor*, care nu au credință adevărată, doar vânători de funcții și aclamații; un citat din Paul Goma (care, cu rezervele de rigoare privind temperamentul dificil, e singurul revoltat autentic, prin consecvență), replică la cei care-l voiau redus la tăcere: „*o să vă îngrop eu într-o criptă transparentă, care nu vă va feri de priviri, nu vă va cruța de uitare*”, decodează autorul, prin nervura scriiturii de pamflet și manifest „j-accuse”, și în fine, un citat din Sașa Pană, în spiritul avangardist propriu și autorului, „*cetitor, deparazitează-ți creierul!*”, care vizează

lectorul – printr-un apel la gândirea proprie, iscoditoare, contra gândirii leneșe și virusate de erori ori de clișee.

Cum suferința maximă înainte de '89 fusese nu atât foamea și frigul, cât al treilea F - *frica*, acel „pumn în gură” (la propriu: tortura, la figurat: lipsa dreptului la liberă exprimare), firesc că după '89 cea mai descătușată (e drept, uneori prea în devălmășie) a fost presa, care s-a dovedit abia acum „a patra putere-n stat”, prin virulența atacurilor, prin forța jurnalismului de opinie. Doar că după ceva ani, s-a ajuns la o suprasaturație, să se scrie prea mult pamflet politic... E drept că majoritatea sunt proiectile „de gașcă agresivă”, trecând ușor granița spre „aria calomniei” - dar îndeajuns pentru a devaloriza ca specie literară pamfletul politic, a-l trimite în derizoriu, ca pe o nucă seacă. Noroc că-n acest stufăriș mai apar lucrări de calibru greu, întru defrișare. Astfel, Ilie Chelariu e printre „opinomanii” de elită ai zonei (Ion Marin Almăjan publica în acest sens, prin 2003, dar într-un stil diferit, grav și impozant, *Vremea hahalerelor*, pamflete politice, Editura Augusta, Timișoara).

În societatea consumistă și vitezomană, suntem în era știrilor, a calupului zilnic de breaking news (știri de ultimă oră), un fel de povestiri pe scurt cu eroi și anti-eroi, cu tăvălug de fapte. În acest context, autorul pamfletelor e un alt fel de știrist, unul care face „sinteza zilei” în spiritul său propriu, mucalit și satirico-umoristic, ca un ping-pong cu mingea știrilor între ascultător și interpret. *Știrile politice* – elementul comun (cărțile de joc) în primă fază sunt îngurgitate de publicul larg (receptorul) așa cum li se oferă, fast food; pamfletarul e *interpretul* care le preia și le redistribuie prin *versiunea* proprie - *masla* sa de joc, iar *lectorul* le reia și (voilà! scop atins!), trezit din apatie, reacționează prin îndoielile stârnite de noua interpretare a știrilor.

În ultimă instanță, scena politică e aceeași: propriu fiecărui autor e felul spunerii, stilul și limbajul, nuanțarea, savoarea contextualizării, verticalitatea atitudinii.

La Ilie Chelariu, chiar dacă se cunoaște situația vizată, până la suprasaturație și lehamite chiar (doar „toate-s vechi și nouă toate”), aceasta devine proaspătă, sub un duș de refresh, prin modul de prezentare, cu umor dens, inteligent, fin, subtil, și în același timp șfichiuitor-acuzator, un umor modern, propus antiacademic, zglobiu, lejer, miștocar, într-un stil incitant, suculent, cu talent literar. Sintagma lui Marin Preda „era ticăloșilor”, e la fel de bine aplicabilă și erei democrației, o eră a „mogulilor”, și a „șmenarilor” (din toate categoriile), în „mâzga portocalie a acestul balamuc”, în care statutul social de elită constă în „gipane” și „merțane”. Puterea e „Ciolanul”, iar „România” e „Cașcavalul” lui Tom și Jerry, tot mai găurit. În ultimă instanță, toate drumurile duc la Sodoma politică, devenită „haznaua politică”, în fiecare moment cineva „o face de căcat”, „sindikaka” e fără putere, iar negocierile sunt pe malul lacului Titikaka.

Respectând regula că pamfletul trebuie să atace mentalități, trăsături negative, nu oameni (evitându-se astfel „atacul la persoană”), dar și pentru a asigura perenitatea literară dincolo de consumarea evenimentelor politice, autorul nu prea nominalizează, deși (fără a fi nevoie de șopârlicile subversive de pe vremuri, de la Europa Liberă), persoanele vizate se știu totuși (vorba lui Agamiță Dandanache „Nu spui ține – persoană importantă”). Și pentru că totuși, totul „trebuia să poarte un nume”, și pentru că fiecare perioadă are de drept, „rapsozii” și „cârcotașii” ei (cum perioada Iliescu a avut și ea baricada pamfletară de mare clasă „Academia Cațavencu”), se deduce că e perioada guvernării Băsescu-Boc

Personajele vizate sunt recognoscibile și prin portretele realizate de Ștefan Popa Popa's: Traian Băsescu, Adrian Năstase, Emil Boc, Gigi Becali, Elena Udrea, Nicolae Văcăroiu etc., ca o ilustrare grafică la o *Istorie ieroglifică* updatată.

O metodă de a tipologiza aspecte ale acestei perioade, prin persoanele care-i devin reprezentative, este transformarea în substantive comune a substantivelor proprii - apelând astfel la flexibilitatea laxă a limbii române, la capacitatea de îmbogățire a vocabularului cu substantive eponime - dovedind dexteritate lingvistică, într-un mod firesc, spontan, fără să lase impresia de forțate barbarisme. Numele proprii sunt astfel devalorizate și dezindividualizate prin multiplicare, „unul, niciunul și o sută de mii” (à la Pirandello): fauna e cu *berceni* și *pambuccieni*, *băsești* și *elene*, *raduvasili* și *sorosieni*, cu „*cohortele de chilimani și vanghelioți votați*”, cu „*parlamentarii vereștoyeni și electoratul lor fidel*”, când „*șansele ca țara să se umple de berceamondiali, salami, perversi de la Târgu Ocna, mareani, sexybrăilence, becali, irimoni și ebe este 100%*”. Substantivele respective sunt adjectivizate sau verbalizate, după cum o cere fraza: „*Legea lustrației a ajuns un fel de Lege a mustrației. Adică, mai deslușit, ...au tismânizat și Punctul 8. E la fel de haioasă ca și condamnarea comunismului, o altă tragediană îmbrăcată-n haine de clown politic.*”

Fără a se teme de mult uzitata ca o ghilotină a sintagmei „political correctness”, atacă și minoritățile: maghiare ori armene, după caz: „*toți markobeliții și pambuccienii au votat cam tot ce le-au cerut bocii, de-am ajuns costoboci*” (prin reprezentanți: Markó Béla președinte al UDMR, Varujan V. Pambuccian deputat din partea minorității armene).

O treime din carte ar putea fi o completare la DEX, un dicționar sui generis de argou politic din perioada băsesciană, paginile fiind pline de haz total pentru consumatorul de ...*breaking news*, pentru cine cunoaște bine realitatea politică a momentului. Acest procedeu este vechi, cuvintele noi sunt validate de timp și de un fond cultural universal, chiar pierzându-se în timp memoria numelui propriu eponim (cine se mai gândește, de exemplu, când pronunță cuvântul „șovin” la soldatul lui Napoleon, Nicolas Chauvin, naționalist fanatic, devenit popular printr-un refren „je suis français, je suis Chauvin” dintr-o comedie muzicală.)

În mare parte însă, aceste cuvinte țin de o istorie recentă, sunt cu termen scurt de valabilitate, cât o legislatură, cât mandatul politic al persoanelor vizate. Peste un timp va trebui un subsol plin de adnotări (pentru cele care nu vor face... carieră în istorie), identificând eponimul și decodând aria semantică indusă de numele propriu respectiv. Dacă se știe decoda grandomania în arta „pictării” politicii din textul „*lucrări care îi vor eclipsa pe toți rembranzii și rafaelii politicii planetare*”, în schimb, când vorbește despre „*udemerezii*” cu „*vereștoii lor*”, peste un timp poate va trebui o notă (Verestóy Attila, senator ales pe listele UDMR).

În acest joc între două limbaje, unul argou și unul natural, ca un joc pe două planuri, în ediție bilingvă, se obțin efecte satirico-umoristice și polisemantizând expresia „*a traduce din/în limba...*”, prin referiri la idiomuri inventate, ale unor noi categorii tipologice, induse de noile cuvinte formate: tradus din *cotroceană*, tradus din *șmeneză*, „*tradus în latrina vulgară*”, despre potlogăriile cu bani comunitari „*s-o spunem în europeză, cotizeişn și palmeişn*”, ori „*să traducem din gheșteferéză: oiromiliardecomisioaneșpăgi!*”.

Printr-o substituție metonimică (parte pentru întreg), lărgiște flexibilitatea unei expresii ca „*a se da mare*” („a face pe deșteptul”), jonglând acum invers, cu substantive proprii (o autoritate într-un domeniu) - pentru substantive comune (acel domeniu în care face pe superpriceputul): „*se dă Țițeica*” (se dă mare în matematică), „*se dă Lenin*” (face pe deșteptul în ideologie comunistă).

Nu se sfiește nici să folosească cuvinte insolite în expresii familiare, chiar bulevardiere: pe șefii partidelor „*îi doare la parizer că bagă în parlament maimuțe și papagali*”, iar pe noi, când avem alte necazuri mai arzătoare, „*ne cam doare la gigacalorie de Schenghen*”.

Ca la un literat care se respectă, inerente sunt inserțiile culturale, referiri la regele Lear, Cioran, Creangă, Pruteanu,

Profil

ori personalități ale zonei: „*ehei, dragii moșului, dacă ajung microfarfurizii ăia în față, o să ajungem vorba poetului Damian Ureche, fie iertat: „ne așteaptă –un viitor cu țigări la vorbitor”*”.

Rămânând în domeniul vorbelor de duh, o altă treime din carte ar fi un florilegiu (best of) de citate din singurul clasic român nemuritor, eroul național Bulă, Bancorex, Făt-Frumos din tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte în orice epocă, care vine cu agenda lui culturală și la mai toate momentele semnificative găsește bancul expresiv și biciuitor (printre altele, conform constatării sale de bun simț, „*mandarinii portocalii*” și „*grofii udemerii*” conviețuiesc bine, aplicând lecția soției despre nudism: „*mă, dacă divorțez, te las în curu' gol!*”)

Un procedeu de sorginte engleză (cu tradiție savuroasă la Paul Goma, Magda Ursache, Luca Pițu etc., pentru potențialul polisemantic concentrat) este folosirea cuvintelor-valiză (sau cuvinte vagon); „*capul lui Moșoboc vrem!*” (care a și căzut!), „*hahalaureat* cu Funeriu de gât”, „*bocnitorile* din guvern” (yesmanii lui Boc) - cuvinte... cuplate, care dau un sens nou: *cotroboci* (Cotroceni + Boc) - paronimia cu „*costoboci*”, e într-un plus de sugestie... „*barbară*”, „*jenibili*” (jenant+penibil) etc.

Pseudoaforisme

Motto: O, minune a geniului uman! Hârtia! Tu, care nu numai că suportă (aproape) orice, dar nici nu ne contrazici! Mirabil duhovnic și sac de box al tuturor defulărilor verbale!

- Aforismul – țandără de spirit.
- Hamletizând în România: „C-o fi, c-o păți... Asta iè!”
- Astăzi, cine are *parte* poate să aibă și *carte*... Dar, de obicei, n-are.
- Fără Mefistofel, tragedia lui Faust n-ar valora mai mult decât necazul ultimului netot care visează și el să câștige la loto.
 - Radarul cu clopoței nu prinde decât fraieri.
 - Fiorii – chiuitul nervilor de la galerie.
 - Rică Venturiano + laptop + spațiu de antenă ÷ audiență TV = analist politic.
 - Ai grijă să te întinzi cât ți-e plapuma – dacă o ai!
 - Ambrozia, caviarul și moscul milenare ale românului: laptele covășit, brânza de burduf și mirosul de sarică.
 - Biografie sentimentală: După o dragoste pătimașă, urmă o frumoasă *prietenie*, care s-a *încheiat* cu o căsătorie foarte reușită.
 - Triumful finanțismului: să dobori ultimul copac ca să faci din el hârtie pentru tipărit bancnote...
 - Singurul lucru bun pe care l-ai putea face *ca o cizmă* este să mergi.

În imparțialitatea sa, nu cruță pe nimeni, nici masa mare a „*adrisantului*”: vinovați sunt alegătorii, poporul (doar se spune că fiecare popor are conducătorii pe care și-i merită) „*o adunătură de penali, șmenari, curve, maneliști, piloși, agramați, primitivi, agresivi, copii de bani-gata ai secrețiilor de tot felul, a fost transformată de către alegătorul român, în clasă conducătoare și nici uninominalele n-au mărit IQ-ul purtătorilor de vot*”.

Într-o antologie se afirma valoarea terapeutică a unor astfel de texte, precum a unui vaccin: „*pamfletarii sunt rari, ca iarba de leac*». Frazele scaldate, prea generalizante nu conving, trebuie îndrăzneală și talent, satiră și umor de bună calitate, și Ilie Chelariu e un astfel de talentat temerar. Nu mai are alături pe prietenul său Ion Monoran, cu care să oprească revoluționar tramvaiele inerției, dar prin cuvântul scris și gestul cultural îi continuă spiritul de frondă, pe baricada culturii, în spirit justițiar, ca un haiduc modern.

Maria NIȚU

- Consonanță peste milenii: „*Vanitas vanitatum, omnia vanitas*” (*Eclesiastul*) – cf. Einstein: „*totul e relativ*”, cf. Bill Gates: „*totul e virtual*”...
- „*Vinul este poezie la sticlă*” (R. L. Stevenson). Și țuica sau palinca ce-or fi? Probabil, folclor baladesc la glajă.
- Lumea cealaltă – treaba *celorlalți!*
- Funcția creează organul – de partid.
- Mulți îngerăși cu patru picioare au prostul obicei ca, maturizându-se, să devină *dulăi*, după cum, din păcate, mulți îngerăși cu două picioare devin simpli *plăvani*.
- Viața te înconjoară sau te poartă, moartea te *așteaptă* sau te *pîndește*.
- Se întreabă unii de ce sexul femeiesc n-a dat nici un geniu filozofiei... Încercați numai să vedeți cum ar suna substantivul feminin respectiv (format după modelul, legitim și verificat de milenii, al lui *hangîță, matematiciană, arhitectă*): *filo*...
- Oare de ce politica *înaltă* este făcută cel mai adesea de inși de joasă statură morală?
- „*Românul are șapte vieți în pieptu-i de aramă*”... Ei, și? Pisica are nouă, deși n-are piept de aramă!
- Există pe lume oameni care sunt atât de *nespirituali* încât nu se pot dărui decât *trup și corp* (sau *trup și trup*).

Constantin MANEA

Educația religioasă – dimensiune a educației contemporane

Realizarea educației religioase în timpurile moderne pleacă de la credința că educația este o operă de spiritualizare care nu atinge plenitudinea dacă lasă pe dinafară una din componentele ei fundamentale: educația religioasă. Omul se raportează la realitate atât pragmatic, prin intelect, voință, acțiune, dar și spiritual, prin atitudine, simțire și credință. O *educație integrală* presupune, pe lângă latura *intelectuală, morală, estetică, tehnologică* etc., și o componentă *religioasă*. Azi, mai mult ca oricând, se observă o criză spirituală, o precaritate a referințelor axiologice, o deusolare morală a semenilor noștri. Educația religioasă poate și trebuie să fortifice ființa și s-o orienteze spre ținte autentice.

O condiție indispensabilă a educației este *modul* după care educatorul vrea să modeleze spiritul omenesc. Plecând de la Hristos – sursă de putere și model suprem – educația religioasă are sorți de izbândă. Pe plan comunitar-social, idealul educației creștine se concretizează și în adâncirea spiritului solidarității umane, dar și de a-l face pe membrul bisericii să recunoască și pe altul, de altă credință, pentru a nu aluneca în totalitarism și intoleranță, periculoase chiar pentru creștinism.

Educația creștină urmărește realizarea comuniunii omului cu Dumnezeu, ceea ce presupune din partea omului o permanentă purificare de patimi și o creștere în virtute. Acest lucru se realizează prin participarea activă a individului la viața Bisericii. Prin educația creștină se urmărește formarea și perfecționarea celor două componente de bază ale omului – potrivit tradiției creștine – sufletul și trupul.

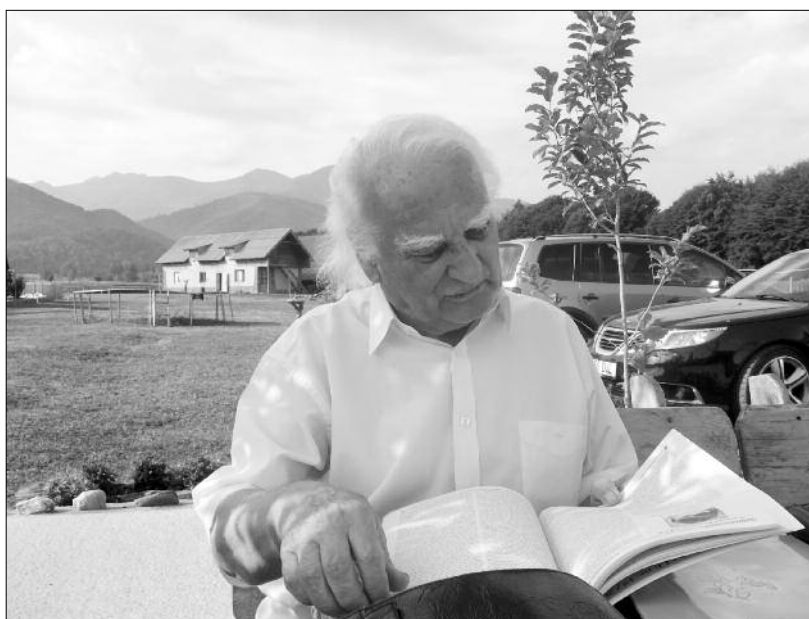
Priorități și exigențe pentru viitor

Transmiterea valorilor credinței și formarea conduitei exemplare se realizează în mai multe circumstanțe, dar și de mai multe instanțe. Ca și în cazul altor componente ale educației (morale, intelectuale, civice, estetice, tehnologice etc.), de educația religioasă sunt responsabili mai mulți factori: familia, biserica, școala, mass-media, structurile asociative etc., care trebuie să conlucreze armonios pentru reușita demersului educațional. La nivelul școlii, educația religioasă trebuie să ajungă într-un stadiu de maximă dezvoltare prin caracterul programat, planificat și metodic al activității instructiv-educative, prin conținuturile religioase transmise și selectate după criterii psihopedagogice, prin activități educative structurate ce respectă principiile didactice.

Profesorul de religie, ca un adevărat apostol al învățaturii creștine, trebuie să dispună de o bună pregătire psihopedagogică pentru a duce cu succes la capăt educația religioasă. Aceasta presupune fixarea cu profesionalism a unor obiective specifice acestei laturi a educației, circumscrierea și desfășurarea unor conținuturi formative și informative în acord cu situațiile de învățare, folosirea adecvată a unor metode și tehnici de predare-învățare, stabilirea corectă a tehnicilor de evaluare și notare, configurarea unui ethos comunicativ, stimulat și tonifiant în clasă, școală, biserică etc.

Este neapărat necesară, pentru viitor, realizarea educației religioase în mod programat, instituționalizat în școala românească, pornind de la ideea că formarea tinerilor prin sistemul de învățare se cere a fi multidirecțională și polivalentă.

M. FIANU

Poetul
Horia Zilieru

Virgil DIACONU

Din întunericul dens...

Eu vin din întunericul dens, din liniștea rece.

Poate voi găsi un loc aici, la masa ceaiului verde.
Aici, în mansarda plină de cărți,
printre spaimile și tăcerile tale. Un loc
printre versurile poetului care șuieră luna pe cer.

Clinchetul clopotului de bambus
este lacrima ta, devenită dintr-o dată sonoră.

Eu am plătit cu ultimii bani
zăpăcitele de vrăbii din fereastră ca să te facă să râzi.

Eu știu că îmbrățișarea îți va ridica privirile din podele.

Deja, lucrurile pe care le atingi au început să viseze,
ziua deja a luat chipul tău.

Poate că nu ți-am spus până acum,
dar trupul meu a întinerit într-o singură noapte.

Eu sunt cireșele pe care le porți la urechi.
Sunt inelul din deget.

Încă puțin și voi sparge tăcerea.
Încă puțin și îți voi da foc printre cearșafuri.

Dragostea cu unghiile albastre

Bună dimineața,
dragostea mea cu unghiile albastre!

Hai să fugim în podgorii!
Hai să fugim în cer!

Copilăria ta mă ia de mână.

Uite strugurii! – Sunt ei mai gustoși decât strugurii tăi?
Uite verdele ierburilor! – Se va întrece el cu ochii tăi?

Copilăria ta aleargă
printre tulpinile înalte de floarea soarelui.

În curând nu voi mai ști care dintre ele ești,
dragostea mea cu unghii albastre!

Vara ca o poveste

Vara ca o poveste se numește Lolita.
Despletită din întuneric,
tu te strecoari printre bătaile ceasului.

Gândul meu te ia în brațe încă de departe.

Ești goală sub cămașa albastră,
îmbrățișarea mea face pulbere întunericul.

Bătaile inimii tale deja se aud la mine în piept.

Din volumul *Prințesă cu fluture*, în pregătire

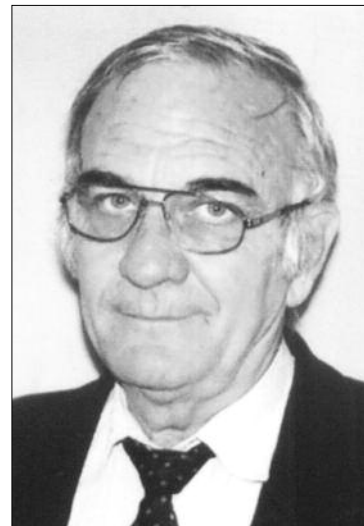

Pictorul – poet

Pictorul-poet (sau poetul-pictor) Valeriu Pantazi deschide la Galeria de Artă Metopa o nouă expoziție personală. Expoziția, densă (poate prea densă), oferă un discurs cromatic cu parfum interbelic. Pantazi propune de data aceasta trei teme majore cu greutate în plastica universală: peisajul, nudul și natura statică. Formația sa de poet îl ajută să descopere prin ochiul pictorului împerecheri cromatice cuprinzătoare și, totodată, surprinzătoare. Propunerile fauve ale pictorului, sunt marcate de poveste. Fiecare lucrare încearcă (și reușește) să „spună” ceva despre „subiectul plastic”, lucru care mărește dorința de a descifra ce se ascunde în spatele fiecărei compoziții, indiferent de gen.

Peisajele sale fie că sunt VĂZUTE (mă refer la *Delta* sau *Dobrogea*.) fie că sunt INTUITE (*Veneția* sau altele) se bucură de o atenție deosebită din partea coloristului Pantazi, lăsând desenul într-un plan mai mult de serviciu.

Nudurile au ceva romantic și nici o clipă hedonic-vulgar. Este o adevărată desfășurare de lumină pe volume intenționat exagerate. Naturile statistice sunt bine organizate, cu obiecte colecționate de artist și care îi satisfac din plin atât atmosfera scenografică cât și raporturile cromatice, care nu respectă nici o clipă tonul local. Aș îndrăzni să spun că Pantazi reinventează

culori de obiecte care ar putea naște un alt soi de materiale, neexistente până acum.

Un capitol aparte îl „scrie” pictorul în zona buchetelor cu flori; aici se vede că el elaborează aranjamentul floral în funcție de paleta pe care și-o dorește în zona respectivă – asociază flori care provoacă mai degrabă întrebări decât răspunsuri. Dispare dorința de simboluri biologice în favoarea simbolurilor cromatice.

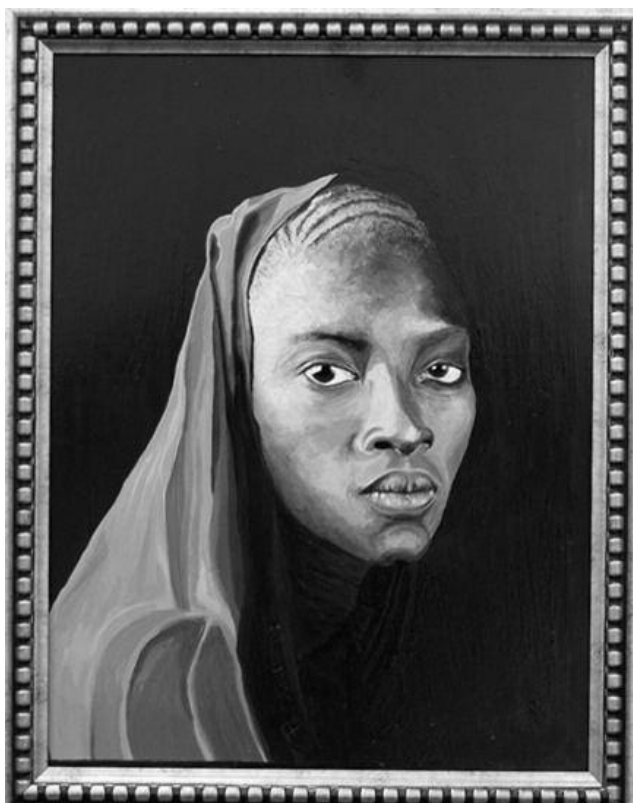
În toate lucrările așezate pe simezele Galeriei de Artă din Pitești vedem un artist mărinimos, care, într-un figurativ bine articulat, tributar chiar perioadei mai sus amintite, creează un duh al firescului.

Poetul Pantazi devine un profesionist incontestabil în fața șevaletului, pe zi ce trece. Nu a părăsit deloc poezia. Dimpotrivă, dă frâu liber lirismului și ordinei, oferindu-ne compoziții calde și coerente.

Pictorul Valeriu Pantazi nu refuză forma de comunicare specifică poetului, observația spațiului natural și convertirea cuvântului în echivalent cromatic. Afirmația mea de la începutul articolului referitoare la parfumul interbelic are o dublă acoperire. Atât Pantazi omul cât și pictorul au un aer aristocratic care le stă bine. Pictorul nu se dorește (și nu este) un continuator al perioadei de maximă prosperitate, atât culturală cât și economică. Cu riscul de a ataca teme atât de cunoscute prin Pătrașcu, Dărăscu, Șirato etc., artistul se încapățânează să redescopere bucuriile comunicării atât de rafinate ale perioadei dintre cele două războaie mondiale.

În expoziția de la Metopa, Valeriu Pantazi oferă un spațiu și confratelui mai tânăr Paul Mecet, care se orientează în aceeași direcție – pictura românească tradițională. Fac notă separată însă portretele care se îndreaptă către un hiperrealism contemporan. Nu știm cu ce va veni mai departe, dar îl așteptăm ca pe o speranță.

Ion PANTILIE

Portret - Paul MECET

Poate că nu a fost...

...o moștenire însemnată pentru noi, de vreme ce astăzi, în loc să fie o mărturie a impresionantei sale istorii, *GARA* își sfărâmă zidurile, mușcată cu încăpățănare de mucegaiuri și ciuperci. Poate că zborul argintiu al șinelor de cale ferată peste lumile necunoscute va fi fost doar o închipuire de copil, în „ochii lui închiși”, o brazdă imaginată de amintirile unei vieți secunde.

Încotro ne-o fi drumul acum, când nu mai avem nevoie de gări, când tremurul batistelor pe deasupra pădurii de oameni de pe peron a rămas împietrit...

Într-o zi de sfârșit de mai, tulburată de amintirile mele de copil, m-am apropiat de ceea ce a însemnat gara pentru mine: promisiuni, călătorii în noapte sau în plină lumină, ceruri, ape, câmpii și păduri amestecate, mirosuri de abur, fier și gudron, sclipirile zorilor, huruit și țipăt de locomotivă, febra lumii ce urma să mă înlănțuie cu țărături, plaje și soarberea mării.

Vai mie! Frumoasa gară a orașului meu dormita lovită de lătratul câinilor vagabonzi, desfoliată de volburile verzi și petuniile retrase cu miresme cu tot în amintirile mele.

Am încercat să găsesc o urmă a cochetăriei ei de altădată, o balustradă netedă, un blat de marmură rece în fața ghișeului, adierea de molift și trandafir ce unduia în grădinile dimprejur și zumzetul cărăbușilor vestitori de vacanțe. Sau *fanfara* mulțimii, larma și însuflețirea călătorilor îmbrăcați curat, purtând bagaje romantice, așteptând ora desprinderii de

pavajul peroanelor. În vremea aceea totul părea să prindă aripi. Băncile, gardul viu, până și zidăria gării și chioșcul de ziare se lungeau într-o lumină cu totul altfel decât putea să existe în afara acestui spațiu.

Nu mi-aș fi putut imagina un oraș, oricât ar fi fost de mic, fără o stradă perfectă, umbrită de copaci nobili, care să ducă spre gară – un loc ca din altă realitate, un fel de oraș în alt oraș, ceva ce astăzi abia pot să descriu și care rămâne definitiv în carnea nostalgiilor mele.

De o bună bucată de vreme, gările au rămas pe drumuri ori au pierit de tristețe, îngropate în tufe uriașe de soc, cu peroanele în dezordine și ferestrele oarbe. „Modernitatea” le-a uitat și lume din ce în ce mai puțină urcă în trenuri.

Fără memorie și fără repere.

Liliana RUS

Pictorul Ion Aurel Gârjoabă – de la suav la incandescent

Călător cu pasul, în drumeții odinioară, dar mai ales cu ochiul și cu mintea, pe șevalet și pe simeze – cu sufletul ochiului și cu sufletul minții – pictorul ION AUREL GÂRJOABĂ expune, în aceste zile, la Biblioteca Județeană Argeș.

„*Călător prin anotimpuri*” reunește lucrări noi, pulsând de culoare și de ritm și valorificând o înțelegere superioară a raportului subtil pe care detaliul îl are cu întregul descompus.

Ion Aurel Gârjoabă trăiește bucuria creației de mai bine de 40 de ani. Aparent fragil, contemplativ ca o plantă, înclinat să se muleze, din perspectiva expresiei, pe gama ei de vibrații și de sugestii, sparge acum acest tipar, pregătindu-se să crească dincolo de el. Nu-și trădează structura intimă, nu ar avea cum. Noutatea vine din forța, impulsivitatea, strania cutezanță care-i potențează compozițiile. Detaliile, transformate în formule de sine stătătoare, capabile să comunice cu ușurință mesajul ansamblului nevăzut, neștiut, dobândesc astfel consistență carnală și strălucire electrică. Substanța picturală e mai aproape de tensiunile omenescului decât de fulgurațiile cerescului. Pare că pictorul din Curtea de Argeș, atât de limpede-echilibrat în expozițiile anterioare, a

reușit să afle calea către o tinerețe târzie, năucă, uitată înainte de-a fi fost trăită măcar pe jumătate.

Expoziția de la Biblioteca Județeană Argeș, deschisă în perioada 7-24 august, marchează jumătatea unei veri săgetate de otrava dulce a creației în sânul naturii. După taberele de la Sighișoara și de la Balcic, Ion Aurel Gârjoabă va poposi la Câmpulung-Muscel. Și toate aceste lumi se vor răsuci fir cu fir, așa cum viața ni se răsucește, fir cu fir, de jur-împrejurul nespusului și neîncercatului, neîntâmplatului de lângă noi, până când, în ziua sorocită, vor face lumină pe pânze.

Denisa POPESCU

Hotel RAMADA, ramadanii și ramadizarea literaturii

Trinomul Ramada, ramadanii și literatura ar părea să țină mai mult de *science fiction*, atâta vreme cât RAMADA este un cunoscut lanț hotelier și cât el nu are nici în clin nici în mână cu literatura. Asta până mai ieri, pentru că de curând publicistul **Nicolae Badiu** a spulberat acest mit: lansarea în sala de festivități/banchet/protocol a cunoscutului hotel, miercuri, 26 septembrie a. c., a culegerii de tablete/lame/brice social-moral-politice **România care contează** a ziaristului argeșean ne-a convins că RAMADA din Pitești se implică în viața literară.

Cartea ziaristului Nicolae Badiu este un fel de oglindă pusă atât în fața putreziciunii morale românești cât și a unor conștiințe/personalități care ar fi să întrupeze România care contează. Volumul este deschis de două prezentări – una semnată de cunoscutul critic Alex. Ștefănescu, iar cealaltă de prietenul său, Dumitru Augustin Doman, redactorul-șef al revistei *Argeș*.

Alături de culegerea de tablete a fost lansată cartea-jurnal **Viitorul de ieri**, a **Iuliei Maria Badiu**, fiica ziaristului, elevă în clasa a XII-a la Colegiul Național „I.C. Brătianu”, despre care scriitorul și profesorul Lucian Costache spune, în *Prefață*, că „este un debut reușit”.

Tinerii de azi nu mai publică în revistele literare, ci direct cărți. Maxima/înțelepciunea latinului „Înainte mării, fluviile!” nu mai funcționează. Dar o nebulă tânără, un zvâcnet, o credință, un vis, o sensibilitate, fie ea și neșlefuită îndeajuns, te cucerește: „Respir aer roșu. Iubesc în mov”, spune, atentă la culorile sufletului ei, Maria.

Dincolo de aceste sensibilizări ale nervului meu receptor, domnul Nicolae Badiu ne-a oferit un spectacol în care mai multe persoane au încercat să spună ceva despre cele două cărți și autorii lor.

Impresionant a fost – într-un fel – numărul de participanți la eveniment. 200? 300? Profesori de liceu, universitari, judecători, medici, politicieni, slujitori ai bisericii, polițiști, elevi, studenți. Uniforme cu cravată – *ramadani* – și haine de stradă – *ramadanezi* –, rochii elegante, voaluri mov, decolteuri, surâsuri violete, pulpe lungi cu ochii când verzi, când albaștri. O lume în general elegantă, care a savurat în final pișcotul și degetarul de șampanie oferite, democratic, în hol. Un adevărat ramadan-bairam, ce avea să estompeze invitația ieftină în alb-negru primită cu o zi înainte la evenimentul din hotelul color.

O lume îmbătată de alcoolul tare al tabletelor care o ironizează. O lume surprinsă (îmi închipui!) de lirismul domnișoarei-petală, care a înflorit la prima ei carte. Altfel

Foto: **Ducu GHEORGHESCU**

spus, Hotel RAMADA, ramadanii și o parte a literaturii din orașul lalelelor nemuritoare.

Perspectivă. După sonora lansare de carte de la Hotel RAMADA, transmisă integral de un post de televiziune locală, scriitorii din acest areal – mai bine zis *ireal* – se vor ramadiza unul câte unul. Lansările de carte de la Centrul Cultural sau de la Biblioteca Județeană vor fi abandonate, iar soldații și căpitanii condeiului vor migra cu tot tirajul la Hotel RAMADA. Scriitorii din acest ireal se vor confunda în curând cu angajații RAMADEI, iar cărțile lor vor fi sponsorizate chiar de către marele hotel. Totul este să cazi la pace cu patronatul. Sau să dispui de fondurile necesare pentru închirierea sălii de festivități/banchet/protocol/ramadan. Oricum, ramadizarea (Cristinizarea?) literaturii din acest ireal se apropie cu pași repezi...

S. NEAGOE